

A TARTALOMBÓL

- ◆ Kortárs hazai igehirdetők:
Kapitány Zsolt
- ◆ Igehirdetések
 - A Krisztus-himnusz
 - Jézus Krisztus vére
- ◆ Bibliatanulmányok:
 - Egyszerű, mint az ábécé
 - Megbékélés
- ◆ Az első századi törvényhozás
- ◆ Sámuel mint Izrael „Királycsinálója”
- ◆ A rituálék jelentősége
- ◆ Időskori élettársi viszony
- ◆ Magyar baptisták
- ◆ Mécses a te igéd:
A stresszről
- ◆ Világvallások közötti kapcsolat...

TARTALOMJEGYZÉK

HIRDESD AZ IGÉT!

Kapitány Zsolt: Az Úrnak élünk	1
Nagy Ferenc: A Krisztus-himnusz	4
Billy Sunday: Jézus Krisztus vére	6

BIBLIATANULMÁNY

Harvey Minkoff: Egyszerű, mint az ábécé	9
J. Ward Walker: Megbékélés.....	15

BIBLIAI TÁJAK – EMBEREK

Gary M. Poulton: Az első századi törvényhozás	18
Billy K. Smith: Sámuel mint Izrael „királycsinálója”	23

ISTEN NÉPE A GYŰLEKEZETBEN

Hegyi András: A rituálék jelentősége.....	27
---	----

ISTEN NÉPE A CSALÁDBAN

Időskori élettársi viszony	33
----------------------------------	----

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK

Dr. Mészáros Kálmán: Magyar baptisták a határon innen és azon túl	35
---	----

MÉCSSES A TE IGÉD

Dr. Matus István: A stressz megelőzése és kezelése.....	43
---	----

TANULMÁNYI SZEMLE

Szebeni Olivér: Világvallások közötti kapcsolatok és az evangélizáció	51
Kapitány Zsolt: A lelkipásztor és a gyülekezetvezető kapcsolata a baptista gyülekezetekben (3.)	57

Baptista lelkeszi szakfolyóirat

Szolgatárs

2010. harmadik negyedév

XIX. évfolyam

3. szám

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: 352-9993

Fax: 352-9707

E-mail: ltg952@pr.hu

<http://szolgatars.fw.hu>

A Magyarországi Baptista Egyház kiadványa

Felelős szerkesztő: *Lukács Tamás*

Felelős kiadó: *dr. Mészáros Kálmán* egyházelnök

Tördelőszerkesztő: *Lukács Tamás*

A folyóirat önköltségi áron megvásárolható
és előfizethető a Baptista Kiadónál.

Egy szám ára: 600 Ft,

egyéves előfizetési díj: 2400 Ft.

Megjelenik: negyedévente

ISSN 1218-425X

H I R D E S D A Z I G É T !

Kortárs lelkipásztorok igehirdetéseiből

Kapitány Zsolt

Az Úrnak élünk

„Mert közülünk senki sem él önmagának, és senki sem hal meg önmagának; mert ha élünk az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg.” (Róm 14,7–8a)

Mi az élet értelme?

Nemrégiben volt az első temetési istentiszteletem, s Pál apostol fent említett szavai jöttek elém, s benne, hogy valójában mi is az élet értelme, mi annak célja. Mi az, vagy sokkal inkább ki az, aki mindenképp felett áll. Aki értelmet ad az életnek, és az ember fizikai halálán is túlmutat.

A mindennapi információdömpingben a fenti kérdés nem gyakran kerül felszínre, de annál inkább kapunk válaszokat rá. Az élet értelmét sok mindenben véljük felismerni, úgymint: siker, befolyás, megnyerő külső, tudásbirtoklás, kapcsolatok, segítségnyújtás, vallás.

S azt sugallja körülöttünk minden, hogy ezek közül kell valaminek lennie az élet értelmének. Tedd az első helyre az életedben, és minden rendben lesz.

Keresztyénként azonban ezzel a felfogással nem tudunk azonosulni, mert számunkra Krisztus követése, a Krisztussal való kapcsolat az élet értelme, a többi csak másodlagosan lehet az életünk értelme, célja. De ezt tudnunk kell, hangsúlyozva, hogy ki az életünk értelme. Azonban azt sem szabad elfelejtenünk, hogy életünknek van másodlagos értelme is. Ez utóbbi azonban csak az elsődlegeshez viszonyítva létezhet.

Miben is látom én a lelkipásztori szolgálat küldetését, feladatát?

A lelkipásztor, aki az életre tanít

Jézus a misszióparancsban tanítványait elküldi a széles világba, hogy Krisztus-követőkké tegyék az embereket. Olyan emberekké, akik Urunknak, Mesterüknek tartják Jézust, tanításához ragaszkodnak, bármi is történjék velük.

Krisztus evangéliuma minden ember életét képes átformálni, s minden ember életének értelmet tud adni. Azt hiszem, hogy ezt sohasem szabad elfelejteni mint objektív tényezőt.

Aztán az is igaz, hogy igazi élet csak Krisztusban van, hogy nem lehet különválasztani a hívő életet és a mindennapi életet. Hiszen csak egy élet van, s abban kell megélnünk a hitünket, nem attól különválasztani. (*Lőrök Levente*, élet – hitélet értelmezése után, szabadon)

Az elmúlt kétezer év mutatja, hogy a Krisztusban való hitnek mindig megvan az aktualitása, mindig tud szólni a ma

emberéhez. S én azt hiszem, hogy ezt nem szabad elfelejtenünk.

Éppen ezért szólnunk kell Krisztus evangéliumát, hirdetni, hogy kegyelemből van üdvösségünk (Ef 2,8). Hirdetni a még meg nem térteknek, és újra és újra szólni a már megtérteknek. Hiszem, hogy ez igazi életet eredményez.

Nyilvánvaló, hogy a Krisztushoz hívásban hangsúlyozni kell a kegyelem ingyenességét, de azt sem szabad elhagyni, amit *Bonhoeffer* drága kegyelemnek nevezett. Hogy a Krisztus-követés áldozattal, lemondással, elkötelezéssel jár. S ez az ember személyes döntésének a kérdése. Ne mindenáron akarjunk „megmenteni” mindenkit, csak azokat, akik hajlandók a követésre, Krisztus követésére.

Csodálom Jézus életét, azt a könnyedséget és határozottságot, ahogyan közöttünk, emberek között élt. Jézus nem bonyolította túl az életet, és mégsem volt link vagy tartás nélküli ember. Bár az életében jelen volt a szenvedés, mégis tudott élni, teljes életet élni.

Szeretném, ha minél inkább tudnánk ehhez az élet-felfogáshoz közelíteni. Ezt hívő emberként megélni, és lelkipásztorként hirdetni, nem kis feladat.

Csodálom Jézus életét, azt a könnyedséget és határozottságot, ahogyan közöttünk, emberek között élt. Jézus nem bonyolította túl az életet, és mégsem volt link vagy tartás nélküli ember. Bár az életében jelen volt a szenvedés, mégis tudott élni, teljes életet élni.

Az élet nem válik problémamentessé, miután Krisztus követőjévé lettünk, s fontos, hogy ezt hirdessük is. A hívő ember életében sem fog minden probléma megoldódni, nem garantálja neki senki, még Isten sem, hogy sikeres lesz, hogy meggyógyul, hogy felhőtlen kapcsolatai lesznek, hogy mindenki kitart majd mellette. *Em Griffin* beszél *Meggyőztél!* című könyvében a keresztyén bizonyágtételről, s arról a fajta bizonyágtételről, mely az embert minden jóval kecsgeti. S erre a csábító bizonyágtételre írja a következőket: „*Bárcsak hallanék egyszer egy keresztyént arról bizonyágot tenni, hogy ő volt az IBM elnöke, vagy olimpiai bajnok, esetleg rock sztár; és ezt mennyire élvezte. Aztán átadta az életét Krisztusnak, és*

igyekezett az Úr tanítása szerint élni. Ennek eredményeként elveszítette vagyonát, hírnevét vagy befolyását, és most nehéz időkön megy keresztül, de bárhogyan is van, mindenért hálás az Úrnak.” Hasonlókról szól könyveiben, de talán még mélyebbre megy, Lawrence Crabb is, hogy bennünk, hívó emberekben is mennyire meg van az a követelés Isten iránt, hogy Isten töltsen be jogos szükségünket. Viszont ez a követelés nem helyes, a vágy jogos lehet, a követelés nem. Nekünk elsősorban nem vágyaink betöltésére van szükségünk, hanem Istennel való szoros kapcsolatra, bármilyen körülmények között is. Nehéz és ma sem népszerű tanítás ez.

Nekünk elsősorban nem vágyaink betöltésére van szükségünk, hanem Istennel való szoros kapcsolatra, bármilyen körülmények között is.

„Ki választana el minket Krisztus szeretetétől? Nyomorúság, vagy szorongatás, vagy üldözés, vagy éhezés, vagy meztelenség, vagy veszedelem, vagy fegyver? Hiszen meg van írva: *‘Teérted gyilkolnak minket nap mint nap, annyira becsülnék, mint vágójuhokat.’* De mindezekkel szemben diadalmaskodunk az által, aki szeret minket. Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket az Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban.” (Róm 8,35–39)

Hiszem, hogy ma is nagyon fontos, hogy az embereket, hitetleneket és hívőket egyaránt, gondolkodásra sarkalljunk. Az, hogy gondolkodjunk hitről, életéről és halálról, mindarról, ami körülvesz bennünket, globálisan és lokálisan is, a természetről, a misszióról, a társadalmi változásokról, az anyagi dolgokról, gyülekezeteink állandó és változó szerepéről. Pál apostol írja az efézusi gyülekezetnek: *„Ítéljétek meg tehát, mi kedves az Úrnak!”* (Ef 5,10), s beszél arról, hogy mire figyeljenek, hogy mitől tartsák távol magukat a hívők. A megítéléshez, az ítéletalkotáshoz szükséges a gondolkodás, az emberi értelem használata. Nyilvánvaló azonban, hogy Isten igéjével, Lelkével összhangban kell, hogy legyen a gondolkodásunk (Róm 12,1–2).

John Stott *A gondolkodó hívő ember* című írásában idézi Harry Blaires-t, aki így fogalmaz: *„A keresztyén értelem egy felkészült, jól informált értelem, mely képes arra, hogy keresztyén alapelvekből kiindulva értelmezze a világban levő ellentmondásokat.”* Tanítsuk erre is testvéreinket!

Az életre tanítani a saját életemmel

Jól ismerjük a Pál apostol Timóteushoz írt második levelében megfogalmazott gondolatot *„Legyen gondod önmagadra...”* (2Tim 4,16), valamint azt is, amikor Pál elbúcsúzik Milétoszban az efézusi vénektől, s ezt mondja: *„Viseljétek gondot tehát magatokra és az egész nyájra...”* (ApCsel 20,28). Ez az elsődleges, Istentől ránk bízott feladatunk, gondot viselni saját magunkra, aztán jön csak a nyáj.

Olyan embert adni az emberek elé, aki arra törekszik, hogy teljes életével megélje a Krisztusban való hitet. S ezért fent tud maradni éjszakára imádkozni, önmegtartóztatást gyakorol, nem tud mondani egy szolgálatnak (amikor hite szerint ezt kell tennie – szerk.), elmegy szabadságra, hogy a családjával tudjon lenni, képzi magát tudásban és ismeretben, ápolja a barátságait, foglalkozik a saját testi-lelki kondíciójával.

A lelkipásztor, mint vezér

Pál apostol mondja: *„Legyetek a követőim, mint én is követője vagyok a Krisztusnak”* (1Kor 11,1). Amikor ezt az ígét olvasom, felmerül a kérdés bennem, hogy micsoda tudatosság és határozottság kellett hogy az apostolban legyen. Mennyire meg volt győződve a helyes irány felől, arról, hogy merre haladjon a gyülekezet. Tudatában volt annak, hogy vezetői feladata van. (Nyilván ott van az a kitétel, hogy ennek addig van értelme, amíg Krisztust követi.) A mai

gyülekezeti demokráciában, melynek megvannak az előnyei és a hátrányai is, szükséges, hogy tudjunk a gyülekezetben igazi vezérek lenni, olyanok, akik azt mondhatják: *„Legyetek az én követőim!”* Gyertek, ebbe az irányba haladunk. Sohasem elfelejtve a péteri ígétet *„legeltesétek az Isten közöttetek levő nyáját... ne (is) úgy, mint akik uralkodni akarnak a rájuk bízottakon...”* (1Pt 5,2–3).

Határozottság és következetesség

Hogy határozottnak látszunk vagy sem, az a személyiségünktől is függ. A belső meggyőződésünk viszont bármilyen külső látszat ellen is hathat, és irányt mutat. A következetesség és az előrelátás kulcsfontosságú a vezetésben, mit hogyan, merrefelé akarunk elindítani, végezni.

A mindennapi kapcsolatokban rendszeresen tapasztaljuk a határozottság és következetesség előnyeit és hiányának hátrányait. Gondoljunk csak saját neveltetésünkre, vagy arra, hogy mi hogyan bánunk emberekkel, családtagokkal! Melyek azok a dolgok, amelyeket otthon megtanultunk és könnyen mentek az életben, s melyek azok, amelyekre saját magunknak kellett rájournunk, saját kudarcainkból és téves felfogásainkból? (Mert nem neveltek bennünket mindenben következetesen. Az azonban nyilvánvaló, hogy egy felnőtt ember egész életében nem hivatkozhat mindarra, amit nem kapott meg.)

A határozottság és következetesség véleményem szerint a mai időben igen jelentőségteljes a vezetésben, a gyülekezeti életben. Következetesen kitartani az igazság mellett, és közben szeretettel viszonyulni egymáshoz. Mint ahogy Jim Petersen mondja: *„Az igazság szeretet nélkül rombol. A szeretet igazság nélkül félrevezet.”*

Jim Petersen mondja: „Az igazság szeretet nélkül rombol. A szeretet igazság nélkül félrevezet.”

Küzdelmes feladat, de előrevívó. A következetességben és határozottságban benne van a konfliktusok, összeütközések vállalása is. Pál apostol így ír a korinthusi gyülekezetnek:

„Mert ha megszorítottalak is titeket azzal a levéllel, nem bánom. Bántam ugyan, látva, hogy az a levél, ha egy kis időre is, megszorított titeket, de most már örülök. Nem annak, hogy megszorodtatok, hanem hogy megtérésre szomorodtatok meg: mert Isten szerint szomorodtatok meg, és miattunk semmiben nem vallotok kárt.” (2Kor 7,8–9) Az azonban nem biztos, hogy mindig mindenki úgy fog viszonyulni ehhez a konfrontációhoz, mint ahogyan tették azt a korinthusiak. Ez kockázattal jár, de vállalnunk kell, nem csupán magunkért, hanem a többiekért is. S itt a többiek alatt értem azt a gyülekezeti személyt (csoportot), akivel szemben konfrontálódunk, és értem azt is, akiért (akikért) konfrontálódunk.

A lelkipásztor, mint ember

Míg nem kerültem a teológiára, az a képzet élt bennem, hogy a lelkipásztor egy mindig erős, szinte minden problémától mentes ember, olyan, akinek nem rendül meg a hite és a kitartása. Azonban hamar rá kellett jönnöm arra, hogy ez nem igaz. Hogy kísérhetőek vagyunk, és hogy ugyanolyan esendő emberek vagyunk, mint azok, akik felé szolgálunk. Példaképeknek kell lennünk, de nem mindig tudunk ennek megfelelni, s ez belső feszültséget okoz bennünk. S érezzük, hogy mennyire szükségünk van Isten kegyelmes és következetes szeretetére.

Őszinte emberként élni kockázatos dolog, mert kiszolgáltatottá tehet. Hiszen be kell ismernünk, hogy nem rendelkezünk az abszolút igazsággal, hibáink és rossz szokásaink is vannak, bocsánatot kell kérnünk az elrontott dolgokért. Azonban mégis azt hiszem, hogy van az ilyenfajta őszinteségnek értelme, mert meglátják rajtunk, hogy mi is emberként élünk, mit is küzdünk önmagunkkal, az élettel.

Azt azonban nem hinném, hogy nekünk lelkipásztoroknak minden problémánkat meg kellene osztani a gyülekezettel, azonban nem tartom rossz dolognak, ha nem mindig takarjuk el azt, ami mélyen bennünk van. S kifejezzük, hogy mennyire rá vagyunk szorulva Istenre. Hiszem azt, hogy ez nem korlátot jelent a szolgálatunkban, hanem sokkal inkább hidat.

Bármilyen körülmények, örömeik és próbák között is éljük az életet, éljük az életet a mi Urunk, Jézusunk tetszésére, vele közösségekben!

Kapitány Zsolt lelkipásztor (nőtlen), Zircen született 1980-ban. Gyermekéveit Csetényben, egy bakonyi községben töltötte, mely gyönyörű vidék. Családján túl lelki otthona a Csetényi Baptista Gyülekezet volt. 1993-ban tért meg. A középiskolát Balatonfüzfőn végezte, ahol mechatronikai technikus végzettséget szerzett. 1999-től a Széchenyi István Főiskolán tanult villamosmérnöknek. 2004-től 2009-ig a Baptista Teológiai Akadémia hallgatója volt. 2010. október 17. a lelkipásztorra avatásának ideje a Gödöllői Baptista Gyülekezetben.

Hobbija: magashegyi túrázás, foci, kosárlabda.

Kedvenc írói: dr. Lawrence Crabb, Em Griffin

Kedveli a különleges ételeket, a száraz vörös bort, a MEKDSZ-t és a Leonardo Klubot.

*Michelangelo Buonarroti: Jeremiás próféta.
A Sixtus-kápolna mennyezetfreskóján*

Ne emeljetez kezet felkentjeimre!

„Ne emeljetez kezet felkentjeimre, prófétáimat se bántsátok!” (Zsolt 105,15)

Ez az üzenet elsőként Izraelre mint nemzetre vonatkozik. Másodsorban Isten ószövetségi prófétáira, küldötteire, majd minden szolgálatában álló személyre: apostolra, lelkipásztorra, presbiterre, tanítóra, evangélistára stb. Ha valaki ezt nem veszi komolyan, Istennel száll szembe. Beleütözik, és élete felmorzsolódik rajta. Amely személy, csoport vagy közösség ezt az igei parancsot semmibe veszi, Isten ellenségének számít.

Ezért ott elmarad a lélek öröme;

- az engedetlenség rossz gyümölcse mérgezi a légment;
- elvész a békesség és biztonság, fellángol a vád: visszahat a vádolóra is, és kölcsönösen mindenki mindenkit vádol, hibáztat (pedig a baj a szívben megtúrt engedetlenségből ered);
- a békesség hiánya, nyugtalanság, rossz lelkiismeret, bizalmatlanság, beharc emészti fel az erőt, és a vétkes képtelenné válik a szolgálatra.

Lásd azokat a erőket, melyek a választott népet megtámadták, vagy a zsidóság elbizakodott vezetőit, akik a prófétákra kezet emeltek, vagy lásd a Római Birodalom képviselőit, akik Krisztusra emeltek kezet, vagy a főpapokat, farizeusokat, akik az apostolokat és a hithű keresztyéneket üldözték: milyen szánalmas végük lett. Átkot vettek a fejükre.

Nincs bűn következmények nélkül!

Nagy Ferenc

A Krisztus-himnusz

Fil 2,5–11

A Krisztus-himnusz az Újtestamentum egyik gyöngyszeme. Tartalmával megragad, és szépségével lenyűgöz. Ennek révén a gondolatok és érzetek egész sorát kelti életre lelkünkben! A mély értelem és érzelem összeölelkezik benne. De hát a himnusznak ezek az elemek adják a lényegét és szépségét. A köznapok is ünneppé magasodnak akkor, ha a gyülekezetben ilyen szépséges nyelven szólal meg a Szentlélek Isten!

Nem magától értődő igazságok vannak azonban a himnuszba belezárva, belerejtve. Még jól emlékszem, amikor ez a himnusz felcsendült a gyülekezetünkben az igehirdető ajkán, én magam pedig először hallottam kifejtteni, felszínre emelni hamvasan fénylő igazságait, és mennyire meg kellett küzdeni az értelemnek a figyelem ébrentartásával az áldások elnyeréséért! Arra emlékszem a legjobban, hogy az igehirdető az indulat kérdését kezdte boncolgatni, és azt ajánlotta, hogy az indulat helyett az érzület fogalmát kell előnyben részesíteni.

Az indulat és annak fellángolása nem ritka eset az emberek között. A kár is igen tetemes lehet, ha elszabadul, ha rombolni kezd. A gyanútlan igeolvasót vagy -hallgatót félreirányíthatja a rossz tapasztalat meg a sátán tolmácsolása is, aki arra törekszik, hogy elámítsa, hogy megzavarja az embert még igehallgatás vagy -olvasás közben is!

A Magyar értelmező kéziszótár szerint az indulat hirtelen támadt harag, düh. Ezt így érzékeli általában mindenki. Ám egy halkán kimondott szó is indulatba hozhatja az embert, nem kell hozzá fizikai eszköz, dorong vagy ökölbe szorított kéz! – Ismeretes, hogy az embereket lelki alkati tulajdonságaik szerint típusokba sorolják. Már az ókorban *Hippokratész* leírta a lelki alkati típusokat. Szerinte szangvinikusok, kolerikusok, melankolikusok és flegmatikusok vannak. Ezeknek a

besorolásoknak gyakorlatilag nem sok haszna van. Ha valaki súlyos bajt okoz valakinek lobbanékonyágával vagy éppen hidegvérűségével, és ha felelősségre vonják, nem mondhatja: nem tehetek róla, mert én kolerikus vagy flegmatikus alkatú vagyok. Ez nem mentheti meg a büntetéstől. A gyarlóságtudat hangsúlyozása nem lehet mentség sem a testi, sem a lelki károkozásra.

Hogy hamis társítások hibájába ne essünk, a bibliai alap-szó jelentéseit soroljuk elő: *froneó* = gondol, vél; gondolatát vagy gondját irányítja valakire/valamire; törekszik valamire; érez valamit, valamilyen érzülete van; gondolkodik, valamilyen gondolkozásmódja van. Nem nehéz észrevenni, hogy a szónak nem az érzelmi (hangulati), hanem az értelmi jelentése esik súllyal a latba.

A *Károli*, az új fordítású protestáns, és a Szenicei Bárány Újtestamentumában (1754) is: *Az az indulat legyen bennetek* – olvasható. A katolikus fordítás szerint: *Ugyanazt a lelkületet ápoljátok magatokban*; a *Csia Lajos* fordítású Bibliában: *Az az észjárás (törekvés) legyen bennetek*; a *Budai Gergely* fordítású Bibliában pedig: *Ugyanazt az érzületet tanúsítsátok egymás iránt* – olvasható. Összegezve tehát: ugyanaz az indulat, ugyana-z a lelkület, ugyanaz az észjárás, ugyanaz az érzület legyen bennetek, ami Krisztus Jézusban is megvolt.

Tehát nem a velünk született lelkialkati tulajdonságainkat kell szabadjára engedni (ezek csak kárt okozhatnak a gyülekezetben), hanem a hitre jutás, a megtérés által elnyert krisztusi indulatnak vagy érzületnek kell érvényt szerezni a keresztyének életében. A krisztusi indulatot, érzületet, észjárást az evangéliumokból meg lehet ismerni. Ennek egyik eklektikus esete a János-evangélium második fejezetében van leírva a templom megtisztításáról szóló történetben! Erről egy hatalmas prédikációt írt *Kodály Zoltán* az ének, a zene eszközével. Ezt azonban csak szavakkal tudjuk most érzékeltetni.

Szózattal, bejelentéssel néhány ütemnyi fényesen zengő karzene adja tudtul: Elközelge húsvét, és felméne Jézus Jeruzsálembe, a templomba. – Most azonban hirtelen mintha egy hatalmas függöny nyílna szét, és egy hátborzongató esemény kelt rettenetet a beszéd- és énekhangokkal képesített jelenetben! Örök bögnök, juhok bégetnek, galambok szárnyaikkal verik ketreceik oldalát. S ím, zszibongó vásártér az Isten háza. Bankárok terpszkednek asztalaik előtt. Zajlik a vásár! Az Úr pedig kötélből font ostorral kikergeti a barmokat és árusokat, a pénzváltók asztalaikat feldönti, s gurul a pénz szanaszét! S hatalommal kiáltja az Úr: Az én Atyám háza imádságnak háza, ti pedig kereskedés házává és rablók barlangjává tettétek! – A szent harag felizzik, a levegővel egyesül, és reszket az éter! A levegőbeli hatalmasságok e világi seregei Jézussal megütköztek, hogy a Mammon számára

El Greco: A templom megtisztítása

elfoglalják a templomot! De Jézus ellen csatát nyerni nem lehet! – Ezt a hatalmas küzdelmet megzenésíteni, csupán emberi hangra hangszerelni, csak elhívott, isteni ajándékkal megáldott művész teheti meg!

A templom megszenteltelenítése, meggyalázása máskor is előfordult már. Erre emlékezik a 79. zsoltár írója is (ford. *Szenci M. A.*): Öröködbe, Uram! pogányok jöttek, És szent templomodat megfertőztették! Jeruzsálem városát elrontották, És széjjel nagy kőrakásokra hányták. Szolgáidnak testek, Akik megölettek: Adattak a hollóknak; Húsok te szentidnek, ételül vettetek, A mezei vadaknak. – Csakhogy akkor a pogányság gyalázta meg a templomot, most pedig maga a választott nép!

De mit látnak a jelen levő tanítványok? Egy magából kivetkőzött ember viaskodását? – Nem! A tanítványoknak eszébe jutott az ősi ige beteljesedése: A te házad iránt érzett féltő szeretet emészt engem! De hol vannak a templom őrei, a taláros sadduceus papok, a törvénytiszteletükkel hivalkodó farizeusok? – Amikor Jézust elfogták, vallatni akarták, ellene szóló szavakat, tetteket akartak összegyűjteni, senki sem mert a templom megtisztításának tettét vádként ellene felhozni. Urunk ebben az esetben sem vétkezett, csak azt tette, amit mások nem tudtak, vagy nem mertek, és nem tehettek! Ebben a küzdelemben azonban fizikailag senki sem sérült meg, a harcban nem esett el!

Ha Jézusról csak annyit tudnánk, amennyit ez a himnusz elmond, akkor is feltűnő és felfoghatatlan az ő szelídsége. Az öröklétben Isten formájában volt, ezt a mindenek fölötti rangját, méltóságát nem tekintette elvehetetlen zsákmánynak. Önként levetkőzi királyi ruháját, átöltözik fokozatosan, és így ereszkedik le a földi léttérbe, egészen szegényen. Amint egyre közeledik a siralomvölgyhöz, a bűnös emberekhez, tehát hozzánk, teljesen emberré lesz, bár vétek nem tapad soha a kezéhez! A legrövidebb és legtömörebb életrajz ez Megváltónkról. Amikor a keresztfa súlya alatt összeroskad, és egy időre belezuhan a sírba is, az elrendelt pályája irányt vált, és emelkedni kezd az elhagyott magasságok felé. Itt azonban, mint a nemes ember királyától oklevelet és címet kap, ő a menny és föld Urától olyan nevet kapott, amely személyét, méltóságát és teljhatalmát isteni fénykörbe vonja!

Ha csak egy pillantást vetünk a János jelenéseiben felfénylő Krisztus alakjára, aki megérkezik a fények hazájába, s ez csak szavakkal van leírva, akkor is látható, hogy előtte csak térdre esni lehet, de megállni nem! János is, dicsőült lénye előtte földre zuhant!

A mennyiek, a földiek és a föld alattiak azt fejezik ki, hogy a teremtettség minden dimenziójában Úr a Krisztus. Nem új keletű igazság ám ez. Már a régiek is hitték, tudták, hogy Isten uralma határtalan. – Hová menjek a lelked elől? Orcád elől hova fussak? – kérdezi a zsoltáros. Ha mennybe szállnék, ott vagy, ha a holtak hazájába feküdnék le, te ott is ott vagy. Ha a hajnal szárnyaira kelnék, és a tenger túlsó végén laknék, kezed ott is elérne. Csodálatos nekem ez a tudás, igen magas, nem tudom felfogni! – Ehhez alázatosan még csak annyit fűzhetünk, testvéreim: mi sem!

Legyen tiéd a tisztelet és a dicséret; a hála és a fölmagasztalás mindenha, Jézus Krisztus, örök hatalmú mennyei Király!

*William-Adolphe Bouguereau (1825–1905):
A mi Urunk Jézus Krisztus megkorbácsolása (1880)*

Billy Sunday

Jézus Krisztus vére

Billy Sunday (1862–1935)

Billy Sunday egy színes és erőteljes prédikátor volt, aki százazreket tanított a XIX. és XX. század fordulóján. Nevének ismertsége Amerikában az elnökével vetekedett. Megtérése előtt baseball-játékos volt, és működésének korai szakaszában is úgy ismerték, mint „a baseball-evangélistát”. Hatalmas tömegek és döntések százai kísérték minden városban. A szesztilalom főbb okai közt az ő italozás ellen szóló tanításai is megtalálhatóak. Őskonzervatív és fundamentalista nézeteket vallott. Bár direkt és gyakran durva stílusa miatt egyesek pojácának tartották, senki sem cáfolhatja meg az eredményeit! Ugyan gyakran használt otthonias illusztrációkat és hétköznapi metaforákat, tanításait áthatotta és betöltötte a Biblia üzenete.

„Mert ha a bakoknak és bikáknak a vére, meg a tehén hamva, a tisztátalanokra hintetvén, megszentel a testnek tisztaságára” – érvel Pál a zsidókhöz írt levelében –, „mennyivel inkább Krisztusnak a vére, aki örökké való Lélek által önmagát áldozta fel ártatlanul Istennek: megtisztítja a ti lelkiismereteket a holt cselekedetektől, hogy szolgáljatok az élő Istennek.” (Zsid 9,13–14 – Az idézetek a Károli fordítás szerint)

Nincs szükség többé a galambárusok üzleteire, nincs szükség többé a bakok és bikák vérenek felajánlására a bűnökből való megtisztulásért.

Jézus Krisztus engesztelő vére elég – minden felekezet eköré csoportosul. Azt hiszem a legtöbb logikus, illogikus (ésszerűtlen), ostoba, vallásos és nem vallásos vita efölött zajlott. Most és akkor, ha valakinek támadt egy ötlete, ment, és alapított egy új felekezetet. Teljes joggal megtehetette a tizenharmadik alkotmánymódosítás (USA alkotmányról van szó) értelmében, de a vallásalapító nem állt meg itt. Hadakozni kezdett minden más felekezettel, melyek az övétől eltérő értelmezést követnek. Felekezeteink egészen addig sokasodtak ezzel a módszerrel, hogy mára már fejfájást okoz az összeszámlálásuk is.

Az engesztelő vér

Ahogy végiggondolom, eszembe jut egy ember, aki Angliába utazott, és kihirdette, hogy képeket fog vetíteni Amerika atlanti partvidékéről. Így hát maga köré gyűjtötte a tömeget, és képeket vetített nekik magas meredélyekről, sziklás partokról és hullámokról, ahogy az óriási sziklákon szétomlanak. Azonban egyszer csak felállt valaki a nézők közül, hazugnak nevezte a vetítőt, azt állítva, hogy család szándékkal akar pénzhez jutni, ő ugyanis látta Amerikát és az atlanti partvidéket, és amit ez az előadó bemutat valójában egyáltalán nem is Amerika. Már majdnem verekedés tört ki, mikor egy másik férfi felajánlotta, hogy ha a közönség eljön, mutat nekik képeket az igazi partvidékről. Így hát a nézők másnap is megjelentek, hogy lássák az igazi képeket, ő pedig elkezdett sík, pálma- és banánfákkal, trópusi lombbal beborított partokról képeket vetíteni, majd udvariasan közölte, hogy ő elnézést kér, de ez Amerika igazi képe. Erre az első férfi nevezte hazugnak őt, és az emberek végül nem tudták eldönteni kinek higgyenek. Melyiküknek volt igaza?

Paradoxonnak tűnhet, de mindkettőjüknek igaza volt, és mindkettőjük tévedett. Igazuk volt, azzal kapcsolatban ameddig eljutottak, de egyikük sem jutott el elég messzire. Az első férfi a partszakasz New Englandtól Cape Hatterasig terjedő részét mutatta be, míg a másik a Hatterastól Yucatanig terjedő részt. Egyikük sem mutathatott meg mindent egyetlen átfogó képen, mivel ehhez túl változatos volt a táj.

Isten sosem szándékozott egyetlen átfogó képben megmutatni neked a világot. Egészen Ádám és Éva idejétől a kereszten függő Jézus Krisztusig bontakoztatta ki az általa megmutatni szánt „kép”. Mikor azt látom, hogy miként vezette ki népét a rabszolgaságból, ahol évekig ostorozták őket felügyelőik; vagy azt, ahogy a főpap az oltárnál felmutatta a bakok és kosok vérét; egészen addig, amikor Krisztus azt kiáltotta a keresztről: „Elvégeztetett!” (Jn 19,30), Isten ezt a képet készítette elő, hogy ez beteljesülhessen Jézus Krisztus engesztelő véreben.

A bűnös ember nem áll meg Isten előtt. Elveszíti helyét azzal, hogy bünt követ el, és az egyetlen mód, hogy visszaszerezze: a bűnbánat és Jézus Krisztus engesztelő vérenek elfogadása.

Néha arra gondolok, hogy Ádám és Éva nem voltak vele teljesen tisztában, mint mi sem, hogy mit mond az Úr, mikor

így fogalmaz: „Mert a mely napon ejéndel arról, bizony meghalsz” (1Móz 2,17). Sosem láttak senkit meghalni. Talán azt gondolták, hogy az egyszerűen csak az Istentől való elválasztottságot jelenti. De amint ettek, meglátták ruhátlanágukat, és el szerették volna takarni magukat, és ez így van ma is. Ha ma valaki látja magát a bűnben, fedetlenül, megpróbálja eltakarni filozófiával vagy valami utánzattal. De Isten átlátott a fügeleveleken és a lombokon, és ő kiment a mezőre, hogy leölje a vadakat, és bőrüket Ádám köré és Éva köré csavarja. Isten rejtette el az ő mezítelenségüket. Azóta is ez történik: ha valaki bűnt követ el, és Istenhez megy, az elfedheti magát hittel és Jézus Krisztus kiontott vérével. A zsidók a bakok, a bikák és galambok vére által fedték el bűneiket, és nyertek bocsánatot.

Egyszer egy idős hitetlen ember azt mondta, „Én nem hiszek a vér általi engesztelésben. Ez nem egyezik a saját elképzeléseimmel abban, hogy mi a helyes.

Ezt válaszoltam: „A pokolba az elképzeléseiddel, hogy mi a helyes! Úgy gondolod, hogy Isten mielőtt állást foglal, lejön és megbeszéli veled, hogy mi a jó?” Feldühítesz. Azért gondolkodsz így, mert nem hiszed el, hogy a kinyilatkoztatás igéje igaz.

Sokat olvastam hitetlen szerzőktől – nem mindent, mert hiszen az ember beleőrülne, ha mindent megpróbálna elolvasni –, akik az engesztelés tana ellen voltak: *Voltaire, Huxley, Spencer, Diderot, Bradlaugh, Paine, Bob Ingersoll*, és egyetlen érvelést sem találtam, ami kiállná a józan ész és a józan okfejtés próbáját. És ha valaki azt mondja, hogy ő a szemétdombra vetette a vér általi engesztelés tanát, megkérdezem: „Tudsz bármit is, ami ennél jobb lehet?” És amíg nem mutat nekem valamit, ami jobb, addig én a kereszthez kötöm a reményeimet.

A bűnösért való szenvedés

Azt monddod, nem fogadod el, hogy a bűnösért egy ártatlannak kell szenvednie. Erre csak azt válaszolhatom, nem látad még az életet úgy, ahogy én láttam az országban fent és lent. Az ártatlanok szenvednek a bűnösökkel, a bűnösök által és a bűnösökért. Nézz csak az idős édesanyára, aki reszkető szívvel várja haza fiát, akit ő hozott világra. És nézz a fiára, ahogy tántorogva, dülöngélve bedől az ágyba, miközben az édesanyja a könnyektől áztatott párnába temetve a fejét zokog, és imát mormol az istentelen fia fölött. Ki szenved jobban? Az édesanya vagy az istentelen, gyenge jellemű tróger fia? Képzeld csak a helyébe magadat egy ilyen fiú édesanyjának! Akkor nem hoznál fel semmiféle tagadást vagy kételyt a megváltás tervét és Jézus Krisztus bűnösökért való szenvedését illetően.

Nézz a fiatal feleségre, aki várja a férfit, akinek a nevét viseli, akinek az arcát szívében őrzi, a férfit, akit szeret. Borzongva várja, és amikor az megérkezik, érzi rajta a házasságtörés szagát egy idegen nő parfümjében. Ki szenved jobban a becstelenség törétől, a bűnök és vétkek olcsó, piszkos kölnijétől? Egy ilyen férj feleségének kellene lenned, hogy megtudd, szenved-e az ártatlan a bűnösért. Együtt érzek azokkal, akik tudják.

Chicagóban történt egy törvényszéken, ahol egy csavargóként elítélt ember ellen egy levelet mutattak be bizonyítékkul. Így szólt: „Remélem, nem kell már sokáig munkára vadásznod. Tom beteg, a kicsi is beteg. Lucynak nincs cipője, és nincs pénzünk sem orvosra, sem arra, hogy

ruhát vegyünk. A mosással sikerült egy kis bevételt szereznem, de mind egy szobában élünk az alagsorban. Remélem, már nem kell sokáig munkát keresned.” És a levél éppen így folytatódott tovább, ahogy a feleség írt a férjének. És a felolvasás befejezése előtt férfiak, köszívű rendőrök kezdtek sírni és hagyták el döbbenetben a termet. A bíró letörölte a könnyet szeméből, és a következőket mondta: „Láthatják, senki sem élhet önző módon egyedül önmagának. Ha ő bűnt követ el, mások szenvednek. Nincs választásom. Éppen úgy együtt érzek velük, ahogyan önök közül bárki, de sajnós nincs más választásom. Ezt az embert Bridewellbe, javítóintézetbe kell küldenem.” Ki szenved jobban, az asszony, aki egy mosódeszkán koptatja a körmeit, hogy összetartsa a kis fészekalját, vagy az ittas csavargó, aki Bridewellben tölti le idejét tetteiért? Csak képzeld magad egy ilyen férfi asszonyának a helyébe, hogy választ kapj, együtt szenvednek-e az ártatlanok a bűnösökkel!?

Szóval, ha azért nem tetszik a megváltás terve, mert abban az ártatlan szenved a bűnösért, akkor azt mondom, nem tudod, mi megy a világban. Az Isten üdvterve az élet terve.

Ádám és Éva bukásától egészen mostanáig fennáll a szabály, hogy az ártatlan együtt szenved a bűnösrel. Általánosságban ez a terv, és ha nem vagy ostoba, tudatlan és önhitető, akkor fel kell ismerned az igazságot.

Jézus engesztelő vére

Jézus az életét adta a kereszten mindenkéért, aki hisz benne. Nem ezüstön vagy aranyon vagyunk megváltva (1Pt 1,18). Ha valaki azt mondja neked, hogy a vallásod egy véres vallás, és hogy a Biblia egy véres könyv, felelj nekik igennel: a keresztyénség egy véres vallás; az evangélium egy véres evangélium; a Biblia egy véres könyv; a megváltás terve is véres. Igen, az. Vedd el Jézus Krisztus vérért a keresztyénségből, és ez a könyv már is nem éri meg a papírt, amire írták. Nem érne többet, mint a tested, vér nélkül. Vedd el belőle Jézus Krisztus vérért, és nem marad más, csak semmitmondó zsargon és összekuszált szavak.

Ha nem lenne az engesztelő vér, letéphetnéd a templomok tetejét, és porig égethetnéd azokat. Önmagukban semmit sem érnek. De addig, és csak addig, míg a vér ott van az irgalom helyén (3Móz 16,14), a bűnös megtérhet, és ez az egyetlen út. Nincs semmi más. Ez a megváltás útja. Nem ezüstön vagy aranyon vagy megváltva, hanem Jézus Krisztus vére által. Bár vannak, akik azt tanácsolják, olvass jó könyveket, vigyél véghez jó cselekedeteket, élj jó életet, és megmenekülsz; de nem, elkárhozol. Újra mondom: el fogsz kárhozni. A világ minden könyve sem fog megmenteni a pokoltól Jézus Krisztus engesztelő vére nélkül. Vagy Jézus Krisztus, vagy semmi, ezzel a két választási lehetőséggel bír minden bűnös a földön.

E nélkül egyetlen bűnös számára sincs megmentés. Jézus a vérével fizetett a bűneidért. Az egyetemes üdvösség tanítása hazugság. Szeretném, ha mindenkit meg lehetne menteni, de nem lehet. Sosem leszel megmentve, ha elutasítod a vért.

Emlékszem, amikor az Y. M. C. A.-ben voltam Chicagóban, egy alkalommal a Madison Street és a Dearborn Street sarkán megláttam egy újságosfiút (rikkancsot) egy fiatal kis verébbel a kezében. Szóltam neki: „Engedd el azt a madarat!”

„Mi a gond, te tökfefj?” – válaszolta.

„Adok érte egy pennyt – ajánlottam, de visszautasította – Nem kell.”

„Mit szólnál egy ötcenteshez? – kérdeztem, mire ő – Főnök, Missouriból vagyok, ritka arra a dohány.”

Felajánlottam neki egy tízcentest, és miután adtam neki, ő nekem adta a verebet. A kismadár a kezemben maradt kis ideig, majd csapdosva, verdesve repülni kezdett, végül felért egy második emeleti ablakba az utca túloldalán. A fejem fölött más madarak verdestek, és olyan volt, mintha madármelven azt mondták volna: „Köszönjük, Bill!”

A kölyök meglepett arccal kérdezte: „Főnök, ezzel az erővel a csatornába is dobhattad volna azt a pénzt.”

Elmeséltem neki, hogy ő is éppen olyan volt, mint az imént ez a kismadár. Az ördög markában volt, és az ördög túl erős volt hozzá képest, éppen úgy, ahogy ő is túl erős volt a verébhez képest. Elmondtam, hogy azt tettem a verébbel, amit csak akartam, mert megfizettem az árát. Isten azonban sokkal nagyobb árat fizetett érte, mint én a verébert, hiszen ő saját Fiának vérével fizetett, hogy megszabadítsa az ördög markából.

A bűn ellenében nincs érvelés

Szóval, barátom, ha én fizettem neked valamiért, ami eddig a tulajdonodban volt, akkor elvárhatom, hogy nekem add, és ha nem teszed meg, elmehetek a bíróságra, hogy térítésre kötelezzenek. Miért akarnád visszautasítani a térítést, és ezzel büntetni elkövetni? Te megtagadod Istentől azt, amiért a kereszten fizetted. Ha visszautasítod, nem jársz el tisztességesen.

Mondok még valamit, ami arra vonatkozik, hogy Isten gyűlöli a bűnt. A bűn valami, amit nem tagadhatsz, nem vitatkozhatasz vele. Egy tehetséges ember talán írhat érvelést a vallás érvényessége ellen, de nem fog tudni kielégítően érvelni a bűn ellen. Elmondok valamit, ami meglephet. Ha nem töltöttem volna négy évet bibliai útmutatással, tanítással a Teremtés könyvétől a Jelenésekig, mielőtt találkoztam Bob Ingersoll könyvével – és hatalmas eszének érdemei elismerése mellett –, valószínűleg ma a hitetlenségről prédikálnék a kereszt érvényessége helyett. Hála az Úrnak, a Bibliát láttam meg előbb. Az előadásait a Biblia mellé helyezve ezt mondtam magamban: „Ezeket nem a Bibliáról való tudásod alapján mondom”. És ezért sosem tekintettem őt érveléseiben őszintének, hiszen más dolgokban már nem tudott annyira bölcs lenni, a megváltás tervéről pedig egyszerűen ostobaságokat beszélt. Szóval szerintem ő nem volt teljesen őszinte.

De nem vitatkozhatasz a bűn létezésével, egyszerűen azért, mert az nyilvánvaló tény, Isten tárja eléd. Vitatkozhatasz azon, hogy Jézus Isten Fia vagy sem. Vitatkozhatasz rajta, hogy van menny és pokol, de nem vitatkozhatasz a bűn tényével. Benne van a világban, férfiakat és nőket mótelyez meg és hervaszt el.

Néhány éve Chicagóban befordultam egy sarkon és a rendőrkapitányság elé érkeztem. Ahogy álltam ott, egyszer csak egy őrjárat futott be, három nőt hoztak el valami részeges doroból. Pizkosak voltak, tekintetük homályos, és ahogy vitték őket, csak áradt belőlük a szentségtörő, eget rengető káromkodás. Azt mondtam magamban: „A bűn létezik.” Nem sokkal később újabb őrjárat futott be, négy nagydarab iszákos és rongyos férfit hoztak, és újra csak azt mondtam: „A bűn

létezik.” Nem vitatkozhatasz a bűn tényével. A világban van, férfiakat és nőket tesz tönkre. De Jézus eljött a földre, hogy mindenkit megmentsen, aki hajlandó elfogadni őt.

„Meddig tart ez?”

A. Y. M. C. A.-ben történt Chicagóban.

„Mi a neved és mit akarsz?” – kérdeztem egy oda érkező fiatalembert.

„Az írországi Corkból származom – felelte –, és a nevem *James O’Toole*. Itt van az ajánlólevelem.” Elolvastam. Jó keresztyén ifjúnak, lendületes, fiatal fickónak találtam.

Így szóltam: „Nos, Jim, Mr. Sunday vagyok. Én elmondom neked, merre vannak jó keresztyén vendégházak, te pedig elmondod, melyiket választod.” Mire ő kiválasztott egyet a North Side-on. Küldtem neki egy meghívót egy Y. M. C. A. találkozóra, és ez a meghívó nála volt akkor is, mikor néhány társával lementek fürödni a Michigan-tóhoz. Fejest ugrott a stégről, azonban a víz egy helyen a vártnál sekélyebb volt, nekiütődött a tófenéknek, és nyakát törte. A halottasházba szállították, és a rendőrség megtalálta a zsebében az én meghívómat, így hát szóltak, hogy utazzak oda érte, máskülönbben elküldik az orvosi főiskolának. Elmentem. Egy hordágyon feküdt a test, én pedig megkértem őket, hogy várjanak még a szállítással, amíg küldök egy táviratot a családjának. Egy üvegdobozba helyezték, majd beindították a hideg levegőt, mellyel a bomlás kémiai folyamatait szokták leállítani, azaz lefagyasztották a testet. Azt mondták, két hónapig is így tarthatják, ha akarom, esetleg megnyújtják az időt akár háromig is.

Éppen azon gondolkodtam, milyen szomorú lesz az idős édesanyja Corkban, ha megkapja a táviratomat, amikor egy női testet hoztak be. Akár Pheidias (ókori görög szobrász) modellje is lehetett volna, annyira szimmetrikus formákkal rendelkezett. Manikűrözött ujjai voltak, divatos ruhában volt, és a keze tele volt ékszerekkel, és ahogy a víz csepegett le az arcáról, észrevettem rajta a tiltott szerelem néma bizonyítékát. Nem mondtam, hogy kéj, sem azt, hogy szenvedély, sem hogy nyers ösztönök. Azt mondtam: „Bűn.” A bűn miatt ugrott le a hídról és választotta a öngyilkosok sírjának nyugalomát. És ahogy láttam magam előtt a szalonok, játéktérmekek, ópiumbarlangok, piros lámpák hosszú sorát, felidéződött bennem az örök kiáltás: „*Meddig szidalmaz, oh Isten, a sanyargató? Örökké gyalázza-é az ellenség a te nevedet?*” (Zsolt 74,10) (*King James ver. „meddig győzedelmeskedik a pokol?”*)

Nem vitatkozhatasz a bűnnel! Itt van. Ezért figyelj rám, hogy segíteni tudjak!

Mikor a Standard Oil Company kőolaj-finomításba kezdett, volt egy melléktermék, melytől nem tudtak megszabadulni. Sötét volt, fekete, ragadós, és nem égethették el a szaga miatt, a folyóba sem engedhették, mert megölte volna a halakat. Így hát egy nagy összegű jutalmat ajánlottak fel bármely vegyész részére, aki megoldást talál. A vegyészek hosszan dolgoztak a problémán, míg egy nap besétál *John D. Rockefeller* irodájába egyikük, és az asztalra tett egy tiszta, fehér anyagot, amit azóta parafinviaszként ismerünk.

Akár olyan fekete is lehetsz, mint az említett melléktermék, Jézus Krisztus még így is olyan fehérre tehet, amilyen a hó. „*Ha bűneitek skárlátpirosak, hófehérek lesznek.*” (Ézs 1,18)

(Ford. Lukács Dániel)

BIBLIATANULMÁNY

Harvey Minkoff

Egyszerű, mint az ABC

Amit a bibliai akrosztikonok megmutatnak

*Az akrosztikonok betűrendbe szedett szövegek.
Biblia-kutatók nem értnek egyet ezek használatát illetően.
Céljaik szerint a fordítások is eltérőek lehetnek.
De a hangsúlybeli különbségek ellenére
Egynéhány fordító elismeri, hogy
Fontos kapcsolat van a forma és a jelentés között.
Gátolja a fordítási munkát, hogy az akrosztikon kívánalmainak figyelembevétele
Határozottan akadályozza a formához és a jelentéshez való egyidejű ragaszkodást.
Így válhat a költeményben szereplő akrosztikon
Javarészt csak díszítéssé. De ha a megjegyezhetőséget segíti:
fontos lehet!
Kérdés, szükséges-e érintetlenül hagyni?
Lehagyhatod, dobhatod a fordítás törmelékei közé,
Mert némelyeknek csak a jelentés számít.
Nincs semmi lényeges – mondják, ami elveszne.
Óvatosabb kritikusok szerint viszont
Pont a forma és a jelentés kapcsolata adja a költészet páratlan gazdagságát.
Rendje ahelyett, hogy közönséges cifrázat lenne,
Sorainak szerkezete a mondanivaló hordozását segíti.
Tehát a fordításnak közvetítenie kell ezt az egységet!
Ugyan sok változat képtelen hűen visszatükrözni az eredetit,
Vannak, amelyek más-más szempontot részesítenek előnyben.
Xeroográfia (tükröfordítás, sokszorosítás) itt használhatatlan,
mert ez egy zsonglőrködés,
„Yo-yo” a szavakkal. Próbáld csak ki te is: 'aleftől távig,
alfától ómegáig vagy A-tól a Z-ig!
Zavaros lesz az egész. Nem lesz könnyű, de szép munka.*

A fordítás nehéz munkájában a szavak viszonylag egyszerűek. A stílus nehéz. Különösen problémás annak megállapítása, hogyan járul hozzá a forma a jelentéshez. Mind közül a legnehezebbek azok a szövegek, melyek tudatosan hívják fel a figyelmet nyelvezetükre. Hogy kezelje egy angol vagy éppen magyar fordítás például a héber ábécé egymást követő betűire épült bibliai akrosztikonkölteményeket?

Kitűnő akrosztikonokkal találkozhatunk mindenütt a héber Bibliában, különösen a Zsoltárookban, a Példabeszédekben és a Siralmak könyvében. Ezek betűrend szerinti felépítése nehezen megoldható, nyugtalanító problémát jelent a fordítónak: Mi az akrosztikon rendeltetése? Hozzájárul-e a jelentéshez, és ha igen, akkor mivel és hogyan? Ha a fordító megtartja az akrosztikon-formát, hogyan „fordíthatja” a 22 betűs héber ábécét a 26 betűs angol ábécére, vagy a 40 betűs, illetve a kiterjesztett esetén a 44 betűs magyarrá?

A bibliai akrosztikonokban az egymást követő betűk elhelyezkedhetnek az egyes felsorok kezdetén, ahogy eredetileg a 111. és 112. zsoltárookban is van. Még gyakrabban a teljes sorokat vezetik, mint a 25., 34. és 145. zsoltárookban, a JSir 1., 2. és 4. részében, vagy a Péld 31,10–31-ben. A 119. zsoltár 22 nyolcsoros versszakot (vagy stanzát – nyolcsoros versforma) tartalmaz, ahol az egyes versszakok minden sora (vagy csak az első) a megfelelő betűvel kezdődik: nyolc 'álef sor, nyolc bét sor, és így tovább.¹

A holt-tengeri tekercsek bizonyítékként szolgálhatnak arra, hogy az apokrif Szira könyvének (Ben Szira) 51,13–30 fejezete eredetileg egy héber akrosztikon volt.² És az Énekek 4,9–11 a héberben rendre l-m-n betűkkel kezdődik, mely azt sejteti, hogy ez egy nagyobb akrosztikon része lehet.³

A legtöbb bibliai akrosztikon gondosan megírt költemény, mely kifinomult költői eszközöket tartalmaz. Például a gondolati párhuzam, mely a teljes héber költészetet áthatja, az akrosztikonokban is megjelenik:

Számérték	Nyomatott alak	Litterae finales	Kiejtése	Átírása
1	א		'alef	'
2	ב		bét	b
3	ג		gímel	g
4	ד		dálet	d
5	ה		hé	h
6	ו		váv	v
7	ז		zajin	z
8	ח		(c)hét	h
9	ט		tét	t
10	י		jód	j
20	כ	ך	káf	k
30	ל		lámed	l
40	מ	ם	mem	m
50	נ	ן	nún	n
60	ס		számek	SZ
70	ע		'ajin	'
80	פ		pé	p/f
90	צ		cádé	c
100	ק		qóf	q
200	ר		rés	r
300	ש		szín	SZ
300	ש		sín	S
400	ת		táv	t

A héber ábécé – betűk 'aleftől távig

„Minden napon áldalak téged, és dicsérem neved örökkön örökké!” (Zsolt 145,2 – bét sor)

„Az ő száját bölcsen nyitja meg, és kedves tanítás van nyelvén.” (Péld 31,26 – pe sor)

Gyakoriak a zenei eszközök, mint az alliteráció vagy az asszonánc, elszórtan még rímeket is találhatunk. (Az asszonáns is rím, így itt a tiszta rímre kell gondolni. – Szerk.) A 37. zsoltár 35. sorában (a *rés* versszak első felében) minden szó tartalmazza a *rés* betűt, ahogy az ezt megelőző nyolc szó is a 34. sorban. A *sín* versszakban (37–38. sor) nyolcból hét időmértékes (metrikus) kifejezés tartalmaz *szín* betűt. A 111. zsoltárban az első sor mindkét része az e-a magánhangzó rímmel végződik, a 9. sor három részének végződése pedig mo/-to/-mo.⁴

Tudatos irodalmiságról lévén szó, az akrosztikonok szójátékra alkalmasak. A *jód* és *káf* betűnevek azt jelentik „kéz”. A Péld 31,19–20-ban a *jód* és *káf* sorok szóalakban kezdődnek ezekkel a betűnevekkel. „Kezeit veti a fonó-

kerékre, és kezeivel fogja az orsót. Markát megnyitja a szegénynek, és kezeit nyújtja a szűkölködőnek.” A Zsolt 145,14–15-ben a *számek* sor a *szómék* szóval kezdődik, „Az Úr megtámogat (minden elesendőt...)”, az *'ajin* sor pedig a *éni* szóval, „(mindenki) szemei”. Ugyanebben a zsoltárban minden egyes k-l-m sor az isteni királyságot magasztalja az m-l-k, azaz „király” tő használatával.

Más típusú, az írástudatlan társadalmakban fellelhető költeményektől eltérően az akrosztikonok feltételezik egy ábécé, egy rögzített betűrend és egy írástudó költő és írást értő hallgatóság meglétét. Ez és az imént szemléltetett szójáték alapján egyes kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy a bibliai akrosztikonokkal kapcsolatban késői eredetről beszélhetünk.⁵ De a bizonyíték nem ezt támasztja alá.

A szemmel látható eltérések dacára az angol, a héber, a görög és sok egyéb nyelv napjainkban használt ábécéi közös forrással rendelkeznek. Nemcsak a betűk neve és formája hasonlítható a közös őshöz, de a betűk sorrendjében, mint a k-l-m-n és az r-s-t esetében is feltűnő a hasonlóság. Régészeti bizonyítékok szerint ennek az ábécérendnek az őse Szíria partvidékén, Ugaritban alakult ki, legkésőbb Kr. e. 1300-ban.⁶

Emellett ebben az időszakban népszerűek voltak a sémi irodalomban a neveken és kifejezéseken alapuló bonyolult (összetett, komplex) akrosztikonok. Ahogy *Mitchell Dahood* megjegyzi: „Az akrosztikonséma, melyet általában a késői eredet jelének tekintenek, megjelenik a Zsolt 9–10-ben is, amit azonban aligha lehet késői költeménynek nevezni, és az abécérendbe sorolt betűket tartalmazó számos ugariti tábla is inkább arra utal, hogy az akrosztikontáblát a késő bronzkorban már használták.”⁷

De mi az akrosztikon jelentősége? Miben járul hozzá az akrosztikonszerkezet például a JSir 1–4-hez, a Péld 31,10–31-hez vagy a 145. zsoltárhoz?

Nem sokban, legalábbis egyes kritikák szerint. Dahood szerint „Az akrosztikon – akár a szonett – biztosította a szerkezeti vázat, amiben a költő dolgozhatott”.⁸ *Wilfred G. Watson* jegyzi meg, hogy az akrosztikon „megadta legalább 22 sor első betűjét” a költő számára, és miközben „megkötötte szabadon szárnyaló tehetségét”, teret adott az íráskészség „virtuóz teljesítményeinek”.⁹

A *Derék asszony dicséretét*, mely a Példabeszédek 31,10–31-ben akrosztikon-formában körvonalazódik, *Avraham Yakin* izraeli művész kalligrafikusan ábrázolta. Az arannyal kiemelt héber ábécé a szöveg jobb oldali szegélyén halad lefele (vö. a táblázattal, mely a héber karaktereket, neveiket és magyar megfelelőit mutatja).

Egy fordítás, mely megőrzi a passzus akrosztikon-formáját, így kezdődik:

Az ember, aki talált derék asszonyt. Ennek ára több az igazgyöngyökénél.

Bízik hozzá az ő szerelme, és nem fog szükkésséget látni...

A kapcsolódó cikkben Harvey Minkoff a bibliai akrosztikonok lefordításának kihívásait kutatja, és az akrosztikon-forma bibliai passzusokra gyakorolt hatását vizsgálja. Véleménye szerint a Péld 31 a derék asszony képességét és teljességét hangsúlyozza azzal, hogy a témát 'aleftől távig lefedti.

אֵשֶׁת חַיִּל

מִי מֵצֵא וְרַחֵם מִפְּנֵי מִכְרָה
 טַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ וּשְׁלַל לֹא יִחְסֹר
 מִלְתָּהּ טוֹב וְלֹא רָע כֹּל יִמְיוֹ חַיִּיהָ
 רָשָׁה צֹמֵר וּפְשֻׁתִים וְתַעַשׂ בַּחֲפִץ כַּפִּיהָ
 יִתֵּן כְּאֵנוֹת סוּחָד מִמֶּרְחֹק תָּבִיא לַחֲמוּהָ
 וְתִקֵּם בַּעֲדָה לַיְלִידָה וְתִתֵּן סָדֵק לְבֵיתָהּ וְחֹק לְעַדְרֵיהָ
 מִמֶּה שָׁדָה וְתִקְחֶהּ מִפְּדֵי כַּפִּיהָ נֹטְעָה כְרֶם
 גֵּדָה בַּעֲוֹז מִתְנַיָּה וְתִאֲמֹץ זְרוּעֶיהָ
 עֲמָה כִּי טוֹב סָחֲרָה לֹא יִכְבֶּה בַּיְלִידָה גֵּדָה
 דִּוָּה שְׁלַחָה בְּכִישׁוֹר וּכְפִיהָ תִמְכּוּ פֶלֶךְ
 מִה פִּרְשָׁה לַעֲנִי וַיְדִיחַ שְׁלַחָה לֵאבִיוֹן
 אֵל תּוֹרֵא לְבֵיתָהּ מִשְׁלֹכֶי מַל בֵּיתָהּ לְבוֹשׁ שְׁנַיִם
 וְצִדִּים עֲשֵׂתָהּ לֶחֶם שֶׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוֹשָׁהּ
 וְדַע בְּשַׁעְרֵים בַּעֲלָהּ בְּשַׁבְתּוֹ עִם צִקְנֵי אֶרֶץ
 צִדִּין עֲשֵׂתָהּ וְתִמְכְּרֵי וְחֲגוּרֵי מִתְנַה לְכַנְעֵנִי
 וְיָד וְהִדְר לְבוֹשָׁה וְתִשְׁחֹק לַיּוֹם אַחֲרָיוֹן
 יֵה פִתְחָהּ בַּחֲכֻמָּה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ
 וּפִיהָ הִלִּיכֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עֲצִלוֹת לֹא תִאֲכַל
 מִוִּבְנֵיהָ וְאֶשְׁרֵיהָ בַּעֲלָהּ וַיְהַלֵּלָהּ
 בְּיוֹת בְּנוֹת עֲשׂוֹ חַיִּיל וְאֵת עֲלִיּוֹת עַל כִּלְנֵה
 חֶסֶד וְחַן וְהַכֵּל הִיָּעִי אֵשֶׁת יִרְאָת ה' הִיא תִהְיֶה לֵל
 וְלֹא מִפְּדֵי וְדִוָּה וַיְהַלֵּלֶיהָ בְּשַׁעְרֵים מַעֲשֵׂיהָ

Egy másik népszerű nézet szerint az akrosztikon emlékeztető szerepet töltött be. Ha például a zsoltárokat felvonuló kórusok vagy zarándokok énekelték, akkor az ábécé-rend segítette a sorok felidézését. Hasonlóan egy olyan munka esetében is, mint a JSir, melyet szertartásos célokra használtak abban az időben, mikor a kéziratok még túl drágák voltak ahhoz, hogy a gyülekezetnek kioszthassák, előnyösebb volt az emlékezés megsegítése.

Mivel a szándékos változtatás elferdítené az emlékeztetői célt, ez a nézet azt is magában foglalja, hogy az ábécérendtől való eltérés szövegsérüléshez vezetne. A szerkesztők éppen ezért gyakran helyreigazítják az ilyen jellegű eltéréseket. Figyelembe véve azonban az akrosztikonok bibliai költészetben betöltött szerepéről való ismereteink hiányosságait, a helyreigazítás magában hordozza annak kockázatát is, hogy a költemény eredetiségét elméleti vagy teoretikus és homogenizált normákkal cseréljük fel. Általánosságban igaz a költészetre, amit *David Noel*

Freedman a versmértékekről mond: Bár bizonyára előfordultak hibák az átadásban, „a deviációk és szabálytalanságok egy nagyobb séma részei, nem pedig aberrációkat jelentenek, melyeket kijavítani vagy helyreigazítani kellene”.¹⁰ Ezenfelül, egy olyan átfogó magyarázat, mint a szövegsérülés, nem tisztázza, hogy miért jelennek meg hasonló deviációk a JSir 2., 3. és 4. részében, és a 25. és 34. zsoltárban.

Egy jóval provokatívabb válasz irodalomkritika szemszögéből vizsgálja a bibliai költészetet. *Robert Alter* például rámutat, hogy látszólag díszítő elemek – mint a ritmus és a párhuzam – kihangsúlyozzák a kontrasztokat, és így sok zsoltárban nélkülözhetetlenek.¹¹ És míg nem várhatunk egyedülálló jelentést minden egyes költői eszköztől, a szerkezeti váz létrejöttével az ettől való eltérés is megelhetett jelentéssel.

Például, míg a legtöbb bibliai költemény kiegyensúlyozott sorokkal rendelkezik, mint azok, amelyek 3+3 ütemre oszthatóak, a JSir-nek rendszeresen rövidebb a második félso-

(Folytatás a következő oldalon)

Egy ábécéskönyv ábécéje

Talán egy izraelita diák gyakorolta az ábécét – vagy az אבג -t – ennek az agyag tartóedényből származó cserépdarabnak az alsó sorában. A durván vésett felirat a legrégebb időktől meglévő sémi ábécé, mely (kis eltérésekkel) a hagyományos sorrendben íródott 'áleftől távig.

A késő protokánaáni írással írt felirat születése a Kr. e. 12. század elejére tehető, Izrael kánaáni felemelkedésének idejére. A vésett cserépdarabot vagy osztrakont a régészek egy silóban fedezték fel, 'Izbet Sartah-ban, mely egy – a feltárók által a bibliai Ebenézerként (1Sám 4,1) azonosított – korai település Efraim hegyei közt.*

A modern héberrel ellentétben az osztrakonon található betűk balról jobbra íródtak; az írás iránya a Kr. e. 11. századig nem rögzült.** Az írás kétségkívül az alsó sor betűiről mintázza a

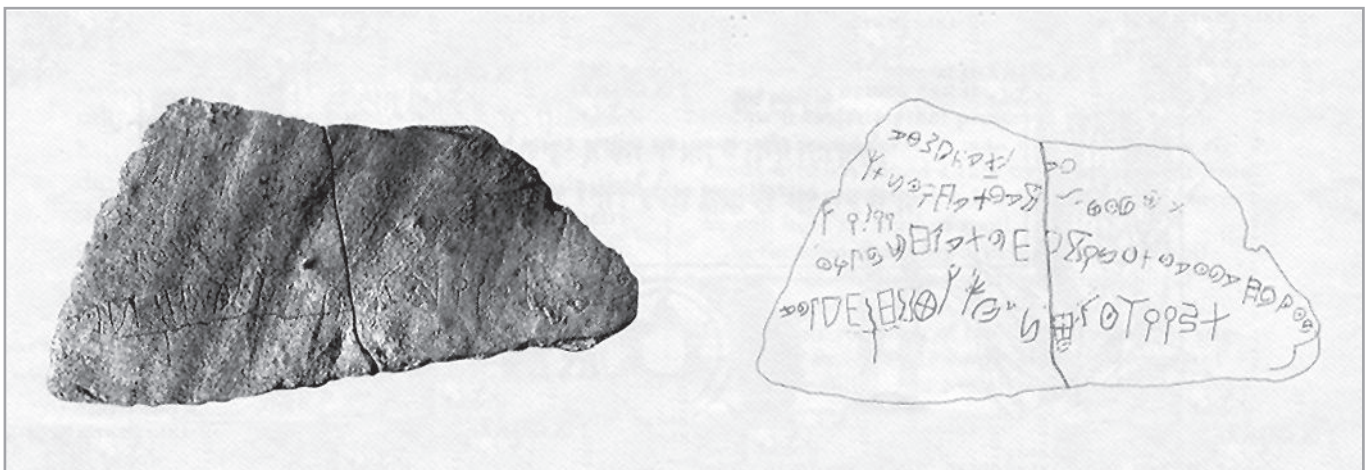
felső négy sort. Bár ezek leginkább jelentés nélküli betűsorokból állnak, a 4. sor kezdete valószínűleg az „Oref, Nahum fia” feliratot őrzi.

Az osztrakonon található ábécé eltér a szabványos héber ábécétől (lásd a táblázatot a 10. oldalon). A pé betű nem az 'ajin után, hanem előtte található. Azonban ez feltehetőleg nem a kezdő író hibájából ered. Ugyanez a változat található meg egy 8. századból származó ábécéskönyvön, melyet Kuntillet Ajrudban fedeztek fel, egy sinai útmenti kereskedőállomás mellett. Három alkalommal a Bibliában is előfordul: a JSir könyv 2–4. részét képező akrosztikonokban. Ez a szokatlan írás talán az ábécének egy helyi izraelita változata volt, melyet a vaskortól (Kr. e. kb. 1200–1000) kezdve használtak a száműzetés időszakán (Kr. e. kb. 586–539) túlig, amikor is a JSir íródott.

Bár egyes kutatók megállapították, hogy a bibliai akrosztikonok a rögzült ábécérendből következőleg kései eredetűek, az 'Izbet Sartah izrealitáinak korai ábécéje mindezt másként sugallja.

* Lásd Aaron Demsky és Moshe Kochavi, $\frac{1}{2}$ An alphabet from the days of the Judges $\frac{1}{2}$, *Biblical Archaeology Review*, September/October 1978.

** Egy kutató érvelése szerint az (a képen látható) osztrakon fordítva, (fejjel lefelé) tartandó, és ezért az írás mégis jobbról balra tart. Lásd Joseph Naveh, $\frac{1}{2}$ Some considerations on the ostrakon from 'Izbet Sartah' $\frac{1}{2}$, *Israel Exploration Journal* 28:1–2. 1978, 31–35. o.

(Folytatása az előző oldalról)

ra. Ez egy sajátos gyászritmusként ismert, amely a szavakat elfojtott érzelmek visszaadására formálja.

Mindazonáltal sok bibliai kommentár ahelyett, hogy jelentést keresne az akrosztikon-formában, elutasítja az akrosztikonok érzelmi kiadásként való értelmezését. Jellemző kommentálás, hogy „A gondolatok sorrendje és tartalma alárendelődött a formai szükségleteknek”;¹² továbbá „Az akrosztikon-forma kedvéért a zsoltár egy sor olyan nézetet közöl, amelyek közt a logikai kapcsolat nem mindig nyilvánvaló azonnal”;¹³ vagy „Ennek a kompozíciós módszernek az alkalmazása irodalmi szeszély, mely mesterkéltséget vitt az alkotásba”.¹⁴

A The Interpreter's Bible 119. zsoltárhoz írt bevezetője ellentmondást mutat. A „Zsoltárok legkirívóbb teljesítményének” nevezi a zsoltárt a nyolcszoros akrosztikon miatt, de hozzáteszi: „A költemény szerkezetének erős mesterkéltsége szükségszerűen korlátozta a zsoltáros irodalmi teljesítményt”.¹⁵ Az ilyen kommentárok a „romantikus” költészetre való igényt tükrözik, amely az érzelmeket hangsúlyozza, és rögtönzöttséget tett, amelynél a korlátok nyilvánvaló hiánya is a jelentés része.

De olyan költészet is létezik, amelynek a szerkezete az ellenőrzöttséget, a racionalitást és a higgadságot hangsúlyozza. A szonettek és a rímes kuplák nem rögtönzöttek; olyan olvasóknak készültek, akik értékelik az író megfeszített törekvését, hogy a szigorú szabályokon belül maradjon.

Például a JSir-ban található akrosztikonok segítik a költőt, hogy uralkodni tudjon érzelmei felett. Ahelyett, hogy vadul sírna az ország pusztulása miatt, formát ad heves érzelmeinek.

Samuel R. Driver helyesen érvel: „Átható az ezen gyászénekek költészetében lengedező pátosz, és így ezek, mint kitűnik, tudatos művészet alkotásai: ezek nem az érzelmek természetes kiadásai, ezek gondosan kidolgozott költemények, amelyekből a közös bánat egyetlen nézőpontja sem marad ki. És így kétségtelen, hogy az akrosztikon-forma biztosítja a költő szívében túlradó érzelmek rendezett és rendszerezett kifejezését”.¹⁶

Hasonló a Péld 31, mely a háztartás szervezéséért és irányításáért dicséri az ideális feleséget. Azzal, hogy 'áleftől távig beteljesíti a felelősségét, büszkeségére válik a családjának. Az ábécé szerkezet az asszony teljességét tükrözi, és jelzi, hogy dicséretének témaköre ki van fejtve 'áleftől távig, A-tól Z-ig, alfától ómegáig.¹⁷

Mivel az akrosztikonok olyan szerkezeti vázat alkotnak, melyre a hallgatóságnak emlékeznie kell, az ettől való eltérések szintén hordozhatnak jelentést. Számos akrosztikon tartalmaz egyedi sajátosságokat: a 25. és 34. zsoltárból hiányzik a *váv* kezdetű sor, helyette egy ráadás *pé* sort találunk a végén. A 25. zsoltár mellőzi a *qóf* sort, és megkettőzi a *rés*t. A 37. zsoltár kihagyja az 'ajin sort; a 145. zsoltárból hiányzik a *nún*; a JSir 2., 3. és 4. pedig megfordítja az 'ajin és *pé* sorrendjét. Patrick Skehan szerint a ráadás *pé* a 25. és 34. zsoltár végén kidolgozott szójátékot alkot az akrosztikonon belül. Ezzel a huszonharmadik betűvel az ábécé első, középső és utolsó betűjét összeolvasva az 'áleftől szót kapjuk, az első betű nevét, amely igeként tanítást jelent.¹⁸

Hasonlóan magyarázták a Talmud rabbijai az akrosztikonok változatait. A Szanhedrin 104b a JSir felcserélt 'ajin és *pe* sorait a neveikkel magyarázza, minthogy héberül az 'ajin jelentése „szem”, míg a *pé* „száját” jelent. A megfordításuk

egy-egy gonosz emberek viselkedését szimbolizálja, akik a szájukat előbbre helyezték a szemüknél, azaz olyasmiket állítottak, melyek igazságáról nem győződtek meg saját szemükkel. Ezt alátámasztja a sorok tartalma is, mely szintén előbbre helyezi a száját a szemnél, hiszen a JSir 2 *pé* sora így szól: „Feltátották ellened szájokat minden ellenségeid... mondván: ... látjuk!”¹⁹

Még ha a költői forma hozzá is járul a jelentéshez, a legtöbb angol bibliafordítás egyszerűen csak kihagyja az akrosztikonokat vagy lábjegyzetben említi meg őket. Egyesek még többet is tesznek. Az Authorized version a 119. zsoltár minden egyes versszakánál jelöli a hozzá tartozó héber betűt, és leírja angol kiejtéssel. A New Jewish Publication Society-féle változat minden akrosztikonnál a margóra írja a héber betűket. A Jerusalem Bible a neveket – mint 'áleft, bét stb. – teszi a margóra. Másképpen az akrosztikon nem formálódna ki a költemény jelentésében.

Csak kirívó teljesítményként lehet megemlíteni, ahogy Ronald Knox az Ószövetség-fordításában angol akrosztikonokat alkot minden héber akrosztikonból – olyan címekekkel ellátva, mint „A hála ábécéje” (Zsolt 145, [Knoxnál 144.]), „A jó feleség ábécéje” (Péld 31), „A kifosztott Jeruzsálem ábécéje” (JSir 1). Ugyanakkor az akrosztikonzsoltárok inkább prózaként lettek kialakítva, mintsem költeményként.²⁰

Knox fordításának zamata jól kiérezhető a 112. zsoltár [nálá 111. zsoltár] nyitó soraiból. (Lásd az említett bibliafordításában.)

Ezek az akrosztikonok különösen meglepőek, hiszen Knox megbízása a latin Vulgata lefordítására szolt – és a Vulgata mellőzi az akrosztikon-formát. Knox tehát bár a latint követi, ahol az eltér a hébertől a költői szerkezethez a hébert is figyelembe veszi a latin mögött.

Természetesen, mivel az angol ábécé négyvel több betűt tartalmaz a hébernél, alkalmazkodnia kellett. Egyik zsoltár v-vel végződik; egy másik átugorja a v-t és w-vel fejeződik be; egy további a q-t hagyja ki és w-vel végződik; a JSir akrosztikonja v-vel fejeződik be.

Szintén v a befejezése a JSir angol akrosztikonjának a The five scrolls-ban, mely Herbert N. Bronstein és Albert H. Friedlander jóval újkeletűbb munkája.²¹ Az ábécé kiemelése és a szöveg verssorokba való rendezése felhívja a figyelmet az akrosztikonra, és így sejteti a héber szerkezetet.

Ironikus lehet, hogy míg a 22 soros héber akrosztikon azt mutatja, hogy a téma 'áleftől távig teljességgel ki van fejtve, addig a 22 soros angol fordítás, miközben a külső formához ragaszkodik, éppen rossz jelentést közvetít. Ahelyett, hogy a témát A-tól Z-ig kifejtjené, csak A-tól V-ig, vagy A-tól W-ig teszi meg.

Azonban ezek a mulasztások nem jelentenek problémát, ha az akrosztikon-forma másfajta jelentést közvetít, amint azt Bronstein és Friedlander is hiszi: „A feszesen szervezett akrosztikonok beleszorítják a gyötrelmek valóságát a formai kifejezés soraiba. A mi fordításunk is fenntartja ezt, így akár mi magunk is úgy olvashatjuk ezt az öt elégiát, mint formális sirató szövegeket.” Továbbá az akrosztikont az újjáépítés szimbólumaként is látják: „A pusztítás után kell egy lehetőség a gyötrelmek és a kín kifejezésére, szükség van az újbóli önigazolásra, a remény újrafelfedezésére.”²²

Egyszerre soknak tűnhet a költői eszközökből levezetett jelentések száma. De ahogy David Noel Freedman mondta az

exegézisről általánosságban, „nehéz – ha nem lehetetlen – meghúzni a vonalat a költő tudatos szándéka és aközött, amit a figyelmes olvasó talál egy költeményben”.

Összességében, azt hiszem, sokszor nem méltányoljuk eléggé a költőt a művészi alkotásban található finomságért és összetettségért.²³

Jegyzetek

1 A 9. és a 10. zsoltár egy hiányos akrosztikont alkot, de nem tudni, hogy eredetileg is párban voltak-e (ahogy a héberben), vagy magukban álltak (ahogy a latin Vulgatában). Egyszer talán a Náh 1 szövege is akrosztikon volt, de ez helyreállítási viták tárgya. Továbbá, ezekkel a betűrendes költeményekkel kapcsolatban néhány kutató királyi neveket vélt találni bizonyos „makkabeusi” zsoltároknál: Simon a 110. zsoltár első négy sorában és Jannait (Alexander Jannaeus) a 2. zsoltárban. *Samuel Sandmel* (The Hebrew Scriptures: An introduction to their literature and religious ideas [New York: Oxford Univ. Press, 1978], 240. o.) erőltetettnek nevezi ezt az exegézist; továbbá *A. Cohen* (The Psalms [London: Soncino Press, 1945], 371. o.) is elutasítja, véleménye szerint az „állítólagos felfedezés” csak „kitaláció”.

A JHWH (YHWH) név, mely egyébként nem szerepel Eszter könyvében, egyesek szerint rejtve megtalálható a négy egymást követő szó elején: *yavo ha-melek we-hamam ha-yom*, „...Jöjjön a király és Hámán ma...” (Esz 5,4).

Patrick W. Skehan úgy magyarázta az „ábécérendű” költemények 22 sorának az ábécé betűinek számával való egyezőségét, hogy a szerzők, ha nem is akrosztikonokat, de egy kisebb betűkészletet használtak a versszakok bevezetéseként, hogy csoportosítsák a gondolataikat és jelöljék a logikai felosztást. Például három versszak kezdődik 'áeffal és három lámeddel a Péld 2,1–11-ben és a 12–22-ben; továbbá 'álef, hé és 'ajin csoportokat találhatunk a Jób 9,2–4-ben, 5–7-ben, 8–10-ben és különösen a 13–24-ben. Lásd *Patrick W. Skehan*, *Studies in Israelite poetry and wisdom*, Catholic Biblical Quarterly Monograph Series 1 (1971). Lásd még *Roland E. Murphy*, *Wisdom literature: Job, Proverbs, Ruth, Canticles, Ecclesiastes and Esther*, The forms of the Old Testament literature 13 (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1981) 23–28., 52–57. o.

2 Lásd *Skehan*, ½The acrostic poem in Sirach 51:13:30”, *Harvard Theological Review* 64 (1971), 387–400. o.; *Skehan* és *Alexander A. Di Lella* – The wisdom of Ben Sira, Anchor Bible 39 (Garden City, NY: Doubleday, 1987) 574, 576–577. o.

3 Lásd például *Murphy*, 115–116 o.

4 Az egyes zsoltároknál megtalálható költői eszközöket tárgyalja részletesen *Amos Hakham*, *Sefer Tehillim* (The Book of Psalms), 2 vols. (Jerusalem: Mossad Harav Kook, 1984). A bibliai akrosztikonok metrikus (versmértékes vagy időmértékes) szerkezetét lásd *David Noel Freedman*, ½Acrostics and metrics in Hebrew poetry”; *Pottery, poetry and prophecy: studies in early Hebrew poetry* (Winona Lake, in: *Eisenbrauns*, 1980) 51–76. o. és „acrostic poems in the Hebrew Bible: alphabetic and otherwise”, *Catholic Biblical Quarterly* 48 (1986), 408–431. o.

5 Például *W. Stewart McCullough* és *William E. Taylor*, „Psalms”, The interpreter’s Bible, 12 vols. (New York:

Abingdon Press, 1955), a 4. kötet felirata a 9., 25., 34., 111. és 145. zsoltárhoz.

6 *M. O’Connor*, ½Epigraphic semitic scripts½, The world’s writing systems (New York: Oxford Univ. Press, 1996) szerk. *Peter T. Daniels* és *William Bright*, 89–92. o. Lásd még *David Crystal* – The Cambridge encyclopedia of language (Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press, 1987), 202. o.

7 *Mitchell Dahood*, Psalms III, Anchor Bible 17A (Garden City, NY: Doubleday, 1970), 336. o. Lásd még *Shkhan*, ½The structure of the Song of Moses in Deuteronomy (34:1–43),” in *Studies*, 75. o. és *Wilfred G. E. Watson*, *Classical Hebrew poetry: a guide to its techniques*, *Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series* 26 (Sheffield: JSOT Press, 1984), 8., 191. o.

8 *Dahood*, Psalms I, Anchor Bible 16 (Garden City, NY: Doubleday, 1966), 54. o.

9 *Watson*, 198. o.

10 *Freedman*, 409. o. Természetesen a régi szerkesztők is ejtettek hibákat és helyesbítéseket. Egy kumráni kéziratban a 145. zsoltár tartalmaz egy sort *núnra*, „Igaz az Úr minden ő útában”, és ez a sor számos fordításban megjelenik. *Hakham* (*Sefer Tehillim*, 2. kötet, 579. o.) szerint azonban ez a sor nem eredeti, mert Isten neveként az Elohimet használja, míg a zsoltár többi része JHWH-t.

11 *Robert Alter*, The art of Biblical poetry (New York: Basic Books, 1985), 113. o.

12 *R. B. Y. Scott*, Proverbs, Ecclesiastes, Anchor Bible 18 (Garden City, NY: Doubleday, 1965), 186. o.

13 *Dahood*, Psalms I, 205. o.

14 *McCullough* és *Taylor*, „Psalms”, 12. o.

15 Uo., 622–623. o.

16 *Samuel R. Driver*, An introduction to the literature of the Old Testament, 1897.

17 *Charles T. Fritsch* és *Roland W. Schloerb*, „Proverbs”, The interpreter’s Bible, 4. kötet, 954. o., felirata a 31,10–31-hez: „A író feltehetőleg ezzel az eszközzel jelzi, hogy kimerítően és szabályosan foglalkozott a témával.”

Patrick Skehan számos tanulmányban bizonyította, hogy az ábécé 22-es száma is a teljességet jelzi, és a költemények felépítési alapelvévé vált. *Freedman* (The Unity of the Hebrew Bible [Ann Arbor: Univ. of Michigan Press, 1991], 81–82. o.) szerint az ábécé számai a héber Biblia egész szerkezetében szervezési szerepet töltenek be.

18 *Skehan*, *Studies*, 74. o.

19 *Jacob Shachter* és *H. Freeman*, Sanhedrin (London: Soncino Press, 1961), 711–712. o. Lásd még *Meir Zlotowitz*, *Eichah* (Brooklyn, NY: Mesorah Publications, 1976), 85. o. A 145. zsoltár hiányzó nún sorának tárgyalását lásd *Maurice Simon*, *Berakoth* (London: Soncino Press, 1959), 14–15. o.; a rövid tárgyalást kifejti *Avrohom Chaim Feuer*, *Tehillim* (Brooklyn: Mesorah Publications, 1987), 1694. o.

20 *Ronald Knox*, The Old Testament, 2. kötet (New York: Sheed & Ward, 1950).

21 *Herbert Bronstein* és *Albert H. Friedlander* fordítása, The five scrolls (New York: Central Conference of American Rabbis, 1984).

22 Uo., 250–251. o.

23 *Freedman*, *Pottery, poetry, and prophecy*, 8. o.

Bible Review, 1997. április
Ford. Lukács Dániel

J. Ward Walker

Megbékélés

A Royal Ambassadors (továbbiakban: RA) fiúk részére indított déli baptista program vált a vidékről a nagyvárosba szóló útlevelemmé. Sokkal többet kaptam, mint amit a misszió-oktatástól kaphat valaki, aki elég bátor hozzá, hogy kilencéves kis huligánokat vezéreljen. Azon kívül, hogy megismerkedtem egy szükségben levő világgal, és a missziói szolgálat hőseivel és hősnőivel, elmentem életem első filmjére, láttam a nagyváros fényeit, és számos új szót tanultam, még teológiaiakat is.

Az új szókincs egy része a 1/2The King's business1/2-ből származott, a himnuszunkból, melyet minden szerda éjjel elénekeltünk. Azelőtt sosem hallottam „arany partról”, „tengeren túli világról” vagy „követről”. Ebből az ősi, felnőtt valóságos énekből ismertem a titokzatos szót, a „megbékélést”.

Ezen időszak alatt nyilvánosan biznyságot tettem a Jézus Krisztusban való hitemről is, mit sem tudva arról, hogy részesültem az Istennel való megbékélés előnyeiből. Ezt megelőző időben csak a „megmentett” szóval tudtam leírni, hogy mi is történt velem. Később, mikor az RA-t felváltották a középiskolai pénzügyek és a párkeresés, felfedeztem, hogy a megbékélésnek és igei alakjának kapcsolati és pénzügyi értelmezése is létezik. Amit az elidegenedett barátaimmal szerettem volna tenni: rendezni a kifizetetlen számlát, rendeződni egy megromlott kapcsolatot illetően.

A későbbi tanítási feladatok és a szemináriumi képzések rákényszerítettek, hogy nagyobb jelentőséget tulajdonítsak és példákat társítsak ehhez a felfedezéshez.

Valamiképp
Krisztus
élete,
halála,
vére és
feltámadása
keresztel-
ződött
Isten
karakterével
a keresztnél.

Az angol *reconcile* szó a latin *re* és *conciliare* szavak kombinációjából alakult ki, melyeknek szó szerinti jelentése „újra egyesülni”. Történeti és kortárs használatban „barátságot vagy harmóniát visszaállítani”, vagy „megállapodni”.¹ Az Írás fordítói a „megbékül” szóban találtak rá a megfelelő igei kifejezésre, mely magában foglalja lényünk Istennel kapcsolatos helyrehozatalának nélkülözhetetlenül fontos teológiai fogalmát. Ezzel próbáltak segíteni a modern olvasónak annak megértésében, hogyan hidalta át Isten a bűn hézagát, és győzte le az emberiség elidegenedését és ellenségességét.

Az Ószövetség írói a megbékélés igazságát a jóvátétel és áldozat szélesebb koncepciójának részeként látták.² Újszövetségi megfelelőik erre alapozták

annak gondolatát, hogy a megbékélés az Isten felé tett vezeklés és jóvátétel cselekedetének eredménye.³ A megbocsátás a rendezést követi. Megbékélés és jóvátétel elválaszthatatlan.⁴ A görög nyelv tartalmaz egy szót, amellyel a bibliai írók kifejezték Isten Krisztus általi szerető munkáját, hogy szembeálljon az emberi gonoszszággal, és visszahozza az embereket egy baráti kapcsolatba.

Pieter Paul Rubens: Krisztus a kereszten

Ez a szó a *καταλλάσσω*, mely gyakran az *ἀποκαταλλάσσω* formában jelenik meg. Ezzel kapcsolatos rokon főnév a *καταλλαγή*.⁵ Alapvető jelentése: cserélni vagy változtatni. Az összetétel a befejezettségre helyezi a hangsúlyt.⁶ A kapcsolódó *διαλλάσσομαι* szó, mely kölcsönös ellenségesség megszüntetését, kölcsönös megegyezést jelent, de nem használatos Isten emberiséggel kapcsolatos tevékenységének leírására.⁷

A megbékélés erejét és gazdagságát illetően megtévesztő lehet a kérdéssel foglalkozó szavak és passzusok ritkasága. A Mt 5,24-ben és az 1Kor 7,11-ben a személyek

Eugene Delacroix: Krisztus a kereszten

emberi kapcsolatokon belüli megbékülésének gondolata szólal meg, mint parancs. Ezek a szakaszok a megbékülés fogalmára építenek ugyan, de nem ragadják meg Istennek az emberiség felé irányuló békéltető munkája során vállalt kezdeményező készségét, fáradozásait és mindennek az árát.

Pál összhangra buzdította a zsidókat és a nem zsidókat (Róm 11,7–32; Ef 2,12–17). A Kol 1,20–21-ben tömören szól a megbékülésről, belefoglalva a nép ellenségességét, Isten kezdeményező készségét, Krisztus áldozatát és az emberi felelősséget.

A két elsődleges szakasz, amely a megbékéltetésünk gazdagságát és felelősségét hirdeti a Róm 5,8–11 és a 2Kor 5,14–21. Elsőként Pál arra mutat rá, hogy a római hívők megtérésük előtti állapotukban Istennel konfrontálódtak, az ő hajdani Istennel szembeni nyílt ellenségességük, rosszindulatuk és lázadásuk szörnyű igazsága érvényesült. Így ők Isten ellenségei és az ő szent haragjának célpontjai voltak. Az elide-

Isten Fiának
ez a most-
és-
mindörökké
tartó munká-
ja biztosítja
az Istennel
való béke
megerősített
állását,
biztosított
helyzetét
mindazok
számára, akik
elfogadják a
könyörületet
ajánlatot.

genedés teljes és tökéletes volt. Akaratlanul is az Istentől való távolságot választották. Isten haragja is félelmetes valóságként jelent meg. Mégis, Isten az ő szeretetében vállalta a kezdeményezést, hogy áthidalja a szakadékot. Az Egyetlent, az ő Fiát adta, és az ő Fia,

Krisztus pedig az életét adta, hogy biztosítsa a bűnökért való fizetséget, és visszaállítsa a megromlott barátságot. Valamiképp Krisztus élete, halála, vére és feltámadása kereszteződött Isten karakterével a keresztnél.

A megbékülés sosem Isten változását írja le. A változás alanyai mindig az emberek. Az ember lép vissza a kapcsolatban. Nincs kölcsönös megbékülés. Isten nem változik sem karakterében, sem céljában.⁸ A szeretet, az igazság és a harag összhangba került, és az emberek megbékültek Istennel a keresztnél. Isten a véráldozat árát követelte, és megfelelő fizetséget biztosított Fia személyében. Az embernek csak el kell fogadni a megbékülést, a megújított kapcsolatot. Ugyan a bűn sértette Istent, neki mégsem volt szükséges megbékülnie az emberiséggel.

Isten félretette ellenségességét velünk szemben, méltó módon jóságához, szeretetéhez; következetesen a számunkra

való kegyelem állandó tervéhez, és másfelől ez volt az eszköz, amely által megmutatta szeretetét, és megtörte vele szemben való ellenségességünket.⁹

A 2Kor 5,14–21-ben Pál a megbékélés előnyeit a megbékélés felelősségévé alakítja. Krisztus munkájára is fényt vet a megbékélés lehetőségének biztosításával. A 21. versben elmondja Krisztusról, hogy „belépett a bűnös emberi környezetbe, és elfogadta a következményeket”¹⁰ („Mert azt, a ki bűnt nem ismert, bűnné tette értünk...”)

Krisztus munkájának eredményeképp az emberiség megkapta az esélyt, hogy megbéküljön Istennel. Isten Fiának ez a most-és-mindörökké tartó munkája biztosítja az Istennel való béke megerősített állását, biztosított helyzetét mindazok számára, akik elfogadják a könyörületes ajánlatot.¹¹

Mindenki, aki megbékül, részesül egy második ajándékban: kapja a békéltetés szolgálatát. Mások szolgálata királyi megbízás, hogy hirdessék a megbékélés üzenetét. Krisztus követeiként a megbékültekre van bízva, hogy konfrontálódjanak másokkal, és könyörögjenek nekik, hogy azok béküljenek meg Istennel. A követek a felsőbb hatalmasság helyett, annak érdekében és általa beszélnek.

A békéltetés hivatala a megbékélés üzenetének vagy szavának közlésévé válik. A mi feladatunk egyrészt Isten Krisztus általi békítő munkájának személyes megtapasztalásából származik, másrészt Krisztus parancsából, hogy megtestesítsük az ő felhívását Isten ellenségei számára: „Béküljete meg Istennel!” A 2Kor 5,18 közli a megbékélés eseményének központi eseményét. „Mindez pedig Istentől van, a ki minket magá-

val megbékéltetett a Jézus Krisztus által, és a ki nekünk adta a békéltetés szolgálatát.”¹²

A bibliai megbékülés jóval többet jelent, mint rendbe jönni egy baráttal veszekedés után, vagy bankszámlák hiányát kiegyenlíteni. Az Írás a megbékülést mint Isten szerető stratégiáját mutatja be, mely visszahozza az ellenséges emberiséget a barátságba. Ő vállalja a kezdeményezést, hogy szembeszálljon önféjü ellenségeivel. Emiatt visszafogja jogos haragját Fia könyörületes áldozata által. Majd egy megújított kapcsolatot kínál addigi ellenségeinek. Ahogy csak Isten teszi: baráttá teszi ellenlábasaikat és követté ellenségeit. A megbékéltető üzenet hordozása lesz a békéltetés szolgálata.

Sok emlékem van az RA-beli munkámból. A tevékenységek mára már csak impressziók. A vezetők névtelenek és arctalanok. A mesterségek és a kötelességek eltűntek. Azonban még emlékszem a titokzatos és vissza-visszatérő himnuszra, amellyel a megbékélés tudatosodása elkezdődött.

Ezen a földön idegen vagyok.

Otthonom messze, arany partokon...

A tengerentúli világ követeként

Járok el a Király ügyéért.

Oly üzenetet hoztam,

Mit angyalok énekelnek boldogan:

„Békéljete meg hát!”

Ahogy mondta Uram, a Király,

„Békéljete meg hát Istennel”.

[...The King's business... – E. Taylor Cassel]¹²

(Nyers fordításban)

Jegyzetek

1 *Frederick C. Mish*, ed., ½reconcile½ in *Webster's new collegiate dictionary*, 9th ed. (Springfield, MA: Merriam-Webster Inc., 1983), 984. o.

2 *E. C. Blackman*, „Reconciliation, reconcile”, in *The interpreter's dictionary of the Bible*, 5 vols. (Nashville: Abingdon Press, 1962–76), 4:16–17.

3 *R. Abba*, „Expiation”, Uo., 2:200.

4 *Phillip E. Hughes*, Paul's second epistle to the Corinthians (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1962), 215. o.

5 Blackman, 17. o.

6 *W. E. Vine*, An expository dictionary of New Testament words (Old Tappan: Fleming H. Revell, 1966), 261. o.

7 Uo., 262. o.

8 *C. E. B. Cranfield*, The epistle to the Romans. The international critical commentary, volt 1 (Edinburgh: T. & T. Clark, 1975), 267. o.

9 Uo., 267–68. o.

10 Blackman, 17. o.

11 *John Murray*, The epistle to the Romans, 2 vols. (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co. 1959), 1:173.

12 *E. Taylor Cassel*, ½The King's business½, The baptist hymnal (Nashville: Convention Press, 1956), 433. o.

Biblical Illustrator, 1992. Spring
Ford. Lukács Dániel

**Az Írás
a
megbékülést
mint
Isten
szerető
stratégiáját
mutatja
be, mely
visszahozza
az
ellenséges
emberiséget
a
barátságba.**

Gary M. Poulton

Az első századi törvényhozás

A történelmi beszámolókból számos birodalom felemelkedéséről és bukásáról olvashatunk. Ám az ókori krónikáktól kezdve egészen a jelenkori enciklopédiáig megfigyelhető, hogy ezek a birodalmak alkotják az emberiség történelmének korszakait. Az egyik legismertebb és legtöbbet tanulmányozott korszak a több mint 2000 éves Római Birodalom történelme. Az ókori birodalom iránti érdeklődés számos oka közül az egyik a kereszténység központi személye, Jézus életének eseményeiben betöltött szerepe.

Minden karácsonykor felidézzük azt az ősi történetet, amikor Józsefnek és Máriának egy augustusi rendelet miatt a szülővárosukba kellett utazniuk, hogy a rómaiak összeírhasák az adózó öslakosokat. Ezért született Jézus Betlehemben.

Jézus utolsó földi napjaiban ismét szembetalálkozott a római hatósággal, amikor saját honfitársai Poncius Pilátus elé vitték egy Róma elleni árulás vádjával. A római helytartó ítélte Jézust keresztthalálra, amit a birodalom katonái hajtottak végre.

Ha valaki csak ezt a két esetet ismeri a Római Birodalom történelméből, akkor meglehetősen kegyetlennek és erőszakosnak tarthatja. Azonban az alaposabb tanulmányozás során kiegyensúlyozottabb képet kaphatunk a Római Birodalomról.

A Római Birodalom több évszázados fejlődésen ment keresztül. Róma fénykora a Kr. u. 1. században volt, amikor területe a Brit-szigetektől Portugálián és Spanyolországon át Észak-Afrikáig és a mai Izraelig, valamint Szíriáig és a Fekete-tenger déli partjáiig nyúlt. Továbbá Görögország, a Balkán-félsziget országai, Nyugat-Európa az északon fekvő Németországgal együtt mind a Római Birodalom részei voltak, ami ezzel a különböző nemzetek, nyelvek, vallási és helyi kultúrák gyűjtőhelyévé vált. Egy mai szemmel nézve is igen hatalmas és nehezen átlátható struktúrájú birodalom jött létre.

A rómaiak évszázadokon át jól kormányozták, közben tartották a birodalom ügyeit, egyesítve a hatalom és a jog eszközeit, a kommunikáció és a kölcsönhatás törvény-szerűségeit.

Julius Caesar meggyilkolása után Augustus császár beiktatásával örökre elveszett a remény a római köztársaság újjáéledésére. A megnövekedett adminisztrációs terhek miatt az új vezetőségnek egy teljesen új rendszert kellett alkotnia, a régi, lassú mechanizmusokat és struktúrákat mellőzve. Az új rend Augustus császársága idején formálódott ki.

Az Augustus által végrehajtott reformok nemcsak Rómának, hanem a birodalom egészének javára szolgáltak. „Az egész polgári kormányzás... újjászervezése során kiderült, hogy Augustus a világ letehetősebb adminisztrátora...”¹

Augustus nagyon kedvező időszakban lett császár.

Rómának és a birodalom egészének elege volt már a polgárháborúkból és az egyéb konfliktusokból, melyek okai a Julius Caesar meggyilkolása előtti időkből eredtek. A birodalomnak politikai status quora és gazdasági stabilitásra volt szüksége, amit Augustus azzal biztosított, hogy nem szervezett hódító hadjáratokat. Világosan látta, hogy a birodalom jóléte a biztonságos határoktól és a hatékony közigazgatástól függ. Augustus egy olyan időszakban került trónra, amikor Róma sorsa a politikusoktól és államfőktől függött. Az augustusi éra idején a birodalomnak jó parancsnokokra és jó

Különös módon a Julius Caesar elleni merénylet előkészítette az útját a reformoknak, melyek a római jogot megszilárdították. Bár Július nem okolható egyértelműen a régi rendszer hibáiért, mégsem segítette elő az új jogrend létrejöttét

adminisztrátorokra volt szüksége.²

Augustus meghagyta a szenátus hagyományos szerepkörét, de valójában a testület az ő személyes irányítása alatt állt. Ez is Augustus éleselmjűségét bizonyítja. Miközben megtartotta a republikánus intézményeket, működésüket saját személyétől tette függővé. Nem akart lehetőséget hagyni az esetleges nyílt lázadásra, ezért nem hívta magát császárnak, hanem *princeps*nek vagy *első polgárnak*.

Augustus hatalma abban is megmutatkozott, ahogyan átszervezte a birodalom egész közigazgatását. A legelső római provinciák, melyeknek lakossága már főleg rómaiakból tevődött össze, a szenátus ellenőrzése alatt maradtak. A szenátus nevezte ki (általában egy évre) ezeknek a provinciáknak a

Az első századi római törvényhozás helyszíne a fővárosban található Fórum volt. A legkiemelkedőbb emberi alkotások egyike, mely a saját súlya alatt omlott össze

helytartóit, Ázsia és Afrika exkonzuljait és a többi terület praetoraikat. Ezek a kormányzók a szenátus hatásköre alá tar-

Augustus kezdte el az új korszakba átvezető reformokat. A maga korában hatékony rendszer is igazolja a törvényszerűséget, hogy semmi nem működhet hibátlanul

toztak, de munkájukat egyéb hivatalnokok is segítették.

A viszonylag újonnan meghódított területek határvidékein császári légiók állomásoztak, melyek az uralkodó és hivatalnokai ellenőrzése alatt álltak. Egyiptomnak a többi provinciával szemben különleges státusa volt, mivel Róma gazdasági egyensúlya az egyiptomi gabonaszállítványoktól függött. Egyetlen római szenátor sem léphetett Egyiptom területére a császár engedélye nélkül az esetleges összeesküvések megelőzése érdekében. Senki nem szerezhetett befolyást Egyiptom felett, mert az veszélyt jelentett volna a császári hatalomra.

Róma az Augustótól Claudiusig terjedő időszakban fokozatosan fejlesztette ki és szilárdította meg a mi polgári rendszerünkötől nem sokban különböző közigazgatási rendszerét.³ A megnövekedett birodalomnak egyre több hivatalnokra volt szüksége. Az új feladatok elvégzésére Augustus junior adminisztrációs gárdát szervezett. Miközben sok pozíció a szenátorok kezében maradt, az új hivatalnokokat olyan polgárok közül toborozta, akik legalább 400 000 sestercius vagyonnal rendelkeztek.

A császár a legfontosabb és legkényesebb

hivatalokat az úgynevezett *prefektorok* kezébe helyezte. Ezeknek a hivatalnokoknak a legtöbbször olyan lovagi rendből került ki, akik felesküdték a császár személyes szolgálatára. A prefektori tisztség nagyobb elkötelezettséggel járt, mint a nemesi származás. A legmagasabb prefektori tisztség magában foglalta az egyiptomi kormányzóságot.

Szintén a lovagi rend szolgáltatta az úgynevezett *prokurátorokat*, akik a birodalom pénzügyeiért voltak felelősek, irányították a hajóflottát és a kisebb provinciákat, ahol ugyanolyan hatalommal bírtak, mint a nagyobb tartományok kormányzói.⁴

A rómaiak pontosan kidolgozott tervet készítettek a távoli tartományok adminisztrációjára, ennek gyakorlati kivitelezése azonban az adminisztrátorok, hivatalnokok rátermettségétől függött. Sokan közülük nem előrelépésként, hanem büntetésként fogadták a távoli tartomány élére történő kinevezésüket. Ezek az emberek nem lelkiismeretesen, hanem inkább kényszeredetten látták el feladatukat. Mások a könnyű haszonszerzés lehetőségét látták tisztségük elnyerésében. Éppen az ilyen jellegű túlkapások megelőzésére találták ki a rómaiak, hogy a provinciák jogosultak legyenek követet küldeni vagy petíciót benyújtani az őket ért sérelmek orvoslása céljából.

A három fő ok, ami miatt a kormányzókat visszaléptethették hivatalukból, a következő volt: (1) árulás, (2) közpénzek elsikkasztása, (3) túlkapások, a lakosságtól törvénytelenül kikényszerített pénzfizetéssel. Amennyiben a vád igaznak bizonyult, vissza kellett fizetni a törvénytelenül szerzett pénzt.⁵

A törvény egy másik változata szerint a vétkesnek talált kormányzónak a törvénytelenül szerzett pénzügyösszeg kétszerezését kellett visszafizetnie, és megfosztották hivatalától. A legtöbb esetben a vétkes lehetőséget kapott a büntetés elengedésére, ha a Rómából való önkéntes száműzetést választotta.

Róma tehát gondosan ügyelt arra, hogy a provinciák hivatalnokai ne legyenek befolyásolhatóak. Róma törvényei már Augustus uralkodását megelőzően is megtiltották a kormányzók számára a különleges ajándékok elfogadását vagy szobrok felállíttatását, de ezek az intézkedések hasztalanok voltak. A provinciák lakosai rendszeresen megjutalmazták a „jó” kormányzókat, és a kormányzók döntéseit általában ezen ajándékok befolyásolták.

Persze a római fennhatóság pozitív hatásai is érvényesültek. A római hivatalnokok feladata volt, hogy a helyi konfliktusokat megoldják, és megakadályozzák a jogta-

Római pénzek az 1. század elejéről

lanságokat, amik a birodalom növekedésével a helyi hatóságok részéről egyre gyakoribbá váltak. A helytartók az

nokok „a császári reformtörekvéseket

politika érdekében igyekeztek a helyi csírájukban elfojtani, hogy az esetleges változások vagy feszültségek ne veszélyeztethessék a fennálló status quót”.⁷

Jó példa erre a jelenségre a Jézus korabeli Júdea tartománya, mely a gyakori zavargások és erőszakos cselekmények színhelye volt a birodalomban. Júdea kormányzása igencsak próbára tette a birodalmi adminisztrációt és a kinevezett kormányzók vezetői képességeit. Sorra követték egymást a megbízott helytartók, akik nem voltak képesek megbirkózni a feladattal, mert annak ellenére, hogy „kellő motiváltsággal rendelkeztek, karakterükben mégis gyengének bizonyultak, akárcsak Poncius Pilátus, míg mások hamar elvesztették lelkesedésüket vagy könnyen megvesztegethetők voltak”.⁸

Róma ebben az időben nagyon toleráns volt a birodalom különböző vallásaival szemben. Azonban itt is érvényes volt a fő politikai irányvonal, miszerint a vallási tolerancia is addig terjed, amíg nem vezet lázadáshoz vagy egyéb komoly törvénytelenységhez.

Ennek értelmében a római törvény megtiltotta a druida vallás gyakorlását, melyről az a hír járta, hogy a liturgiájába tartozott az emberáldozatok végrehajtása.

A júdeaiak megbéltetésére irányuló számos római intézkedés mind hiábavalónak bizonyult. Ezen törekvések

egyikeként a rómaiak olyan érméket készítettek és használtak Júdeában, melyeken nem volt rajta a császár arcképe.

Pilátus helytartósága idején a zsidóságon belüli ellentétek gyakran erőszakos cselekmények formájában törtek felszínre. A helytartó, hálátlan feladatának betöltéséhez a szadduceusok személyében talált támogatókra. Egyértelműen főpap bizonyult a legalkalmasabb közvetítőnek a zsidóság és a birodalmi érdekek között. A szadduceusoktól nem állt távol a rómaiakkal való együttműködés az eddigi kiváltságaik megtartása érdekében. Ráadásul az esetleges lázadásokat követő római megtorló intézkedéseket is el akarták kerülni.

Bár a zsidósággal való együttműködés a római hatóság

Római provinciák

Császári ellenőrzés alatt

Dalmácia
Egyiptom
Galácia (Kr. e. 25-től)
Gallia Aquitania
Gallia Belgica
Germania Inferior
Germania superior
Hispania Tarraconensis
Júdea (Kr. u. 6-tól)
Moesia
Nordicum
Pannónia
Szíria
Szardínia-Korzika
(Kr. u. 6-tól)
Raetra-Vindelicia

Szenátusi ellenőrzés alatt

Afrika
Ázsia
Kréta
Gallia Narbonensis
Hispania Beatica
Macedónia-Achaea
Szcília

Ez a táblázat mutatja a provinciák elosztását Augustus uralkodásának végéig

Római érem.

A zsidó lakossággal való békés együttműködés elősegítésére a rómaiak olyan érméket is készítettek, melyeken nem volt rajta a császár arcképe. Például az ezüst fél sekel egyik felén egy kelyhet ábrázolt, a másik felén pedig három gránátalmát

csonyabb társadalmi és gazdasági szinten élő lakosság kihasználásával igyekeztek minél több haszonhoz jutni. A birodalom jólétét a császárnak köszönhetette, és ennek a jólétnek a biztosítására a birodalmi hivatalnokok minden lehetőséget megragadtak. Nem jelentett akadályt számukra a kényes helyi ügyekbe való beavatkozás sem.⁶

Korábban természetes volt a római hivatalnokok számára, hogy a tartományok gazdag társadalmi rétegeit pártfogolják és támogassák. Nemcsak azért, mert kevesebb emberrel könnyebb volt megállapodni, hanem mert ez a néhány ember kész volt rá, hogy anyagilag is támogassa a rómaiak törekvéseit a rend fenntartására. Másrészt a hivatal-

gok javát szolgálta, a helyi vezetőknek nem állt jogukban halálos ítélet kiszabása, illetve végrehajtása, mert vallási vitáik a római jog szempontjából meddők és értelmezhetetlenek voltak. Ezért amikor a Szanhedrin elítélte Jézust, miután a zsidó felfogás szerint bűnösnek találták, még egy sor vádat kellett felhozniuk ellene, hogy Pilátust is a maguk oldalára állítsák. A Szanhedrin ugyanis nem rendelkezhetett a halálos ítélet végrehajtása felől. Ez egyedül a római helytartónak állt jogában.

A Szanhedrin azzal az indokkal emelt vádat Jézus ellen, hogy Messiásnak állította magát, ami a júdeai hagyomány szerint azt jelentette, hogy ő „a zsidók királya”. Ennek a vádnak a bizonyításához már az is elegendő volt, hogy Jézus nem cáfolta meg azt az állítást, hogy ő a Messiás. Valakinek azt állítani magáról, hogy ő a zsidók királya, azonnal kimerítette a császár elleni árulás és a Róma elleni lázadás fogalmát. Miközben Pilátus igyekezett lehetőséget biztosítani Jézusnak, hogy kimenthesse magát a súlyos vádak alól (Mk 15,2–5), azt remélte, hogy a többség véleménye és döntése megmentheti őt (Mk 15,12–15). De a nép a Barabbás nevű elítéltet választotta. Ekkor Pilátus engedett a főpap kérésének, és halálra ítélte Jézust. A helytartó ezzel a római szokásjogot követte, vagyis a helyi vezetők döntéseinek támogatásával elejét vette az esetleges zavargásoknak.

Pilátus példáján keresztül láthatjuk, hogy a zsidó belügyekbe történő beavatkozás maguknak a helytartóknak sem volt mindig kedvükre való, de a rend fenntartása érdekében kompromisszumokat kellett kötniük. Viszont a római fenntarthatóságnak voltak előnyös oldalai is. Róma olyan közigazgatási rendszerre törekedett, ami a béke és a rend fenntartásával mind az uralkodó, mind az alattvalók jólétét szolgálja. A helyi lakosság gazdasági és szociális fejlődésének

Római érem Augustus császár képével

keretei adottak voltak. A római jog bizonyos értelemben nagyon is emberközpontú volt. A római intézkedések humánus voltát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a római polgárjog egy mindenki számára megszerezhető státusszimbólummá vált.

Jegyzetek

- 1 *Michael Grant*, *History of Rome* (New York: Charles Scribner's Sons, 1978), 256. o.
- 2 *J. P. Baldson*, *Rome: The story of an empire* (New York: McGraw-Hill Book Company, 1979) 85. o.
- 3 *Stephen Benko* and *John O'Rourke*, *The catacombs and the Colosseum: the roman empire as the setting of primitive Christianity* (Valley Forge, PA: Judson Press, 1971), 55. o.
- 4 *Henry Boren*, *Roman society* (Lexington, MA: D.C. Heath and Co., 1977), 157. o.
- 5 *Baldson*, 59. o.
- 6 *M. Rostovtzeff*, *Rome* (New York: Oxford University Press, 1960), 107. o.
- 7 *Chester Starr*, *Civilization and the Caesars* (New York: W. W. Norton and Company, 1965), 103. o.
- 8 *Baldson*, 106. o.

A római törvényhozás Észak-Afrikától egészen a Brit-szigetekig érvényben volt. Még a titokzatos wiltshire-i angol Stone-Henge készítőire is vonatkozott

*Billy K. Smith**

Sámuel, mint Izrael „királycsinálója”

Siló adott helyet Isten házának, ahol tevékenykedett Éli, és ahol Sámuel meghallotta Isten elhívását. Később egyik rendszeresen látogatott pontja lett körútjainak, mikor Izrael fiainak prófétált. Éli főpap fiai a frigyládát Silóból vitték a filiszteusok elleni ütközetbe, mely az ellenség kezébe került. Sámuel idejében a házat egy filiszteus támadás érte, melynek nyomait őrzik a kövek. A képen látható silói maradványok (kb. 4000 négyzetméter) Ábrahám idejéből származnak

Sámuel prófétaként, papként és bíróként működött Izraelben. Tevékenységei a kiválóság emberének címével ruházták fel. Egy magyarázó szerint elsődleges működési körét mint „királycsináló” töltötte be. Így érvelt: „Bármennyire fontos is Sámuel mint egyén, életének nagy része a királyság bevezetésével telt.”¹ Fogantatásától kezdve születésén, felszentelésén, képzésén, elhívásán, növekedésén át változatos szolgálatában Isten végig rajta tartotta kezét. A nép királyra vágyakozó igénye miatt Sámuel úgy érezte, vezetőként elbukott. Még az Úr is arra utasította, hogy teljesítse követelésüket.

Az 1Sám könyv szerzője Sámuel édesapját Istennek mélyen elkötelezett emberként mutatja be. Elkána elkötelezettségét bizonyítja többek közt az évenkénti vallásos zárandoklat Silóba (1,3), ahol ő és családja belemerült az imádkozásba és az áldozásba. Elkötelezettségük tárgyát pedig Izrael szövetséges Istene képezte. Elkána éves utazása valószínűleg az izraeli vallási naptár három ünnepén felül történt (Ex 23,15–17). Elkötelezettsége túltett a törvényi követelményeken.

Sámuel édesanyja sem volt kevésbé elkötelezett Istennek, mint édesapja. Anna elkötelezettsége többféle módon öltött testet. Hűséges maradt Istenhez a terméketlenség évein át. Gyermektelensége nem okozott semmilyen szakadást az Istennel való kapcsolatában. Anna szenvedett a meddőséggel járó megaláztatottságtól és megbélyegzettségtől. Még rosszabb volt ennél termékeny vetélytársnőjének, Peninnának [pen-NIGH-nuh] gúnyolódása. Ő mégis folytatta az éves zárandoklatot Silóba, hogy imádja Istent, áldozatot ajánljon fel és könyörögjön.

Egy silói látogatás alkalmával Anna olyannyira elcsüggedt terméketlensége és Peninna gúnyolódása miatt, hogy még az ételt is visszautasította. Majd bátorsága és

eltökéltsége folytán evett az áldozati felajánlásból (1,9) és Isten elé vonult. Imájában fiút kért Istentől, és az Úrnak ígérte a fiú életének minden napját. A felajánlás, hogy penge sose érinti a fiú fejét, felfedi Anna vágyát, hogy fia nazír legyen (lásd Num 6; Ám 2,11). A „te szolgálólányod” kifejezés háromszori használata is Anna vallásosságát mutatja. Éli, a pap pozitív választ ígért az Úrtól Anna fiúért való imádságára.

Anna teljesítette, amit megfogadott. Otthon, Rámában Isten felelt a fiúért végzett könyörgésére. Miután Anna elválasztotta Sámuel, Silóba vitte. Ott beszélt Élinek arról, hogy ezért a fiúért könyörgött, Isten áldást jelentő visszajelzéséről és szándékáról, hogy beteljesítse fogadalmát. „Kölcsönadta” Istennek egészen addig, míg Sámuel élt. Sámuel kétségkívül elkötelezett szülők gyermeke volt.

Sámuel három- vagy négyéves lehetett, amikor Anna elvitte, hogy Élivel lakjon (2Makk 7,27). Az 1Sám könyvének szerzője egyszerűen csak így számol be róla: „A gyermek

Izraeli főpapok – öltözékük a Kr. e. 1. századból való

pedig még igen kicsiny vala” (1Sám 1,24). Anna és Elkána Éli gondjaira bízta Sámuel.

Elkána hazatért Sámuel bemutatási szertartása után, de Sámuel és Anna valószínűleg még egy ideig Silóban maradt. Ott Sámuel Éli ellenőrzése alatt szolgálta az Urat. Anna továbbra is gondoskodott fiáról, évente legalább egyszer. Minden

Míg az izraelita eljárás szerint Isten az ő prófétája által választotta ki a királyt, az egyiptomiak Ozírisz isten megtestesülésének tartották fáraójukat

évben hozott neki egy saját készítésű – otthon készült – köntöst, mikor ő és Elkána eljöttek felajánlani az évi áldozatot. A „gyolcsefődra” (2,18) való utalás alapján feltételezhető, hogy Sámuel papként szolgált.

Sámuel fejlődésének pozitív hangvételű leírását az Éliről és fiáról szóló negatív beszámoló tarkítja. Éli azonban továbbra is fontos szerepet játszott Sámuel életében. Sámuel azt hitte, mikor az Úr szólította, hogy az idős Éli hívja. Éli csak lassan ismerte fel, hogy Sámuel valójában az Úr szólította. Az észrevételt követően Éli tanácsot adott Sámuelnek arról, hogyan válaszoljon az Úr hívására.

Ráma-Benjámin egyike volt azon helyeknek, Gilgál és Mizpah mellett, melyeket Sámuel rendszeresen meglátogatott körútja során. Itt egy ősi rámai kapubejárat látható, melyet egybeépítettek egy modern épületet körülvevő fallal

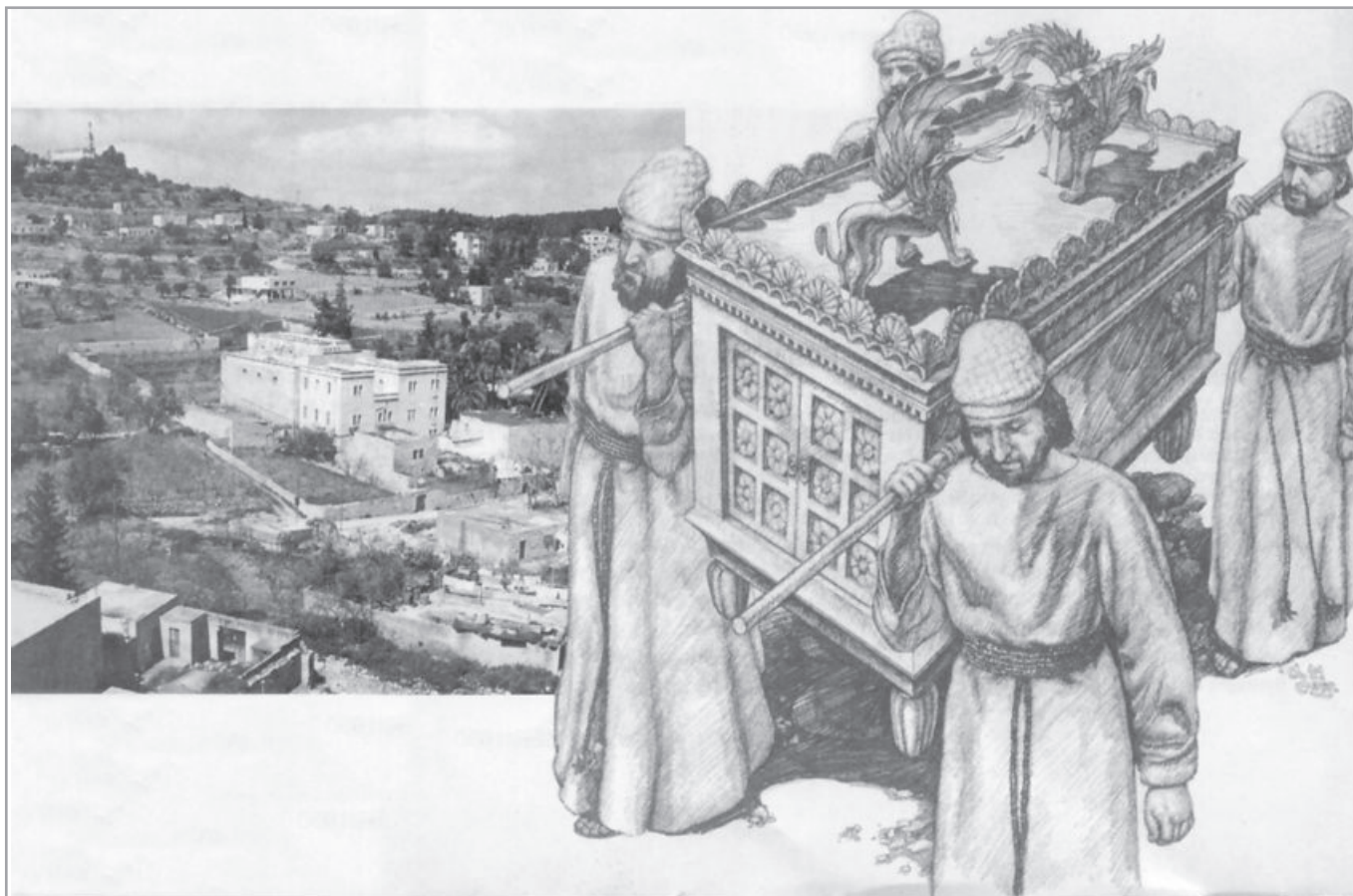
Az életrajz 1Sám 3 végén arra utal, hogy Sámuel Eli gyámkodása alatt nőtt fel. Az Úr Sámuellel volt, így egyetlen szava sem tévesztett célt. Isten elhívta profétának. Az, hogy Sámuel elfogadta az Úr szavát, alátámasztja profétai szolgálatra való elhívását. Éli pozitív hatással bírt Sámuel életének ezen korai szakaszára, még ha Sámuel első üzenete az Úrtól Élinek és házának elmarasztalására, ítéletére vonatkozott is.

Amit én Sámuel profétai szolgálatra való elhívásaként említek, azt egyes magyarázók az ő első profétai tapasztalataként azonosítják (1Sám 3). Egy író „álombeli teofánia auditív üzenetének” (isteni megjelenés, hangformájú) nevezi az esetet.² A Sámuelnek küldött üzenet fontossága egyértelmű. Az Úr hívásának megisméltése talán éppen azt a célt szolgálta, hogy Sámuel ébrenlétét és az üzenetre való figyelmét biztosítsa.

Bár talán az 1Sám 3 Sámuel első profétai élményének esete és nem egy Isten általi profétai elhívás beszámolója, egy ilyen elhívás megtörténte mégis feltételezhető. Isten Sámuellel való jelenléte, hogy betöltse szavait, egész Izrael számára igazolta az ő profétai elhivatottságát. Isten Sámuelnél történő jelenése és „szavának” kijelentése is bizonyítja a profétai hivatalra történő elhívást. Láthatólag Sámuel profétai szerepe képezte a hivatalt, melynek révén királyavatóvá lépett elő (1Sám 9,6–10,1). Az „Isten embere” (1Sám 9,6–8), „látnok” és „proféta” (1Sám 9,9) címek is Sámuel ezen hivatalhoz való elkötelezettségét hivatottak tanúsítani.

Sámuel nyilvánvalóan nem játszott szerepet a frigyláda elvesztéséhez és visszaszerzéséhez köthető eseményekben. Neve nem jelenik meg a terjedelmes leírásban sem arról, hogyan döntött Izrael a láda táborba szállításáról, a szent láda filiszteusok általi megszerzéséről és a ládának az izraelitákhoz való végleges visszajuttatásáról. A ládát húsz évig tartották Kirjáh-Jeárimban, amikor Sámuel megújította Izraelnek az Úrhoz való elkötelezettségét.

Sámuel azt tanácsolta Izraelnek, hogy tegyék félre idegen isteneiket, vigyék szívüket Istenhez, és csak neki szolgálnak. Izrael elfogadta Sámuel tanácsát. Izrael szerepe volt,

Kirjáth-Jeárimba vitték a frigyládát elrablása és a filiszteus városokban történt körbeszállítása után. Ma a neve Abu-Gosh, és a városban erősen keveredik az ősi és új.

A kép jobb oldalán a frigyládát hordozó papokat láthatjuk. Miután Uzza meghalt, mert tisztátalanul érintette a ládát, Dávid egy csapat lévítát rendelt, hogy vállukon szállítsák a szent ládát Obed Edom házából Jeruzsálembe. Egyesek szerint a lévíták ilyen irányú próbálkozásainak kezdeti sikertelenségei vezettek Uzza halálához

hogyan vizet merítsen és az Úr elé öntse (fenntartás nélküli odaszánás), böjtöljön és megvallja bűneit. Sámuel szerepe volt, hogy bíraskodjon Izrael felett, áldozatot mutasson be, és könyörgjön Izraelért. Az Úr válaszképpen győzelmet adott Izraelnek a filiszteusok felett. Ekkor Sámuel emlékművet állított az Úrnak segítségéért a filiszteusok visszaszorításában. Az események során mint bíró, próféta és pap tevékenykedett Izrael megújulási szertartásán.

A Sámuel Izrael feletti bíraskodásának élethosszig tartó munkájáról szóló életrajz az 1Sám 7,15–17-tel bezárul. A nyolcadik fejezet Sámuel öregkorának, fiai bírói kinevezésének és azok igaztalanságának leírásával kezdődik.

Ez utóbbi kapcsán kéri meg Izrael vénei, hogy jelöljön egy királyt följük. Sámuelnek mint Izrael bírójának páratlan igazgatása alatt nem volt szükség királyra. Azonban Sámuel haladott korát és két romlott fiának bírói kinevezését figyelembe véve a vének indokoltan tekintették igényüket. Ironikus, hogy Sámuel Éli szerepét veszi magára, hiszen az idős pap fiai romlottak voltak (1Sám 3,13–14), és később meg is gyilkolták őket egy csatában (4,11).

A királyra való igényt Sámuel önmaga és hivatala elutasításaként fogta fel. Az Úr azonban utasította Sámuel, hogy teljesítse a vének kérését, elmagyarázva, hogy kérésük nem Sámuel elutasítása, hanem az Úr „uralkodásának” elutasítása (8,7). Utasította továbbá az Úr Sámuel, hogy figyelmeztesse Izrael népét „a király hatalmát” illetően, „aki uralkodni fog

felettük” (8,9). A figyelmeztetést Sámuel engedelmesen továbbította.

Ezután az Úr találkozózt készített Sámuel és Saul között, akit Isten Izrael első királyának választott (9,15–17). Sámuel megkent Sault egy olajoskorsónyi olajjal, és tájékoztatta ennek jelentéséről, mely szerint az Úr felkent Sault, hogy uralkodjon Izraelen. A következő lépés Saul sorshúzás általi kiválasztása volt. E választást az Úr választott királyának kine-

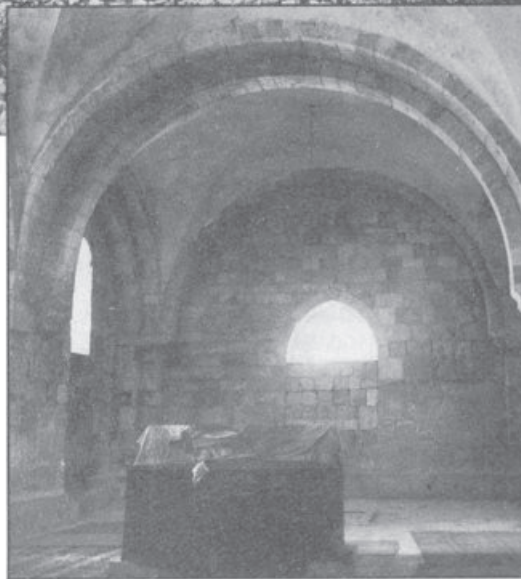

Dávid csillaga – Eredetét a Zsolt 18,36-ból veszik

Sámuel hagyomány szerinti síremlékének egy moszlim mecset ad otthont Ain Karim és Abu Gosh között, a Jeruzsálemtől nyugatra fekvő központi hegységben. A legtöbb építmény Bizánc és a kereszties hadjáratok idejéből származik.

Alsó kép: A síremlék belsejében egy a próféta emlékének szentelt oltár található, illetve szőnyegek, amin az imádkozók térdelhetnek imádság közben

elküldött Dávidért, az ő legkisebb fiáért. Az Úr ezt a fiút választotta arra, hogy Sámuel felkenje. Mikor Sámuel felkené Dávidot, az Úr Lelke rászállt az ifjúra, hogy nyilvánvalóvá tegye, ő az Úr kiválasztottja. Ettől az időtől kezdve Dávid személye növekedni kezdett mind Izrael népe, mind pedig az Úr előtt, miközben Saulé egyre csökkent.

Saul néhány nappal Sámuel halála után összegyűjtötte Izraelt, mert a filiszteusok egyesített támadást kezdeményeztek ellenük. Saul hiába kereste az Úr szavát (1Sám 28,6). Kétségbeesésében egy médiumot (halottidézőt) kért meg Endorban, hogy hozza fel Sámuel a holtak világából. Sámuel nem azt üzenté, amit Saul remélt. Szava ismétlése volt korábbi üzenetének, ami a király elvetéséről mint az Úr döntéséről szólt, és hogy Dávid lesz helyette a király, és szólt még közelgő haláláról és fiainak a filiszteusok keze általi pusztulásáról.

Saul halálát követően Dávid mint király a hivatalos beiktatás után uralkodott az egyesült Izraelen. E dinasztikus uralkodás a tizenkét törzs egészén egészen a királyság felosztásáig, Salamon fiának, Roboámnak az uralkodása kezdetéig tartott. Ettől a ponttól kezdve Dávid leszármazottainak vonala Júdában uralkodott egészen a déli királyság elfoglalásáig, a babiloni fogságra vitel kezdetéig, Kr. e. 587-ig. Sámuel működése vezette be Dávid felkenésével a

vezéseként értelmezte Sámuel (10,21–24).³ A nép jóváhagyó kiáltással válaszolt: „Éljen a király!” (10,24).

A királysággal kapcsolatban támogató és ellenző álláspontokat is találunk az 1Sám anyagában. Sámuel „gonoszságnak” nevezi a nép királyra formált igényét (12,17 és 12,20). Ugyanakkor Saul az Úr választotta királynak (9,15–17). A sorshúzás általi szertartás azonosította őt az Úr választottjaként Sámuelnek (10,24; 12,13). Sámuel elmondta Izrael népének, hogy milyen feltételekkel működhet jól a földi királyság, és folytatódhat Isten királysága Izrael felett (12,14–15). A nép engedelmessége esetén a földi királyság jól fog működni. Azonban ha engedetlenné válik a király, akkor átokká lesz. Saul királysága végül az Istennel szembeni engedetlensége miatt ért véget (13,13–14; 15,26). Az, hogy Isten elvetette Sault mint királyt, nem jelenti, hogy a királyságot is elvetette. Sámuelnek Jesse egyik fiát kellett felkennie Saul helyébe. Hét fia jelent meg Jessének Sámuel előtt, de az Úr mindegyiküket visszautasította. Sámuel ösztönzésére Jesse

királyság tartós intézményét Izraelben és Júdában, így tulajdonképpen Sámuel úgy tekinthetjük, mint akit Isten „Izrael királycsinálóként” használt fel.

Jegyzetek

1. *Ralph W. Klein*, 1 Samuel. Word Biblical commentary (Waco: Word Books, Publisher, 1983), 19. o.
2. *Robert K. Gnuse*, ½A reconsideration of the form-critical structure½ in 1 Samuel 3: an ancient near eastern dream theophany.” Abstracts, SBL Annual Meeting (Missoula, MT: Scholars Press, 1978).
3. Klein, 98. o.

* Billy Smith a héber nyelv és az Ótestamentum professzora, New Orleans Baptist Theological Seminary.

Biblical Illustrator, 1990. Summer
Ford. Lukács Dániel

ISTEN NÉPE A GYÜLEKEZETBEN

Hegy András

A rituálék jelentősége

A *ritus* latin szó, általában vallásos szertartást, illetve annak a szabályosságát jelenti. Ha valami rituális, akkor az a vallási rendnek megfelelő, például a zsidóknál a rituális fürdő nem egyszerűen a tisztálkodás eszköze, hanem vallásos tisztulást jelenti. Aki Isten színe elé járul, vagyis istentiszteletre készül, annak mielőtt belép a megszentelt területre, a templomba vagy a zsinagógába, mind lelkileg, mind testileg meg kell tisztulnia. Az asszonyok is a szülés után csak ezután mehettek a gyülekezet közösségébe. Izraelben a király választásának megvolt a maga szigorúan szabályozott rítusa. A pap olajjal kente fel a trón várományosát, megfújták a kürtöt, öszvérré ültették, és a nép örömkialtással üdvözölte, ő elfoglalta a trónt, és a fejedelmek elé járultak (1Kir 1,38–40).

Nem kívánok a rítusnak a valláson kívül megjelenő általános formáival foglalkozni, hiszen ma is például nemzeti ünnepeink, a politikai vezetők hatalomba való beiktatása, a doktorra fogadás, egy temetési szertartás stb. is bizonyos rítus szerint történik. Ezek azonban nem tartoznak az általunk vizsgált területhez. Annyit azonban feltétlenül elárulnak, hogy szekularizált korunkban még mindig megmaradt az embernek valamiféle emelkedettség iránt való igénye.

A *kultusz* szó is vallási gyakorlatot jelent, de tágabb értelemben: a vallási gyakorlatok összességét. Izrael kultuszi élete magában foglalta az istentisztelet helyét, módját, idejét, illetve a szabályokat, amelyek előírták az istentiszteletet végző és arra felavatott személyek szolgálatba állításának módját, valamint az áldozatok, imák, ünnepek rendjét. Mindazt, amit ezzel kapcsolatban a tóra előírt.

A hit az ember belső, lelki, teológiai valósága. A hit tartalma – amennyiben izraelita vagy keresztyén hitről van szó – a Szentírásra épül, de mégis a szív belső ügye, bensőséges, személyes. A kultusz viszont ennek külső megjelenési formája, és általában közösségi jellegű. A kultusz szóból ered a kultúra szavunk is. Nem árt a kettő rokon vonását szem előtt tartani manapság. Mert éppen ma a világi kultúra befolyásolja (sokszor anélkül, hogy tudnánk vagy ellenőriznénk) a vallás szakrális hagyományait is.

A *liturgia* görög szó, jelentése szintén: egyházi szertartás. A *liturgika* az istentiszteleti rendtartással foglalkozó teológiai diszciplína. E fogalmak magyarázata a mai teológiában járatos olvasó számára szükségtelen. Viszont az evangéliumi gyülekezetek gyakorlatában kissé idegenül csengnek, hiszen ezekben a közösségekben az istentiszteletek középpontjában egyedül az ige, vagyis az ige hirdetése: a prédikáció áll. Nekünk nincs sem szertartáskönyvünk, sem kötelezően előírt évi perikópánk vagy előírt liturgikus rendünk egy adott istentiszteletre. Annak felépítése és menete mégsem bizonytalan vagy esetleges a résztvevők számára, hiszen a Szentírás van a

középpontban, az istentisztelet felépítettségét a szokás szentesíti, a célszerűség befolyásolja.

Szent Ágoston szerint a kegyesség, istenfélelem (*pietas*), a hit (*religio*) és a keresztyén életmód (*praxis*) egymással szorosan összefüggő valóság. A Bibliában a kultusz is, de a kultusz elkötelezésének a tórának (Isten törvényének) megfelelő életmód is válasz Isten szabadító tetteire. Az ószövetségi időkben ez azt jelentette, hogy az ünnepeken megemlékeztek az Egyiptomból való szabadulásról és a Sínainál megkötött szövetségről. Fontos tisztázni, hogy az Újszövetség ugyancsak ünnepli a Krisztus által nyert szabadulás történeti eseményeit, valamint az elkötelezés Krisztus követésére.

Izraelben egyetlen ünnepet sem tartottak Izraelnek mint népnek. Nem volt tehát nemzeti ünnepük, hanem minden ünnepük Jahvének szólt. Ennek párhuzamaként az Újszövetségben bár sok adatot találunk a testvérek egymás iránti szeretetéről, sőt az egymás iránti tiszteletadás sem idegen (Róm 12,10), de egyetlen megnyilatkozást vagy rendelkezést sem találunk, amely az ember dicsőségét helyezné középpontba.

Ha Isten tettei válasz nélkül maradnak vagy kihullanak az emlékezetből, előbb-utóbb a gyülekezet hite és hitéből fakadó erkölcsisége látja kárát. A kultuszban Istennek adott válasz magában foglalja az isteni akaratnak való alávetettséget, a régen megkötött szövetség igenlését is. Ha nem emlékeznek meg, – mégpedig rendszeresen – Isten tetteiről, előáll az a helyzet, ami állandó kísértése volt a népnek, hogy az Úrral megkötött szövetség a maga követelményeivel és áldásígéretével együtt elhalványul, sőt végül el is felejtődhet. „*Megfeledkezik-e csecsemőjéről az anya, nem könyörül-e méhe gyermekén?*” (Ézs 49,15), „*de engem elfelejtett az én népem, és a hitvány bálványoknak tömjénez*” (Jer 18,15).

A mi kultusz szavunk héber megfelelője: עֲבָדָה – szolgálat, vagyis Isten szolgálata. Isten tisztelete átfogja az Istenre vonatkozó emberi kötelezettségek összességét.¹ Az Isten imádata ugyanúgy, mint a mindennapokban való Isten akarata szerinti helytállás totális odaadást kíván az embertől. A parancs így hangzik: „*Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és minden erődből*” (5Móz 6,5 vö. Lk 10,27). Ha nem így történik, az istentisztelet maga is

Az istentisztelet alkalmával az ember visszafordul saját létének forrásához, a Mindenhatóhoz.

megunttá válik, és rutinná torzul.

Az istentisztelet alkalmával az ember visszafordul saját

létének forrásához, a Mindenhatóhoz. A kultuszban az embert Istennel összekötő hit megvallása kifejeződhet prózában, (Isten tetteinek számbavételében), költészetben (Isten dicséretében, magasztalásában), szimbólumokban (oltár, áldozat) és ének-zenében (mindig is volt templomi éneklés, de Dávid ezt újjászervezte és magas fokra emelte), és természetesen imádságban. Az Istenről alkotott kép nem az volt, amit az ember gondolt ki az istenségről (ezt tartották bálványimádásnak), hanem a történelmi kinyilatkoztatásból fakadt. Ebből adódott, hogy az istentisztelet szent voltára – vagyis a bálványok tiszteletére jellemző elemektől mentes voltára – kínosan vigyáztak. Mert csak a Jahvéval való töretlen kapcsolat hozhat békét és áldást. Vagyis hogy a hálás Izrael továbbra is számíthat azokkal a mindennapi és üdvjavakkal, amelyek Urával való közösségéből származnak. Ezért is kellett a kultusz gyakorlásának folyamatosnak lennie.

Az istentisztelet magában foglalta a hívő megalázkodásának, de egyben az emelkedettségének a paradoxonát. Hiszen Isten jelenlétében az ember átéli kicsinységét, végességét, korlátozottságát, sőt tisztátalanságát, bűnösségét is, és ugyanakkor a Teremtő nagyságát, szentségét, és fenségét, a kettejük közötti különbséget, méghozzá egy és ugyanazon pillanatban. De – minden rész szerintisége ellenére – mégis részesedik abban a valóságban, amely kizárólagosan és teljességében az Istené. A liturgikus és közösségi elcsendesedés és megalázkodás, az imádat magával hozza az engesztelődés, megbékélés, megvigasztalódás, a lélek gyógyulásának áldásait. Ha az imádat célja az ember önmegdicsőítése, önmaga megcsúfolása lesz belőle. Ez pedig sohasem ér fel Istenhez. De ugyanakkor nem is válik semleges tétté, hanem mivel az ember Isten hatalmi és szentségi szférájába akart betörni, vagy ehhez tisztátalanul közeledett, bűnhődés követi. Az ember nagysága kicsinyes torzó.

A liturgikus és közösségi elcsendesedés és megalázkodás, az imádat magával hozza az engesztelődés, megbékélés, megvigasztalódás, a lélek gyógyulásának áldásait. Ha az imádat célja az ember önmegdicsőítése, önmaga megcsúfolása lesz belőle.

Viszont az emelkedett lelki alapállás, amely Isten irányába segíti az ember lelkét, a rítus végeztével is megmarad az imádó lelkében, sőt életvitelében is. Mert ez az „igazi imáadás” (Jn 4,23) nem egy profán társalgás egy másik emberhez hasonló lényvel, hanem azt teszi lehetővé, hogy részesedünk itt a földön a mindennapi valóságban Isten transzcendenciájából. Ez a nem e világi, hanem fenti, mennyei világ valóságos és igaz világ, nem valamiféle beképzelt. A bekapcsolódás ebbe a szférába emelkedett, szent és tiszta örömet, megnyugvást hoz magával, anélkül, hogy itt az öröm mint cél jelenne meg.

Ma egyházunkban a valamikor szigorúan vett hitéleti és istentiszteleti rend, fegyelmezettség, igényesség, az esztétikum súlya, és talán nem tekinthető túlzásnak, ha a művés megjelenését (művészi eszközök használatát) is ide értem, ha nem is vált megtagadottá, de mindenképpen másodlagosnak számít. Különösen, ha az úgynevezett evangéliumi

karizmatikus gyülekezetek istentiszteleteit figyeljük. Az úgynevezett karizmatikus hatás előretörésével egyfajta köznapi hangnem, közvetlenség, oldottság, rugalmasság, a spontaneitás kedvelése – lettek magától értetődővé istentiszteleteinken és ünnepeinken (ha egyáltalán még vannak). És mindaz meghaladottá, elavulttá, ha nem egyenesen gyanússá vált, ami nem illeszkedik ebbe az oldottabb, lazább vonalba.

Köztudomású, hogy a liturgia meg tud merevedni, a hagyományok nem csupán megmerevedhetnek, hanem megkövülhetnek, és ilyenkor nyomasztóvá is válnak az azokon részt vevők számára. A kőbe vésett struktúrák és liturgiai formák olykor démonizálódhatnak is. Olyan teherre válnak, amely az élő hit kockázatvállalását nem engedi kibontakozni. A „szent” intézmények létrejöttével kialakulhatnak a vallás muzeális értékeinek szarkofágjai, amelyek a mindenható Istent benne tudják az atyák idejében, a múlt fogságában.² Az egyház ilyenkor elszakad a „ma” valóságának megragadásától, és nem érzékeli Istent saját korának változásaiban. Valamint azt sem, hogy Istené nem csupán a múlt, hanem a jelen, sőt a jövő is. Isten a történelem Uraként belenyúlt a történelem menetébe, és kijelentéseket, összefoglaló szóval: kinyilatkoztatást adott, és megvalósított már sok mindent a múltban, ami a hívő számára értékes, mert előír, utat mutat, eligazítást ad, megszabja a mindenkori jelen útjait. De ugyanez az örökkévaló Isten hozza el a jövőt is, és az események és történések folyamatában, vagyis a mában él az Isten népe, a gyülekezet.

Ha a liturgia túlságosan elszakad az élettől, nagy a kísértése, hogy öncélúan válik egyre fényesebbé. Olykor a díszes külső egyenesen a bűnös életmód takarójává is válhat. „Nem tűröm együtt a bűnt és ünneplést” – olvassuk Isten ítélő szavaként Ézsaiás könyvében (Ézs 1,13). A pazar bőséggel és csillogó fényvel bemutatott áldozatok, azok sokfélesége sem

takarhatja el azonban Isten szeme elől azt, hogy az élet kettévált egy szent és egy profán területre. Ha a profán dekadenssé, bűnökkel szennyezetté válik, azt nem ellensúlyozza a szent terület gloriifikációja. Ha Izrael bírái – méghozzá tórával a kézben – szeretik a dugipénzt, a megvesztegetést, és ennek következtében az özvegyek és az árvák joga nem is kerül elébük, a fenyegetően közeledő Isten büntető

szándékát az áldozatok fényével és fokozásával nem lehet leszerelni. A díszes külső az istentiszteleten, a szép hangú hangszerek kedvelése: Dávid nyomdokainak vélt követése (Ám 6,5) nem hozza Isten előtt egyenesbe népének alacsony szintű erkölcsi állapotát. Hiszen sanyargatják az igazat, elnyomják a szegényeket, és megutálják azt, aki ezt még szemükbe meg is meri mondani (Ám 5,10–12).

Az igaz ítéletnek, a jogosságnak és irgalmasságnak a gyakorlása a mindennapokban megelőzi és megalapozza a templomi istentisztelet hitelét és érvényét. Ahogy az Úr Jézus tanítja: amikor az oltár elé járulunk, és eszünkbe jut, hogy valakivel rendezetlenségeink vannak, *előbb* békülünk meg vele, csak azután járulunk Isten színe elé (Mt 5,23–26). Mert különben istentiszteletünkön hasonlónak válunk a kívülről megtisztított, de belül undoksággal tele tálhoz, vagy a meszelt sírokhoz, amelyek kívülről díszesnek tűnhetnek, de belülről tisztátlanokká teszik őket a halottak csontjai (Mt 23,25–28).

Mindezek előrebocsátásával és állandó szem előtt tartásával azt is mérlegelnünk kell, hogy a külsőségek jelentőségének lebecsülése nem hozza magával automatikusan a belső megtisztulását. Az istentisztelet színvonalának csökkenése és a prédikációk oldottabb hangneme még nem jelenti az Isten iránti hűség és az iránta való engedelmesség megújulását. Ez ugyanolyan öncsalássá válhat, mint a díszes külső. Hiszen ha csak annyi történik, hogy a belső emberünk megtisztulása és megszentelődése nélkül lazítunk a külső formákon, ennek eredménye, hogy sem a külső, sem a belső nem lesz tiszta. Sem Isten előtt nem lesz kedves, sem a hívő számára nem lesz áldás.

Az istentisztelet színvonalának csökkenése és a prédikációk oldottabb hangneme még nem jelenti az Isten iránti hűség és az iránta való engedelmesség megújulását. Ez ugyanolyan öncsalássá válhat, mint a díszes külső. Hiszen ha csak annyi történik, hogy a belső emberünk megtisztulása és megszentelődése nélkül lazítunk a külső formákon, ennek eredménye, hogy sem a külső, sem a belső nem lesz tiszta. Sem Isten előtt nem lesz kedves, sem a hívő számára nem lesz áldás.

A „bűnt és ünneplést nem szenvedhetek el” fenyegetését sokszor úgy oldották fel a hívők, hogy az ünneplést szüntették be. Még őket látszólagosan igazoló textust is találtak hozzá: „Ez az egyik napot különbnek tartja a másíknál, a másik pedig minden napot egyformának tart, mind-egyik legyen bizonyos a maga meggyőződésében” (Róm 14,5). Akkor pedig se karácsonyt, se húsvétot, se pünkösdöt, se anyák napját nem ünnepeltek. Eredménye az lett, hogy legalább nem került egymás mellé a bűn meg az ünneplés. Mintha nem a bűnt kifogásolta volna Isten, hanem az ünneplést. És mintha problémái a bűnért bemutatott engesztelő vagy a hálaáldozattal, és nem a bűnnel lettek volna. Attól nem lettek boldogabbak a „házasságok”, vagyis a *párkapcsolatok, együttélések, összeköltözések* stb., hogy mellőzték az Isten és emberek színe előtt megkötött esküvői szertartásokat. A hit és a kegyesség sem lesz egészségesebb attól, ha oldottabbá vagy egyenesen pongyolábbá válik az istentisztelet. Nem attól lesz szentebb egy közösség, ha lezserré, ad hoc jellegűvé válik. Nem attól válik előbbé az egyház, ha nem szereti vagy egyenesen felrúgja a szervezetséget, olykor egyenesen a jó rendet is.

Ilyenkor a rendetlenség alakítja ki a maga „rendjét”. Hiszen a „liturgiát”, a bizonyos rend szerint felépített istentiszteleti formát tudatosan elutasító kegyességi irányzatoknak is kialakul valamiféle megszokott rendje. Gondoljunk csak a mégoly szélsőségesen karizmatikus jellegű gyülekezetek összejöveteleire! Amikor például az úgynevezett „torontói áldás” mint új jelenség begyűrűzött hazánkba is: a „szent nevetésnek”, az állathangok utánzásának, a hanyatt esésnek, istentisztelet idején, a szabadon futkosásnak stb. is lett valamiféle szokásos „rendje” ezekben a közösségekben. Ezt minden e közösségbe tartozó tudta, és alkalmazkodott is hozzá.

Kötöttségektől való abszolút függetlenség nem is

létezhethet, hiszen ez azt jelentené, hogy a gyülekezet tagjai azt sem tudnák, melyik nap, milyen időpontban tartják meg, esetleg azt sem, hogy hol lesz az istentiszteletük. Ilyet csupán Amerikában találtak ki, ahol egyik-másik „gyülekezet” bárszerű módon működik. Természetesen csak abból a célból, hogy akik el sem mennének egy hagyományos liturgiával rendelkező gyülekezet istentiszteletére, azok is részesedjenek az „evangéliumból”. Kinyitnak, be lehet ülni, whiskhit vagy sört lehet rendelni, eközben van némi vallásos show-műsor és természetesen folyamatosan „szent” rock is.

Ha azonban meg akarjuk érteni a rituálék jelentőségét, vissza kell mennünk a gyökerekhez. Mert a Sínainál megkötött szövetség alkalmával nem csupán etikai törvényt kapott Izrael, hanem egyben kultuszi dekalógust is. A 2Móz 23–40. fejezetei és paralel helyei előírják a szent hajlék, a papi öltözékek, tűz- és illatáldozati oltárok formáját, sőt anyagát is, ezenkívül az ünnepek idejét, a papi személyek kiválasztásának módját, a papok és lévíták feladatait, sőt a történeti beszámoló az illegitim kultuszra is adnak példát, lásd az aranyborjú esetét. A szent sátor, a szövetségláda, illatáldozati oltár stb. kialakítása nem emberi önkényből származott, hanem isteni rendelkezés

szertint készültek el és kerültek használatbavételre. Izraelben a kultusz magától értetődő reflexió volt Jahve szabadító és gondoskodó tetteire.³

A rituálék egyrészt közösségteremtő alkalmak voltak, mégpedig mindkét vonatkozásban: mind a mindenható Isten, mind a kultuszban részt vevő emberek között. Másfelől a szent idők az időben szabályosan ismétlődő természetüknek megfelelően lehetővé tették – és természetesen teszik ma is – a kilépést a folyamatosan elfolyó időből.

A rituálék időmegszakítások. Minden kultuszi idő és cselekmény kiemel a mindennapok világából, és egy olyan dimenzióba emel fel, ahol Isten van jelen. A kultuszi cselekmény egyfajta „időolvasás”. Lehetővé teszi az élet eseményeinek és a történelem menetének megértését, ha szükséges, a megváltoztatását, a megtérést is. Azután természetesen a kultuszban részt vevő visszatér a hétköznapokba, de megváltozott, megtisztult belsővel. Az a kultuszi esemény, amely sok áldozattal jár, olyan értékre utal, amely minden áldozatot megér.⁴

Az „időolvasás” lehetővé teszi az olyan rejtett tények és folyamatok felszínre hozatalát, amelyek a mindennapokban fel sem tűnnek, mert egyfajta távolságot tartanak azoktól. A rituálék azután éppen ismétlődésükből adódóan bizonyos bevesződést, maradandó nyomot hagynak a lélekben, méghozzá két irányba. Egyfelől igényt arra, hogy időnként a hívő szembenézzen önmagával, tetteivel, életvitelével. Az ünnepeket éppen, mert ugyanazon rend szerint mindig visszatérnek, már várja az ember. Másfelől egy kipróbált, megbízható etalont nyújtanak, amelyhez hozzá lehet mérni és igazítani mindennapi életünket. Ezen felül az ünnepek összekötnek az előttünk élő generációkkal. Az ünnepi liturgián részt vevő léte ezáltal megszűnik lebegni a múlttalanságban és jövőtlenségben, hanem inkább erősen belegyökerezik a múltba, kapcsolatba

kerül az elődökkel, és előkészíti az utódok számára is a terepet.⁵

Az őskeresztyén gyülekezetek rendszeresen megismétlődő úrvacsorája is ezt a célt szolgálta. Összekapcsolódtak Krisztussal – aki testben már nem volt közöttük –, és hitüket továbbadták a frissen megtérteknek, akik személyesen nem ismerhették Krisztust (1Pt 1,8). Az Úr vacsorája megkövetelte az előzetes hozzákészülést, nem csupán a gyülekezetben előforduló peres ügyek vagy erkölcsi kilengések rendezését, a bűnbánatot és a megtérést, a megtisztulás készségét, de még a szeretetvendégség gondos előkészítését is. Hogy az *agapé* alkalmával elkerüljék azt, hogy Krisztusra emlékezve az egyik gazdagon terített asztal mellett lakomázzik, míg a másik szegényes étkét szegyenkezve költi el. Hanem az úrvacsorai közösség után mindenki egyenlőképpen részesedjen az *agapé* alkalmával az együtt étkezés örömeiben is.

A rítusok határesetet képeznek, melyekben háttérbe szorul mindaz, ami e világi, mulandó, sőt a céltalanság és kudarcok miatt átélt traumák is érvényüket veszítik. A kultuszban részt vevő bekapcsolódik egy rendezett világba, amely – mint említettük – a létező elsődleges világ, a profán világ felett áll, de mégis ugyanolyan létező és valóságos világ. Ezt fontos hangsúlyozni, hiszen itt nem önszugesztíóról van szó, hanem a valóságos embernek a valóságos Istennel való találkozásáról. Sőt míg a mindennapi valóság csupán átmeneti, addig itt örök és végleges valóság jelenik meg. Az örök rend. Az eljövendő világ.

Átéli, hogy mi emberek magunk elégtelenek és tehetetlenek vagyunk saját életünk megoltalmazásához, vezetéséhez, rendben tartásához. *Rudolf Otto* ezt teremtényérzetnek nevezi.⁶ A szent időben az ember elmerül saját jelentéktelenségének érzésében. Ugyanakkor átéli azt a függőséget a Szenttől, amely Ábrahám óta azok része, akiknek van fülük és van szemük a mindennapi profán világ mögött lévő valóság érzékelésére (Mt 13,14–17).

Ezen titokteli élmény kifejezésére *Rudolf Otto* a *majestas* fogalmát vezette be, ami azóta a teológiai irodalomban közismertté és elfogadottá vált. Jelentése: „abszolút fölény”, „hatalom”, „erő”, „fenség” érzete, mármint amit az isteni jelenlét kelt az emberben. Egyrészt remegő félelem (istenfélelem), távolságot tartó tisztelet, megalázkodás, a „porból és hamuból való ember” alapélménye a Hatalmas előtt. Másrészt felemelő, megvigasztaló, ujjongó örömmel betöltő az „egészen Más” jelenlétében való csodálkozás és elrendeződés, meggyógyulás élménye. E két érzésnek hatalmas, szinte feloldhatatlan feszültsége van, ugyanakkor hatalmas dinamikája, ami betölti az Isten elé járuló ember egész lelkét. Az isteni és a teremtényi létnek ezek a találkozásai az élet fordulópontjai: a bűn és a vétek tragikuma, és az üdvösség, a szentség élményének izzása egyszerre jelenik meg bennük.

Az egyszerre megélt istenítélet és istenszeretet kiforgatja sarkából az ember lelkét. Mert a lélek ráismer az Ószövetség haragvó és bünt gyűlölő Jahvéjára, aki az emberi történelem kormányzója és bírója. Az emberi lény semmivé

válik lótás-futásával, tervezgetésével, tevékenységének érvényességével együtt, mert a „Titokzatos” közelébe jutott, illetve ő emelte be a halandót e közelségbe. Ugyanakkor a paradoxon az, hogy a bűnbocsánat Krisztusában, a váltságában megjelenő felemelő, gyógyító, örömmel, ujjongással betöltő, felszabadító erő is jelen van. Ez a kettő együtt jelenik meg ott, ahol a lélek Isten közelébe jut. Ez a jákóbi: „küzdöttem Istennel, és ő győzött” élménye (1Móz 32,27–31). Amit *Luther* szerint a „szajha ész és érzület” sohasem képes megragadni. A Jelenések könyve beszámol arról, hogy a trónon ülő előtt leborulnak a mennyei lények is (Jel 5,8). Itt szó sincs bizalmaskodásról, mesterségesen keltett laza hangulatokról, tánclepipésekről, viharos tapsról, show-műsorról meg effélékről.

Az egyszerre megélt istenítélet és istenszeretet kiforgatja sarkából az ember lelkét. Mert a lélek ráismer az Ószövetség haragvó és bünt gyűlölő Jahvéjára, aki az emberi történelem kormányzója és bírója. Az emberi lény semmivé válik lótás-futásával, tervezgetésével, tevékenységének érvényességével együtt, mert a „Titokzatos” közelébe jutott, illetve ő emelte be a halandót e közelségbe. Ugyanakkor a paradoxon az, hogy a bűnbocsánat Krisztusában, a váltságában megjelenő felemelő, gyógyító, örömmel, ujjongással betöltő, felszabadító erő is jelen van. Ez a kettő együtt jelenik meg ott, ahol a lélek Isten közelébe jut.

A régi mesterek – mert bizonyára átélték – értettek ennek az élménynek a megragadásához. Az „Agnus Dei”-k, „Hosanna in excelsis Deo”-k valamit kifejeznek abból, amit a lélek átél a felséges Isten jelenlétében. Gondoljunk csak a baptisták által kedvelt himnuszokra: „A nagy egek az Alkotót dicsérik”, vagy „Feltámadt hős, ó, dics neked!”. Vagy *Händel*: Messiás című oratóriumában a „Méltó a megöletett Bárány, hogy vegyen dicsőséget, nagyságot és áldást” hatalmas kórusára.

Az effajta emelkedett pillanatok, ismétlődő „rituálék” azonban csak akkor érvényesülnek, ha a résztvevők megtanulták e rituálék nyelvezetét, otthonossá váltak benne. És akkor is csupán olyankor, ha hozzákészülnek, érzelmeiket, gondolataikat beállítják. Koordinálják önmagukat arra, ami rájuk vár. A magas frekvenciájú várakozás hatalmas kisüléshez, kielégüléshez, megbékéléshez vezet. Míg az alacsony frekvenciájú rituálé fárasztó, unalmas, sőt kiábrándító. Az istentisztelet ilyen értelemben szolgálhatják az életet, vagy válhatnak sablonossá, lehangolóvá, megunttá.

Az ószövetség kegyesének világától nem állt távol az istentisztelet szépsége, ragyogása, sőt mindez olyan mértékig kiáradt, amely az ember összes érzékszervét igénybe veszi, és megajándékozta a Szent jelenlétének magasztos élményével. Ami Isten előtt kedves, az szép, de egyben jó is. A szentek imája jó illatként száll fel Istenhez (3Móz 6,21). Ugyanakkor az Úr jóságát is érezni és látni lehet (Zsolt 34,9). Ezért az ószövetségi istentisztelet keretébe beletartozott a hang, hangzás, tónus, illat, sőt az íz és a színek is.⁷ Isten trónusát fényben, ragyogásban látták. Az

isteni fényt az abszolút tisztaság jeleként értékelték. Ez elegyítetlen és zavartalan.

A héberék zenéje nem volt polifon, de a zenében is a tisztaság volt a szépségideáljuk. Be sem engedtek a templomba olyan hangszereket, amelyeket a mulatókban használtak. Ezzel megszenteltétek volna azt a helyet, amelyet Jahve jelenléte megszentelt. De ez az engedmény érvénytelené tette volna magát a rítust is, hiszen belekeveredett volna a bálványok zavaros istenfogalma Jahve tiszteletébe. A régi izraeliták gondolkodása szerint a dolgoknak, mégpedig mind anyagi vonatkozásukban, mind pedig történésekben van valamiféle belső értelmük, jelentésük. Istent toronyként értelmezni a legyőzhetetlenség, bevehetetlenség szimbólumát jelenti (Péld 18,10), trónusa bírói hatalmát jelzi (Jel 5,1). Márpedig az Istennel kapcsolatos rítusnak tisztának, zavartalannak, elegyítetlennek kellett lennie mind az Ó-, mind az Újszövetség tanítása szerint.

Amikor Pál apostol választás elé állítja a gyülekezetet az újszövetségi úrvacsorai rítussal kapcsolatosan: „nem ihatjátok az Úrnak poharát és az ördög poharát, nem lehettek részesei az Úr asztalának és az ördög asztalának egyszerre” (1Kor 10,21), érvelését éppen azzal teszi teljessé, hogy: „vagy haragra ingereljük az Urat? Talán erősebbek vagyunk nála?” Hiszen az úrvacsora közössége nem csupán a gyülekezet tagjainak egymással való közössége, hanem olyan asztalközösség, amelyben láthatatlanul – de valóságosan – résztvevő maga a gyülekezet Ura, Jézus Krisztus is.

Újabb időkben Gerd Theißen vizsgálta azt a kérdést, hogy miként hat az embernek az Istennel való közössége az emberi személyiség különböző faktoraira. Először is kimutatta, hogy a mai személyiségkép minden elemét már ismerték az ókorban is. Egyiptomban és Izraelben a *szív* héberül: לֵב (*léb*) a személyiség centruma volt. Görögországban már Homérosz korában a *pszüché*, a szabad lélek. Az élő ember test-lélek *thümosz* – egész pontosan azonban az emóciót értették alatta. A *nusz* az értelmet, a *menosz* a koncentrált energiát jelentette. A kívánság *epithümia*, az akarat *thümoiesz*. Arisztotelész és Plátón az ember centrumát a fejében kereste.⁸

De ugyanez a személyiség strukturált voltára való érzékenység megtalálható a bibliai iratokban is. A szem az Úr Jézus szerint lámpásnak számít (Mt 6,22), a kéz eljárásnak (Mt 5,30) felel meg. Pál apostolnál az értelem (*nusz*) és a lelki ismeret (*szüneidészisz*) a felfogóképesség és a morális, ítélő szubjektum (Róm 7,23; 12,2), az általános életerő (*pszüché*) (1Kor 15,45), a test (*szóma*) a halandó, negatív értelemben a bűné (Róm 6,6), pozitív módon az etikai cselekvés helye (Róm 12,1), de a testre van másik szava is a *szarx*, ami ritkán szerepel pozitív értelemben, az Istennel aktív ellenséges viszonyban lévő része az embernek (Róm 8,12). A *pneuma* általában Isten Lelke, de adományként kapja az ember is (1Kor 12,1). Ezenkívül Pál tud a belső emberről, külső emberről, arról az emberről, aki meghasonlott önmagával (Róm 7,22). Tudja azt is, hogy a hit a norma forrása (Róm 14,22).⁹

Pál tudja, hogy senki sincs birtokában születésénél fogva a számára szükséges életenergiáknak. Az Istennel való találkozás alkalmával, vagyis az istentisztelet alkalmával részesül belőlük. Fontos azonban tudatosítani, hogy az Istennel való találkozás nem hagyja érintetlenül a személyiség egyetlen faktorát sem. Az Istennel való találkozás elemi erejű

éppen azon oknál fogva, hogy „*amit szem nem látott, fül nem hallott és emberi elme meg sem gondolt, de Isten elkészítette az őt szeretőknek*” (1Kor 2,9) – ebbe a világba emelkedik fel a hívő, amely örök része lesz az Istent szeretőknek, de az Istennel való találkozás alkalmával már részesednek belőle.

Ennek a találkozásnak messzemenő következménye van. Mégpedig egyéni, spirituális, közösségi, etikai, sőt örök. Isten felé kialakul és megerősödik a hívő hűsége, szeretete, ragaszkodása. A szív odaadása Istennek létrehoz egyfajta pozitív bevésődést: a rossz elleni tiltakozást, a szent iránti vonzalmat. Ezt nevezi Theißen kontrasztharmóniának. De ahhoz, hogy ez létrejöjjön és fennálljon, újra és újra részesedni kell a „jelenlétben”. Itt nagy szerepe van az ünnepek vagy az istentiszteleti alkalmak bizonyos rend szerint való ismétlődésének.

Ha viszont ez a „jelenlétélmény” elmarad vagy lényegét tekintve változik meg, az ember sohasem keveredik ki a belső riadókészültségből, és másokkal is ebből a sérült helyzetéből kiindulva bánik. Stratégiája a gyanakvásra épül, és állandóan a kiszolgáltatottság bizonytalan érzésével küszködik. A bizalmatlanság és agresszió (hiszen védekeznie és magyarázkodnia kell) egyensúlyát igyekszik kialakítani. Ide vezethető vissza a mai népbetegségnek számító depresszió zöme.

Ebből csak az Istennel való találkozásai alkalmával gyógyulhat ki bárki. Ahol a Lélek összekapcsol azzal a teremtettségbeli renddel, békességgel és harmóniával, mely örök, és ami ugyanolyan valóság, mint a napi tapasztalati valóság. Ennek az egészséges Isten-ember találkozásnak az eredménye és áldása a hívőnek a megfelelő kapcsolata a környezetével, saját személyiségével, realiztikus viszonya a dolgokkal és egyfajta védettség az élet veszélyeivel szemben, sajátos „prenatális” biztonságélmény.¹⁰ Isten jelenléte felszabadító és abszolút bizonyosság az embernek. Isten részéről adomány, az ember csak receptív, elfogadó benne. De be kell mosakodnia, meg kell teremteni magában az elfogadás helyét, a csendet, a vágyódást Isten után, hogy ez létrejöhessen.

Ha viszont maga az istentisztelet nélkülözi az Istenhez emelkedésnek ezt a jellegét, ezt az átütő élményét és erejét, akkor hiába pörgetik föl, alkalmaznak pszichológiai trükköket: felfokozott hangerőt, megkomponált látványosságot, bármilyen harsányságot, szenzációkeltést, az erőteljes hatáskeltés bármiféle eszköze csak annyit ér el, mint egy cirkusz, mozi vagy színházlátogatás.

Már az ókorban is ismerték a drámák katartikus jellegét. Ezzel azonban az ember még mindig csak önmagánál marad. Hatása nem több, mint bármely stimuláló szeré. Miközben körülöttünk a világ elgépiesedik, kiüresedik, a magány és a kollektívizmus felszívó ereje ellen csupán utópisztikus megoldások kínálóznak. A gyógyulás, az újraegyesülés a létünk alapstruktúrájával egyedül Krisztusban adatik. Egyébként pedig gyenge lábakon áll mind a lelki egészség, mind az együttélés emberi normáira alapozott igények betartása. Tele van a világ fikciókkal a beteljesedett étellel kapcsolatban. Rövid lejáratúak és csalókák, hazugok és lealjasítók.

Ma az egyházunkban meglévő liturgiaválságot szeretik leszűkíteni a generációs probléma vagy a zenei ízlés területére. Így a kérdés egyúttal marginalizálódik is. Baptista eleink a reformáció örökségéből nem a lutheránus, hanem inkább a kálvini, puritán hagyományok nyomán haladva alakítják

tották ki saját istentiszteleti rendjüket. Ennek az Isten igéjére alapozódó prédikáció-központúsága és annak gyakorlati életben való alkalmazhatósága határozta meg milyenségét. Ez megfelelt az Alföldön élő egyszerű emberek általában református múlttal rendelkezők igényeinek. Az már némi magyarázatra szorul, hogy kezdetektől egy a korhoz képest magas ének-zenei, még hozzá nagyon is igényes – zenei kultúra járult a baptisták istentiszteleti gyakorlatához. Meggondo-landó, hogy a kétezer éves, vagy ha Izrael őszövet-ségi örökségét is ide vesszük, immár közel négyezer éves örökségből mit tekinthetünk a magunkénak, és mit emelünk vagy emelhetnénk be mai istentiszteleti gyakorlatunkba.

Baptista eleink a reformáció örökségéből nem a lutheránus, hanem inkább a kálvini, puritán hagyományok nyomán haladva alakították ki saját istentiszteleti rendjüket. Ennek az Isten igéjére alapozódó prédikáció-központúsága és annak gyakorlati életben való alkalmazhatósága határozta meg milyenségét.

Mindez azonban emelkedett, ugyanakkor mesterkéletlenül természetes hangja volt és maradt istentiszteleti „kulturánknak”. Emelkedett, megszentelt, felemelő, bátorító, vigasztaló, egészséges örömet vagy az éppen aktuális helyzetnek megfelelően szomorúságot, bűnbánatot sugárzó. Szegénység, háború, rossz termés idején a szomorúság nem volt idegen a baptista istentiszteletek hangulatától és lelki-ségétől. De az istentiszteleten nem jelenhetett meg az, ami „világi”. Tehát sem a lazaság, semmi, ami erkölcstelen vagy agresszivitást sugalló. Semmi sem, ami lefelé tendáló, Istentől, szentségétől eltávolító vagy azt megkérdőjelező, a szentség érzetét felvizező, beszennyező.

Véleményem szerint az istentiszteleti rendünk, vagyis liturgiánk és a zenei irányzatok körül kialakult viták és szakadások sem nem generációs, sem nem zenei irányzatok között feszülő ellentétek. Mélyebben van e probléma gyökere. Hiszen sem fiatalnak, sem idősnek nincs joga áthangolni az Isten közelében eltöltendő intenzív időt, az ünnepek, rendszeres istentiszteletek spirituális habitusát.

...sem fiatalnak, sem idősnek nincs joga áthangolni az Isten közelében eltöltendő intenzív időt, az ünnepek, rendszeres istentiszteletek spirituális habitusát.

Kilépni belőlük persze lehetséges. Ez azonban mindig távolodást jelent a Szenttől, és soha nem következhet be következmények nélkül. A következmény pedig nem csupán a templomban, imaházban töltött idő és alkalom megváltozását jelenti: fesztelenebbé, változatosabbá, ahogy ma mondják, „pörgőbbé” válik az istentisztelet, egyszerűen a mai igényeknek megfelelőbbé. Nem unalmas, hanem magával ragadó, érdekes, színes, tehát a gyülekezet, főleg annak fiataljai számára vonzóbb, s a kívül valók számára érthetőbb.

Viszont ha a szent idő lefelé tendál, milyenné válik az egyébként is ezer erőszakos szállal lefelé sodródó mindennapi életünk? Nem szabad eltekintenuk attól, hogy éppen a mögöttünk lévő és megkezdett századunkban zuhant az emberiség a lefelé húzó erők bűvöletébe és bűnébe.

A múltkoriban valaki lelkendezve állította, hogy barátja a hagyományos gyülekezeti énekekre meg sem tért volna, de örömmel konstataálta, hogy már a hívők is kedvelik a dzsesszt, és erre a zenére meg is tért. Valamikor, sőt ma is – remélem a többség – a bűnbánatra, az embert Isten irgalmas szeretetébe visszahívó szóra tértek és térnek meg.

Amennyiben csupán az emberi igények vannak a szemünk előtt, ez lehetne akár vita tárgya is. Ha azonban e kérdésben ott érezzük folyamatosan az Istent, akkor már korántsem ilyen egyszerű a dolog. Fel lehet persze menni a szöszékre rövidnadrágban is, simlis sapkával a fejen. Nem hiszem, hogy akár egy világi ember elmenne egy állami fogadásra, temetésre vagy esküvőre vagy bármely emelkedett ünnepségre ilyen öltözékben. A változás indoka ilyenkor az, hogy „Miért?”, „Mi van abban!”, „Miért ne?” Mondhatnám az ilyen öltözékben is egy ember van. Ki ő, és mit akar? És főleg: hova jött? Isten elé? A trónuson ülő elé?

Mert ne feledjük, a rítusnak, az istentiszteletnek lelke van.

Jegyzetek

1 Gerhard von Rad: Az Ószövetség teológiája I. (Osiris Kiadó, Budapest, 2000.) 194. o.

2 Claus Westermann – Gerhard Gloege: A Biblia titkai (Bevezetés a Bibliába) Kálvin Kiadó, Budapest, 1997. A 403–437. oldalakon részletesen tárgyalja a Jézus korára Isten-állammá vált zsidóság viszonyát saját múltjához. A gazdag örökségnek az élet minden területét túlszabályozóan fojtogató légkörét, amely megalkotta azt a sokféle szabályt, amelyekben alig lehetett egy egyszerű embernek eligazodni, egyben megtanulta azokat kijátszani is, és elszakadt a mindennapok valóságától. A kegyes emberek élete megkettőződött: lett egy ünnepi és egy hétköznapi.

3 Von Rad, 45. o.

4 Gerd Theißen: Az öskeresztyénség élményvilága és magatartásformái. (Kálvin Kiadó, Budapest, 2008). 323–327. o.

5 Jean Leduc: A történészek és az idő – Elméletek, kérdések, írásmódok. (Kalligram Kiadó, Pozsony, 2006.) 223–228. o.

6 Rudolf Otto: A szent. (Osiris Kiadó, Budapest, 2001.) 19–49. o.

7 Thorlief Boman: A héber és görög gondolkodásmód egybevetése. (Kálvin Kiadó, Budapest, 1998.) 69–78. o.

8 Theißen, 52. o.

9 Uo., 50–115. o. részletesen végigmegy a modern lélektani jelenségek mint érzékelés, emóciók, akarat, vonzás-taszítás, beszéd, félelem, düh, bánat, harag, öröm, motivációk stb. és az ókori ember által észlelt és megnevezett faktorok összehasonlításán.

10 Uo., 217. o.

ISTEN NÉPE A CSALÁDBAN

Időskori élettársi viszony

A németországi baptista vezetők állásfoglalása a nyugdíjasok anyakönyvvezetői házasságlevél nélküli együttélésének gyülekezeti megáldásáról

1. A probléma

Amennyiben a házasulandók közül valamelyiknek özvegyi nyugdíja van, az egy bizonyos végkielégítéssel elvész. Ezért, hogy anyagi problémákat elkerüljenek, sok pár a hivatalos házasságkötés elhagyása mellett dönt. A tudatos keresztyén azonban nem szeretné az Isten és a gyülekezet előtt megkötött házasságot elkerülni. Némelyek ezért azt kérik, hogy kapcsolatukat a gyülekezetben részesítsék áldásban. Ez a tevékenység ellentétben áll meggyőződésünkkel, mely szerint a házasság anyakönyvvezető előtti és az azt követő gyülekezeti (templomi) menyegzőből áll.

Némely gyülekezet ilyen esetben olyan menyegzőt is tartott, melyet nem előzött meg hivatalos házasságkötés. Más gyülekezetek ennek lehetőségét kategorikusan elutasítják. Sok gyülekezetben folynak beszélgetések e témáról, és nagyon különböző állásfoglalások születnek, melyek a bizonyos esetekben a hivatalos házasságkötés nélküli kapcsolatok megáldása mellett vagy ellen szólnak. A téma összetett, mert sok különböző kérdést érint. Így például:

- Mit jelent a bibliai házasságértelmezés a mai helyzetben?
- Milyen bevétel szükséges egy pár egzisztenciális biztonságáért?
- Vajon az állam a házasságot ma a szükségesnél kisebb mértékben védi?

A szövetség elnöksége (*Németországban a baptista szövetség elnöksége nagyobb testület, mint nálunk, mintegy 20 fő tartozik bele. A ford.*) már több alkalommal tárgyalt javaslattervezetetről, mivel a testületen belül is különböző állásfoglalások léteznek. A 2005. évi Szövetségi Közgyűlés alkalmával egy fórum keretében a gyülekezeti képviselőkkel is beszéltek, egy konzultációs napon pedig szakembereket hallgatott meg. Azonkívül a megfelelő minisztérium megfelelő osztályvezetőjével is folytattak megbeszéléseket. A jelenlegi állásfoglalás információkat és javaslatokat tartalmaz, melyek segíthetik a gyülekezeteket az időskorú partnerkapcsolatok biblikus, lelkipálos felelősséggel történő és a jogi keretek közötti tanácsolásában.

2. A jogi helyzet (*E szakasz a németországi jogi helyzetre vonatkozik, nem adjuk közre. A ford.*)

3. Bibliai irányelvek

A házasság egy nyilvánosan kimondott, elkötelező érvényű döntés az élethosszig tartó házassági közösség mellett. Míg a bibliai időkben a családok közötti szerződésben fejeződött ki, addig ma az anyakönyvvezető előtt kimondott igen jelenti a házasságot. Isten akarata szerint a házasság egy férfi és egy nő élethosszig tartó kapcsolata, amint azt a Gen 2,24 és Mk 10,7–8 kifejezi: apát, anyát elhagyni és egy testté válni. Ez akkor is meg ma is elkötelező kapcsolatot jelent minden résztvevőnek, benne a jogi, következményeit vállalva. A jogi formák változóak, kultúra- és korfüggők. A nyilvánosságot akár a gyülekezeti alkalom is megteremtheti, az állami törvények szerint azonban jogi érvénye annak nincs.

Bennünket, keresztyéneket a Szentírás felhív arra, hogy a fennálló állami hatalom alá rendeljük magunkat (Róm 13,1–7). Házasság tekintetében ez az anyakönyvvezető előtti házasságkötés. A keresztyén értékek e befolyására az állam védi a házasságot és a családot. Nem látjuk annak szükségét, hogy az állam által megszabott utat elkerüljük. Az az alapelv, hogy „inkább Istennek kell engedelmessé válni”, megalapozza ugyan az ellenállást az állami renddel szem-

ben, de csak kivételes esetekben, amikor az emberi jogok sérülnek. Anyagi okok csak abban az esetben jöhetnek szóba, ha emiatt a házasság léte kerülne veszélybe.

4. Milyen esetekben merül fel a házasság nélküli időskori kapcsolat?

A 4. pont kivonatos fordítása, mert ez is jogrendfüggő megállapításokat tartalmaz.

4.1 Özvegyi nyugdíj kimaradása egzisztenciális szükséghelyzetet teremthet. A bevételek a létminimum alá csökkenhetnek. Szociális segély igénybe vehető.

4.2 A társ korábbi házasságából magával hozott adósság vállalhatatlan terhet jelenthet. Ezeket a terheket a házasságon belül is ki lehet zární szerződéssel.

4.3 Az árvák kérdése

Az ottani szabályozások szerint a gyermekek taníttatása nem veszélyeztethető, és az árvasági pénz nemvész el új házassággal.

4.4 Az örökség elvesztése vagy csökkenése is bekövetkezhet.

Sok egyéb helyzet is veszélyeztetheti az örökséget, például az örökhagyó ápolásra szorulása.

5. Következtetés

A vizsgált esetek mindegyike hivatalos házasságkötés esetén bevételecsökkenéssel járt, mely az új házások helyzetétől függően egy kevés, de néha sok veszteséget jelent. Alig elképzelhető azonban, vagy csak kivételes esetben, hogy ez egzisztenciális anyagi problémákhoz vezetne. *(Nálunk valószínűleg sűrűbben előfordulhat. A ford.)* Nem látunk ebben olyan szükségletet, hogy az állami rendtől való eltérést tudnánk javasolni. Jelenleg a hivatalos házasságkötés nélküli egyházi esküvő szabálysértésnek számít, bár nem büntetik. Az ebben kifejeződő tiltás hamarosan fel fog oldódni, vagyis jog szerint megléphető a lépés. Ugyanakkor a hivatalos házasság jogi védettsége

olyan eredmény (érték), melyet nem szabad feladnunk.

A szövetség elnöksége nem tudja javasolni az úgynevezett „egyházi házasságot”, vagyis az egyházi menyegzőt megelőző hivatalos házasságkötés nélkül. Mivel a házasságkötést jelentő formulákat kihagyó áldás, mely Isten és a gyülekezet előtti házasságnak szeretne látszani, lényegében ugyanaz, mint az egyházi menyegző, ezt sem tudjuk ajánlani. Azt is figyelembe kell venni, hogy a nyugdíjasok anyagi hátrányok ellenére megkötött házassága példa lehet a fiatal nemzedék előtt, melynek a társadalomban meglévő kötetlen partnerkapcsolatok között meg kell tanulni az ár ellen úszni. Végül pedig a jogi biztonság hiánya később

komoly következményekkel járhat az érintett párokra.

Amennyiben az érintett pár a házasság miatt egzisztenciális szükséghelyzetbe kerül, javasoljuk a gyülekezetnek, hogy tanácsolják szakemberhez, tanácsadókhöz a házasulandókat. Gyakran akad olyan segítség, mely csak ismeret hiányában nem látszott korábban. A házasságlevél nélküli kapcsolatnak ugyanakkor gyakran nem csupán anyagi oka van, hanem esetleg félelem az újabb elköteleződéstől. Ilyenkor a gyülekezetnek megint csak komoly lelkipozíciói szerepe van.

Ha konkrét, elkerülhetetlen szükséghelyzetet tapasztalunk, készek vagyunk az alkotmánybírósághoz fordulni. Az eredménynek azonban csak akkor van egy kis esélye, ha a jelenlegi nyugdíjtörvény bizonyíthatóan elkerülhetetlen egzisztenciális szükséghelyzetet teremt.

Sajnáljuk, hogy a nyugdíjtörvény éppen azokat az embereket hozza hátrányos helyzetbe, és azoknak a teljesítményét hagyja figyelmen kívül, akik egész életükben a családért és a gyermekekért, valamint fontos önkéntes feladatokért éltek. Amennyiben mód nyílik rá, mindent megteszünk, hogy ezen változtassunk. Ez a helyzet azonban látásunk szerint nem indokolja a hivatalost (anyakönyvvezető előttr) nélkülöző egyházi menyegző megtartását, mely biblikus házasság szemléletet, az érintettek jogbizonytalanságát és a fiatalok előtti példáját érintené negatívan.

Ford.: Macher Tivadar

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK

Dr. Mészáros Kálmán*

Magyar baptisták a határon innen és azon túl

1. A baptista misszió és a „trianoni trauma”

A svájci reformáció anabaptista irányzata már a 16. század első évtizedeiben meghonosodott a történelmi Magyarország egyes vidékein, így a Felvidéken, a Dunántúl nyugati peremén és az Erdélyi Fejedelemség területén. A mozgalom tagjait csendes, békességre törekvő, dolgozó, család-szerető életvitel jellemezte. A kor akkori színvonalához képest fejlett kéziparral rendelkeztek. Különösen a kerámiaipar területén tapasztalt rendkívüli képességük miatt a főúri és fejedelmi udvarok kedvelt alkalmazottai voltak. Sajnos ennek a mozgalomnak jelentős számú követőit a 18. század második felében kiújult kegyetlen üldözés az ország elhagyására kényszerítette.

A mai értelemben vett letisztult teológiai hitvallású baptista misszió 400 éve indult el világhódító útjára Hollandiából. Magyarországon a 19. század közepén jelent meg ismét szervezett módon az újkori baptista misszió. Az első magyar baptista misszionáriusok Hamburgból érkeztek, és nagyrészt bibliaterjesztés útján fejtették ki hitébresztő tevékenységüket. Ezzel megkezdődött a megtérésre, az önkéntes hitvalló keresztségre/bemerítésre és az azt követő szent életre felszólító evangélium bátor hirdetése a Kárpát-medence különböző földrajzi pontjain.

Az első tanúk már a kezdet kezdetén követni próbálták a Pál apostol által gyakorolt stratégiát, mégpedig hogy először a forgalmasabb, központi fekvésű településeket és nagyobb városokat keresték föl, és ott adták az egyszerű emberek kezébe a Bibliát és hirdették bátran Isten ígését. Először a népesebb településeken szerettek volna gyülekezeteket létrehozni, abban bízva, hogy idővel ezen városok környékén is új gyülekezetek jönnek majd létre.

Így terjedt fokozatosan el a 19. század második felében és 20. század első évtizedeiben a baptista misszió a történelmi Magyarország különböző városaiban, többek között Budapesten, Pécsen, Zágrábban, Kolozsváron, Nagyszalontán, Debrecenben, Nagyváradon, Újvidéken, Munkácson, Brassóban, Aradon, Pozsonyban, a Tátra alján és még sok helyen a Kárpátok ölelte magyar hazában. A világháborúk, a nemzeteket egymás ellen uszító diktatúrák és forradalmak sok próbát zúdítottak magyar népünkre, benne baptista közösségünkre is az elmúlt több mint másfél évszázad során, ennek ellenére nem tört meg a misszió ereje, sőt úgy tűnik, hogy egyre inkább kiteljesedik.

Sajnos az első világháborút lezáró igazságtalan *trianoni békediktátum* 1920-ban óriási traumát és máig fájdalmas sebet ütött a magyar nemzet testébe. Ennek egyik szomorú következménye, hogy az újonnan húzott határok véglegesen elszakították a szomszédos utódállamok területén élő magyar anyanyelvű, vagy magyar alapítású, de idővel egyes nyelvűvé váló baptista gyülekezeteket az anyaországi hittestvéreiktől. A szögesdróttal, sorompókkal lezárt és aláaknázott új határok átjárhatatlansága miatt sokáig her-

metikusan el voltak zárva ezek a gyülekezetek a korábbi magyarországi egyházszervezettel való szorosabb kapcsolat-tartástól. Sokszor kötelezték arra őket, hogy épüljenek be az új államrendszer törvény adta lehetőségei közé, és olvadjanak be az újonnan keletkezett nemzetállamok, idegen nyelvű egyháztestek szövetségi rendszerébe.

Ez sok helyen komoly ellenállásba ütközött. Bár többségében hűséggel helytálltak ezek a magyar gyülekezetek az elmúlt évtizedek során. Számosan voltak olyanok is, akik nem tudták elviselni a kettős – nemzetiségi és vallási – elnyomást, és tagjaik elmenekültek szülőföldjükről, aki tehetett, Magyarországra, mások pedig a tengerentúlra. Az otthon maradtak vagy a messzire elmenekültek sorsa sokáig felderítetlen volt. Nem beszélve arról, hogy az 1914 és 1947 között több ízben történt határmódosítás újabb megtorlásokkal, megfélemlítéssel, elűzetéssel, deportálással, erőszakos lakosságcserevel és elnéptelenedéssel járt együtt. A Trianon okozta károkat az ateista-materialista alapelveket valló kommunista vallásüldöző rendszer a végletekig súlyosbította a Kárpát-medence népeinek életében. A magyar kisebbségek és vallási közösségek hermetikus elszigetelését az anyanemzet egyházi szövetségétől a Moszkvából irányított marxista valáspolitikai igyekezett elérni és teljesen tönkretenni.

Ennek a drámának a megírására baptista részről még ez idáig nem nagyon vállalkozott senki. Egyes elszakított ország-részek baptista történelmének bizonyos részletei napvilágra kerültek már, de átfogó, az egész Kárpátok ölelte magyar haza baptista népének, illetve az anyaországtól elszakított régióknak és tengerentúlra menekült hittársaiknak a sorsával foglalkozó átfogó és alapos kutatásra épülő egyháztörténeti kutatómunka még eddig nem nagyon született.

2. Kik vagyunk mi, magyar baptisták?

Mielőtt a 20. század baptista egyháztörténelmét részletesen áttekintենék, tegyük föl a következő kérdéseket: Honnan ered a baptista tanítás? Mi különbözteti meg őket a többi protestáns felekezettől? Hitvallásuknak melyek a legfőbb sajátosságai? Milyen körülmények között indult el és terjedt szét a magyar baptista mozgalom a Kárpát-medencében? Hogyan folytatódott a baptista misszió a jelenlegi határok másik oldalán, az anyaországtól elszakítva? Mi kényszerítette őket sok esetben szülőföldjük elhagyására? Mi történt az otthon maradókkal? Hogyan kezdtek új életet a tengerentúlon, és hogyan maradtak fenn ezek a közösségek az elmúlt viszonytárságos évtizedek során? Ezekre a kérdésekre keressük a következőkben a választ.

A kétezres éves keresztyénség törzsén, a reformáció időszakában jött létre az a bibliai alapelveket követő evangéliumi ébredési mozgalom, melyből a mai baptisták eredeztetik magukat. Magyarországra 1523-ban érkeztek Svájc-ból az első baptista hitelveket valló misszionáriusok, akik közül sokan hitük miatt mártírokká lettek.

A baptisták meggyőződéssel hisznek a Szentírás Istentől való ihletettségében. Hiszik és vallják, hogy Isten teremtette a világot, benne a földi életet. Mivel az ember fellázadt Teremtője ellen, élete boldogtalan és kilátástalan lett. Isten azért küldte el egyszülött Fiát, Jézus Krisztust, hogy isteni hatalmával fogva legyőzze ősi ellenségünket, a sátánt, és halálból való feltámadása által örök életet kínáljon minden elveszett ember számára.

A népegyházi protestáns hittestvéreiktől a baptistákat az különbözteti meg, hogy a hitre képtelen csecsemők megkeresztelését a Szentírással és az ősegyház gyakorlatával összeegyeztethetetlennek tartják, és a Biblia eredeti üzenetéhez visszatérve, a hitüket önként felvállaló felnőtteket – Jézus példáját és parancsát követve – vízbe való teljes alámerítéssel keresztelik meg. Innen kapták az újszövetségi görög nyelvből eredő nevüket is, mivel a baptista kifejezés a hitvalló keresztiségre, azaz bemeztető gyakorlatukra utal.

Az úrvacsorai közösségben is csak az élő hitre jutott, bemeztetett és a Krisztus követésében elkötelezett gyülekezeti tagokat részesítik, amit általában havonta egyszer gyakorolnak. Hiszik és vallják, hogy Isten a hozzá térő, bűneit őszintén megbánó embert Szentlelkével újjászüli, átformálja, betölti és ingyen való kegyelméből az örök élet ajándékában részesíti.

Világviszonylatban a baptisták létszámukat tekintve a legnépesebb protestáns irányzattá váltak az elmúlt évszázadok alatt. Legnagyobb lélekszámban a baptisták az amerikai kontinensen élnek. A nagyvilágon élő baptisták száma – családtagjaikkal együtt – megközelíti a 110 milliót.

Hazánkban a reformációt követő kegyetlen üldözés és számkivetés után 1846-ban indult meg újból, szervezettebb formában a modernkori baptista misszió. Ekkor érkeztek ugyanis Magyarországra vissza a Németországban megtért első magyar nemzetiségű missziómunkások, hogy megosszák az evangéliumot saját honfitársaikkal. Bár ez az időszak egybeesett a magyar nemzetnek az osztrák–német hegemoniával szembeni függetlenségi törekvéseivel, a baptista tanítás egyre

nagyobb teret nyert hazánkban. Mivel az akkori Magyarország egy többnemzetiségű állam volt, az első biblia-terjesztő baptista evangélisták fontosnak tartották kiterjeszteni missziómunkájukat a magyarokon kívül országunk akkori határain belül élő német, szlovák, román, szerb és horvát lakosságra is.

3. Milyen következményei voltak a trianoni katasztrófának a magyar baptistákra?

Sajnos az első világháborút lezáró trianoni békediktátum ezeréves hazánkat darabjaira törte szét. Soha nem érte olyan veszteség a magyar nemzetet, mint amit a 20. század zúdíttott rá. Az ország területének kétharmada, a magyar lakosság egyharmada került az újonnan húzott határokon túlra. Magyarország utódállamaiban – a Felvidéken (Szlovákiában), Kárpátalján (Délnyugat-Ukrajnában), Erdélyben (Nyugat-Romániában), a Vajdaságban (Észak-Szerbiában), Szlavóniában (Horvátországban), a Muraközben (Szlovéniában), valamint a Várvidéken (Burgenland – Ausztria területén) – sok magyar honfitársunk maradt, akiket a „*kollektív bűnösség*” igaztalan vádja miatt mind a mai napig másodrangú állampolgárokként kezeltek az újonnan alakult szomszédos államalakulatokban.

A Kárpát-medencében ezer éven át békeségben együtt élő népeket ettől kezdve áthatolhatatlan „vasfüggönyök”, szögesdrótok és sorompók választották el egymástól hosszú évtizedeken keresztül. A helyzetet még csak súlyosbította a második világháborút követő szovjet–orosz katonai megszállás és a nyomában kiépülő ateista, vallásellenes kommunista rendszer, amelyet több mint 40 éven át kellett megcsónkított hazánknak is elszenvednie.

Ezek az előzmények kényszerítették sok magyar honfitársunkat szülőföldjük elhagyására. A 20. század elején, majd a trianoni nemzeti tragédiát követő időkben egyre inkább fölgyorsuló tempóban magyarok százezrei és milliói keltek útra a Kárpát-medence idegen nemzetek által megszállt területeiről, hogy a tengerentúlon keressenek választott hazát,

ahol mindenféle vallási és nemzeti diszkrimináció nélkül élhették meg szabadságban hitüket és magyarságukat.

A magyar baptisták fele ma is a jelenlegi országhatár túloldalán él. A viszontagságos évtizedekben éppúgy, mint napjainkban a magyarországi baptisták jó testvéri kapcsolatokat igyekeztek fönntartani a szomszédos országokban élő, magyar és más nemzetiségű baptista testvéreikkel, akikkel nemcsak a történelmi gyökerek miatt éreztek szorosabb összetartozást, de a jövőben még inkább szükségesnek tartják a nemzeti és kulturális különbségeken átívelő közös lelki munkát.

Az 1989-es politikai rendszerváltás után a határok is átjárhatóbbá váltak. Ezt fölhasználva igyekeznek világtalálkozókat

Magyarország a trianoni békediktátum után

szervezni a Kárpát-medencében és a tengerentúlon élő magyar baptisták számára, amit már harmadszor tarthattak meg (Budapesten 1992-ben, Nagyváradon 2000-ben, Debrecenben 2006-ban) legutóbb közel hétezer résztvevővel.

Kezdeményezik az egységesülő Európa többi nemzete felé való nyitást, benne a különböző nyelvet beszélő, de a Szentlélek által egymás szavát egyre inkább megértő baptisták szorosabb együttműködését. Hiszik azt, hogy a nemzeteket elválasztó politikai határok a jövőben jelentőségüket veszítik, és ismét egymásra találnak azok is, akiknek Isten egyazon földön jelölte ki lakóhelyüket.

A Magyarországon legutóbb végzett népszámlálási adatok szerint közel 20 ezren vallották a baptista egyházhoz tartozóknak magukat. A határon túl élő magyar hittársaik száma ennek kétszerese lehet. Jelenleg 250 ezer főre becsülhető a Kárpát-medence területén élő magyar és más nemzetiségű hittvalló baptisták és hozzátartozóik létszáma. Itt az ideje, hogy feltárássra kerüljön a Magyarország jelenlegi határain túl élő magyar nyelvű és magyar alapítású, de időközben vegyes nyelvűvé vált baptista közösségek történelmi múltja és napjainkban tapasztalt missziós helyzete.

Tegyük vizsgálatunk tárgyává a Trianon okozta nemzeti trauma magyar baptistákra gyakorolt hatását, a gyülekezetekben tapasztalt következményeit! A Magyarország utódállamai – Felvidék (Szlovákia), Kárpátalja (Délnyugat-Ukrajna), Erdély (Nyugat-Románia), Vajdaság (Észak-Szerbia), Horvátország – területén élő magyar baptisták története mellett szükséges megismernünk Észak-Amerika (USA, Kanada), Dél-Amerika (Argentína, Brazília), Ausztrália és Nyugat-Európa területén szórványban élő magyar baptista hittestvéreik küzdelmes életét, a megmaradás érdekében történő erőfeszítéseit.

4. A felvidéki baptista misszió helyzete

A valamikori Észak-Magyarország, vagy másik nevén a Felvidék, államalapító István királyunk kora óta ezer éven át a magyar királyság elidegeníthetetlen részeként a magyar történelem egyik legmeghatározóbb színtere volt hosszú évszázadokon át. A reformáció idején ezen a területen jelent meg először az anabaptista mozgalom, melynek mindhalálig hűséges hithősei és mártírjai mindmáig követendő példák előttünk. A 19. század második felében itt bontakozott ki először az újabb kori baptista misszió, elsősorban *Meyer Henrik* munkássága nyomán. A Tátra vidékén Poprád, Liptószentmiklós, Késmárk, Pozsony, Komárom, Losonc, Besztercebánya és Kassa környékén megalakuló gyülekezetek missziói központja az első világháborúig Budapest volt.

Az első világháború idején cseh katonai megszállás alá került Észak-Magyarország. A csehek által elfoglalt Felső-Magyarország területének akkori 2,5 millió lakosából 1 millió 70 ezer magyar anyanyelvű volt. A Felvidéket és Kárpátalját bekebelező, szlovák felkelőkkel szövetséges rövid életű első Csehszlovák államalakulatban hivatalossá tett cseh és szlovák nyelv mellett a magyar mint korábbi államnyelv megszűnt. Az első világháború után súlyos próbák érték a felvidéki fiatal baptista missziót. A trianoni határmódosítások után nehezen szerveződött újjá a misszió. A meglévő gyülekezeteket a mesterségesen létrehozott Csehszlovák Baptisták Szövetségébe tagolták be. A magyar nyelvű gyülekezetekre az évek során egyre erősödő nyomást gyakoroltak anyanyelvük

föladására. A magyarországi szövetséggel megtiltottak mindennemű hivatalos kapcsolatot.

A Felvidék déli, magyarok által sűrűn lakott területét 1938-ban, és az ugyancsak csehszlovák agresszió áldozatául esett Kárpátalját 1939-ben ismét Magyarországhoz csatolták vissza. Ez új fellendülést hozott a felvidéki magyar és vegyes anyanyelvű baptista gyülekezetek számára. Az ezen a földrajzi területen található közösségek ismét az anyaországi baptista szövetség részévé váltak. Igehirdetők, gyülekezeti munkások indultak a felszabadított Felvidékre és Kárpátaljára az itt található, elég nehéz helyzetben lévő gyülekezetek megsegítésére.

Ezt a föllendülést a szovjet–orosz megszállás és a második világháborút véglegesen lezáró 1947-es párizsi „békekötés” ismét lefékezte, ugyanis a győztes nagyhatalmak a Trianonban már egyszer elhibázott határokat állították ismétlenül vissza. A tragédiát súlyosbította a *Benes-dekrétum* erőszakos lakosságcsere-rendelete. Ez a hírhedt törvény, mintegy hárommillió német és több mint 700 ezer magyar nemzetiségű embert fosztott meg állampolgárságától, és tett földönfutóvá az akkori Csehország és Szlovákia területén a „kollektív bűnösség” hazug vádjá miatt. Ennek következtében mintegy 120 ezer felvidéki magyar honfitársunkat toloncolták ki szülőföldjükről erőszakos úton és deportálták Magyarországra minden ingó és ingatlan vagyonuktól megfosztva.

A lakosságcsere a felvidéki baptista gyülekezeteket is érintette. Számos magyar gyülekezet ekkor szűnt meg a Felvidéken, illetve sok helyen ebben az időben számolták föl véglegesen a magyar nyelvű igehirdetést. Az is igaz, hogy voltak olyan közösségek, ahol a Magyarországról (Nyíregyháza, Békéscsaba, Szarvas, Kondoros, Kiskőrös, Miske, Tótkomlós, Vácegres, Galgaguta stb.) önként távozó szlovák anyanyelvű baptisták jelentettek megerősödést a felvidéki gyülekezetekben. A korábban Csehszlovákia által bekebelezett Kárpátalját 1945 után a Szovjetunió annektálta. Az ő sorsuk ettől kezdve még keservesebb lett.

A kommunista diktatúra idején tovább sorvadtak a felvidéki gyülekezetek, és lazultak a velük kialakult korábbi magyarországi kapcsolatok. Az állami kontroll alatt beszűkült mozgásteret volt a gyülekezetek missziójának. Új helyzetet az 1989-es rendszerváltás, illetve Csehszlovákia 1993-as szétesése és az önálló szlovák állam létrejötte idézett elő. Ettől az időponttól kezdve a szlovák nacionalizmus soha nem látott erősséggel jelentkezett, ami sajnos a gyülekezetekben is tapasztalhatóan fölerősödött. Az egymás után születő egyre erőszakosabb és pénzbüntetéssel szankcionáló szlovákosító állami nyelvtörvények fokozódó félelmet generálnak az ország különböző nemzetiségű polgáraiban, köztük a mintegy fél millió őshonos magyar anyanyelvű, Felvidéken élő honfitársunkban. Ennek csak a Komárom környékén található gyülekezetek álltak eddig ellene, és maradtak istentiszteleteiken a magyar nyelv használata mellett.

Jelenleg mintegy húsz missziói központ köré csoportosulnak a baptista gyülekezetek Szlovákiában. Többségében szlovák, néhol vegyes, egy körzetben viszont magyar az istentisztelet nyelve. A napi pártpolitika nemzetiségeket egymás ellen uszító propagandája ellenére azonban örvendetes tényként tapasztalható, hogy az utóbbi időben a szlovák és

magyar baptisták készek a testvéri együttműködésre.

5. Baptista misszió Kárpátalján

Kárpátalja a honfoglalás kora óta szerves része magyar nemzetünk sordöntő történelmi színhelyeinek. Munkács, Ungvár, Beregszász, Huszt, Nagyszöllős, a Vereckei-hágó ezerszáz éves múltunk megannyi emlékét őrzi egészen napjainkig. Másfél évszázados magyar baptista misszióink kezdeti számai erősen kötődnek ehhez a vidékhez. A 19. század utolsó évtizedétől kezdve eleven közösségi élet bontakozott ki az itteni településeken. A trianoni tragédia váratlanul érte ezt az országrészt is.

Az első világháború győztes nagyhatalmai a cseh katonai invázió előtt nyitottak utat, és ezzel a korábbi észak-magyarországi Felvidék és Kárpátalja Csehországhoz való csatolásával egy rövid életű mesterséges szláv államot hoztak létre. Kárpátalja 18 évig a csehszlovák államalakulat megszállási övezeteként sínylődni látt, hogy csehek szinte egyáltalán nem, szlovákok pedig elenyésző százalékban éltek csak ezen a területen.

A trianoni döntés idején Kárpátalja 848 ezer lakosából mintegy 400 ezer magyar, a többi német, rutén, román, zsidó, ruszin, hucul és csekély számú szlovák nemzetiségű. Az akkor még virágzó magyar kultúrával és vallási élettel rendelkező országrész egyre hátrányosabb helyzetbe került a csehszlovák megszállás éve alatt. 1918-tól napjainkig a Kárpát-medence ezen északkeleti régiója a történelem legviharosabb változásait élte meg. Ezt az is jelzi, hogy közel száz esztendő alatt 16 esetben változott Kárpátalja állami hovatartozása és hivatalos megnevezése.

A kárpátaljai magyar baptista misszió 1899-ben indult Munkácson. Ekkor tért ugyanis vissza szülővárosába *id. Stumpf Jenő* Sátoraljaújhelyről, ahol megtért és bementetett *Bretz Gusztáv* baptista misszionárius által. Bretz és Stumpf testvér elszánt lelkipásként végezték szolgálatukat ebben az országrészben a magyarok és részben az itt élő németek között. Több gyülekezet az ő idejükben jött létre Kárpátalján. 1928-ban *ifj. Stumpf Jenő Béla* vette át a munkácsi magyar gyülekezet lelkipásztori szolgálatát. Az időközben cseh megszállás alá került Kárpátalján igen megnehezült a magyar missziómunka. Folyamatos zaklatások és akadályoztatások érték a csehszlovák hatóságok részéről.

Miután 1939-ben a bécsi döntés értelmében Kárpátalja felszabadult a csehszlovák uralom alól, és visszakapcsolták Magyarországhoz, ismét föllendült a magyar baptista misszió. Számos magyar anyanyelvű igehirdető és evangélista – többek között *dr. Somogyi Imre*, *dr. Udvarnoki Béla*, *Kovács Imre*, *Héthalmi Páth Károly* és még sokan mások – látogatták meg az itteni ősi magyar településeket, és tartottak hitmélyítő konferenciákat és evangelizációkat. A gyülekezetek megerősödtek és létszámukban is gyarapodtak.

Sajnos 1944 őszén a szovjet–oros–ukrán csapatok inváziója letiporta az ígéretesnek látszó lelki növekedést. Az igehirdetők közül többeket letartóztattak, bebörtönöztek, szibériai lágerekbe hurcoltak. 1949-től *Kovács Ferenc* vette át a munkácsi gyülekezet lelkipásztori teendőit. Ebben az időben már 56 baptista gyülekezet működött Kárpátalján. A több mint 40 éves vallásellenes szovjet–oros–ukrán megszállás súlyos lelki károkat okozott a baptista gyülekezetek életében. Ennek ellenére a hívők száma folyamatosan növekedett. 1949-ben a munkácsi imaházat a hatóságok elkobozták, és 1990-ig a

város katonai parancsnoksága használta. Ezen évek alatt a megszálló szovjet hatalom kultúrpolitikai nyomására Kárpátalja magyarsága is mintegy 160 ezer főre zsugorodott, ezzel szemben az ukrán lakosság Kárpátokon túlról való tömeges áttelepülésével az etnikai összetétel is drasztikusan megváltozott.

A Szovjetunió 1991-ben bekövetkezett összeomlása után Kárpátalja a független Ukrajna részévé vált. Ettől kezdve viszonylagosan nagyobb vallási szabadságot biztosított a hatalom a Kárpátalján élő mintegy négyezer baptistának is. Jelenleg Kárpátalja területén 67 baptista gyülekezet található, melyből napjainkra már csupán nyolc településen őrizték meg a magyar nyelvet az istentiszteleten. A többiben ukrán, román, ruszin, cigány és szlovák nyelven hangzik az istencsere.

6. Magyar baptisták Erdélyben

Erdély gyakorlatilag a honfoglalás óta a magyar haza szerves része volt több mint ezer éven át. Az Erdélyi Fejedelemség a mohácsi csatavesztést követően vált független országrésszé a magyar királyság keleti területén. A 17. század első felében *Bethlen Gábor* protestáns fejedelem telepített le Erdélyben nagyobb számban nyugatról idemenekült anabaptistákat, 1621-től törvényekkel védve vallásgyakorlatukat és ipari tevékenységüket.

Az újkori baptista misszió a 19. század közepén, a magyarországgal egy időben indult el Erdély területének első baptista misszionáriusa *Rottmayer János* bibliaterjesztő volt, aki 1866-ban költözött missziós célzattal Budapestről Kolozsvárra. Később Nagyszalontán, Nagyváradon, Brassóban, Aradon, Temesváron terjedt a baptista tanítás. Különösen *Kornya Mihály* parasztpapostol megtérése és fáradhatatlan evangélista munkája nyomán lendült fel látványosan a missziómunka. Még a román nyelvet is megtanulta, hogy közérjük is elvihesse az evangéliumot.

A virágzó magyar baptista missziót a legdinamikusabban fejlődő időszakban érte és bénította meg az I. világháború. Magyarország teljes területén az első világháború időszakában a baptista közösségnek mintegy 26 ezer elkötelezett felnőtt bementett tagja volt. A Trianonban megvont új határok között mindössze 8000 hívő maradt. A többiek Magyarország utódállamainak területén oszlottak el. A legnagyobb számban, mintegy 17 ezren kerültek román megszállás alá Erdélyben. A 17 ezerből közel hétezeren magyar anyanyelvűek, a többiek román és német nemzetiségűek voltak.

Az 1920-as trianoni „rablóbéke” eredményeként a történelmi Magyarország 2/3 része idegen népek katonai megszállása és közigazgatása alá került. A legnagyobb terület a román katonai intervenció áldozata lett. Erdély területén ebben az időben közel hárommillió magyar honfitársunk élt. A legnépesebb magyar baptista missziós területeket az újonnan létrehozott magyar–román határ hasította ketté. A románok által megszállt területeken élő magyar baptisták ettől kezdve nem tarthattak kapcsolatot az anyaország gyülekezeteivel és a budapesti missziói központtal.

Újból kellett szervezniük az életüket és a missziójukat. Az erdélyi magyar baptisták szellemi központja Nagyváradon összpontosult. A román hatalom azonban arra kényszerítette a magyar gyülekezeteket, hogy csatlakozzanak a román nyelvű szövetség emyője alá. Az új román uralom ellenségesen bánt

a magyar baptistákkal. Rendszeres üldözésben részesítette őket, megzavarva sokszor istentiszteleteiket és a szabadban megtartott bemerítési ünnepeiket. Mindennek ellenére jelentős lelki ébredés és létszámnövekedés volt tapasztalható a Szilágyságban, az Érmelléken, Bihar megyében, a Székelyföldön, Arad megyében, a Bánságban, a Zsil völgyében, Kolozsvár és Kalotaszeg régiójában.

Erdély sorsának alakulásában új helyzetet jelentett az 1940-ben bekövetkezett történelmi változás, melynek eredményeként Észak-Erdélyt visszacsatolták Magyarországhoz. Ezt követően ismét elevenné váltak az anyaországgal korábban megszakadt kapcsolatok. Az erdélyi magyar gyülekezetek újból a magyarországi szövetség kötelékéhez csatlakoztak. Amíg az észak-erdélyi baptisták szorosabbra fűzheték anyaországi testvéreikkel viszonyaikat, sajnos a dél-erdélyi gyülekezetek kiszolgáltatott helyzetbe kerültek.

Ez idő alatt szinte tömeges elvándorlás indult el délről északra. Mintegy 150 ezer magyar honfitársunk menekült a továbbra is román megszállás alatt maradt Dél-Erdélyből északra abban a reményben, hogy Észak-Erdély ettől kezdve ismét a magyar állam része marad. Ennek következtében igen meggyengültek a dél-erdélyi magyar baptista gyülekezetek.

Újabb sorscsapásként élték meg erdélyi magyar testvéreink a szovjet–orosz hadsereggel szövetséges román megszállók ismételt visszatérését szülőföldjükre, és az 1947-es Párizsi békeegyezményben rögzített trianoni országcsontkítás ismételt érvényesítését. Amíg lehetett, ezek menekültek még sokáig a zöldhatáron Erdélyből Magyarországra, ezzel újabb személyi veszteségeket okozva az otthon maradt gyülekezetek számára.

Ennél már csak a negyven éven át tartó vörös uralom és a vallásüldöző kommunista diktatúra okozott még súlyosabb megpróbáltatásokat az erdélyi magyar és más nemzetiségű baptista misszióknak. A román kormány rendeletet bocsátott ki a gyülekezeti összejövetelek „szabályozására”. Ennek értelmében hétköznap egyszer, vasárnap pedig csak délelőtt volt szabad az imaházakat látogatni. A kommunista hatóságok betiltották a vasárnapi iskola működését és a szabadtéri bemerítési istentiszteleteket is. Azokat a lelkipásztorokat, akik az intézkedés ellen tiltakoztak, vagy felfüggesztettek a szolgálatból, vagy börtönbe zárták őket. Ebben az időszakban menekültek tízezrei hagyták el erdélyi szülőföldjüket, és kerestek új hazát Nyugat-Európában, Amerikában és Ausztráliában.

Igazi vallási és politikai felszabadulásként élte meg az erdélyi baptista misszió a kommunista rendszer 1989-es összeomlását. 1990-től önállósult az erdélyi magyar baptista gyülekezetek szövetsége. Önálló központot hoztak létre Nagyváradon, ismét kiadhatták egyházi lapjaikat, ifjúsági táborot, idősek otthonát nyithattak, lelkészképzésüket is maguk oldották meg. Ettől kezdve az erdélyi gyülekezetek az anyaországi testvérekkel is szorosabb kapcsolatokat építhettek ki.

Romániában jelenleg mintegy kétezer baptista gyülekezetben több mint 100 ezer hitvalló felnőtt bemerítésben részesült tagot tartanak számon, melyből 233 gyülekezetben közel kilencezer testvérünk tartozik a Romániai Magyar Baptista Gyülekezetek Szövetségéhez.

7. Délvidék baptisták missziója

A Trianon előtti Magyarországhoz tartozó délvidéki

Vajdaságban és Horvátországban a baptista misszió kezdete *Meyer Henrik* baptista misszionárius munkásságához kapcsolódik. Meyer 1869-ben indult el Hamburgból az oroszországi Odesszába, ahol német hittestvérei között kívánt munkálkodni. Dunai hajóútja során megállt Újvidéken (Novi Sad) és Nándorfehérváron (Belgrád) is.

Időközben Meyer a bécsi székhelyű Brit és Külföldi Bibliatársulat bibliaterjesztője lett. Ebben a minőségében kezdte el tevékenységét 1872-ben Zágrábban (Horvátország), ahol rendszeres istentiszteleti összejöveteleket is tartott. 1873-ban költözött tovább Budapestre, ahol véglegesen letelepedett és intenzív gyülekezetszervező munkába fogott. Ez idő alatt ismerkedett meg az újvidéki származású *Hempt Adolf* bibliaterjesztővel, aki meghívta Meyert Újvidékre evangelizációs szolgálatra. E látogatása során Meyer 1875 novemberében hat személyt merített be a Dunába, köztük Hempt Adolfot is. Ettől kezdve Újvidék lett a délvidéki baptista misszió központja.

Meyer 1875–1891 között rendszeresen leutazott Budapestről a Vajdaságba, ahol misszióútjai során a következő településeken tartott evangelizáló bemerítéseket és alapított gyülekezeteket: Újvidék (17 fő), Bácsfeketehegy (10 fő), Sajkásszentiván (20 fő), Cservenka (7 fő), Óbecse (5 fő), Torza (5 fő), Nándorfehérvár (4 fő), Kereked (7 fő), Törökbecse (3 fő), Zalánkeményszőlős (2 fő), Szeghegy (1 fő). Újvidéken és környékén 1890-től *Péter Gyula*, a hamburgi baptista teológiáról hazatért lelkipásztor folytatta a Meyer által elindított munkát. A korábban ugyancsak Magyarországhoz tartozó Szlavóniában *Lotz Fülöp* bonyhádi baptista testvérünk munkálkodott 1883-tól kezdődően, aki Daruváron és környékén hirdette az evangéliumot az ott élő német, magyar és szláv lakosság körében. Nándorfehérváron (Belgrád) pedig *Lehotsky Péter* folytatta 1895–1914 között a megkezdett baptista missziót. A délvidéki magyarok között sokat fáradozott ebben az időben többek között *Seres Sámuel* (Kiskunhalas), *Somogyi Sándor* (Soltvadkert), *Pivarcsi Pál* (Kiskörös), *Gerwich György* (Budapest) lelkipásztor is. Munkálkodásuk nyomán ebben az időben több más nemzetiségű közösség mellett mintegy 20 életképes magyar anyanyelvű gyülekezet jött létre.

A Trianonban összeesküvő kisantant államok 1920-ban a magyar többségű Délvidéket, a később Vajdaságnak nevezett Dél-Baranyát, Bácskát, Nyugat-Bánátot a mestersegesen összetakolt délszláv (Jugoszlávia) államalakulat területéhez csatolták. Az akkori mintegy fél millió délvidéki magyarság egy része az anyaországba menekült. A magyar baptista misszió a szigorúan őrzött új határok lezárta után elszakadt a magyarországi szövetségtől. A délvidéken több nyelvi – német, magyar, horvát, szerb és szlovák – csoportban folyt tovább az addig is nagy békeességben elindított baptista missziómunka. Ezek a misszióágak nagyon jól együttműködtek, időnként cserélték a missziómunkásokat. Főleg a német igehirdetők segítettek a magyar közösségeket, a magyarok pedig a szerbek közötti munkát igyekeztek előmozdítani.

Trianon után a délvidéki gyülekezetek vezetését laikus lelkipásztorok vették át. *Gill Everet* az amerikai Déli Baptista Szövetség Budapestre akkreditált képviselője támogatta és bátorította a délvidéki gyülekezeteket, hogy hozzanak létre egy önálló baptista szövetséget, amely magába foglalná az összes etnikai csoportot. Ennek a további szervezésére a

Bajmokról származó *Dulity Miklóst* kérte föl, aki kiválóan beszélt magyarul, szerbül, németül és angolul, aki többéves tengerentúli tartózkodás után 1923-ban jött vissza az USA-ból a Déli Baptista Szövetség misszionáriusaként azzal a céllal, hogy szolgáljon a vajdasági gyülekezetekben.

1924-ben tárgyalásokat kezdtek a különböző etnikai szövetségek egyesítéséről, amelyeket magyar nyelven tartottak. Az újonnan létrehozott baptista szövetség elnöke horvát, alelnöke magyar, titkára pedig német anyanyelvű volt. Időközben az újvidéki gyülekezet és körzetének létszáma 230 főre emelkedett.

A húszas években új gyülekezetek jöttek létre Szabadkán, Muzslyán, Apatinban, Erzsébetlakon, Zomborban. A harmincas években pedig Hertelendifalván, Kishegyesen, Magyarpadéron, Kikindán és Bácskatopolyán indult el az ugartörő szolgálat. 1932-ben Pacséron kezdődött egy lendületes missziómunka, melyet a Daruvárról ide költözött *Bertalan József* és családja kezdeményezett. Tíz évvel később már 50 főre növekedett a pacséri gyülekezet létszáma. Bácskossuthfalván 1933-ban indult a munka *Tary Károly* vezetésével. Tary testvér később Fiumében folytatta szolgálatát.

1941-ben a délvidéki Vajdaságot visszacsatolták Magyarországhoz. Az észak-bácskai gyülekezeteket a bajai körzethez kapcsolták, ahol akkor *Bretz Vilmos* volt a lelkipásztor. Szabadkán 1942-ben föllendült a missziómunka *Nagyajtai Imre* és nagy létszámú családja aktív részvételével. 1943-ban a délvidéki magyar baptisták – de velük együtt a német, szlovák és szerb gyülekezetek is – egységesen kérték visszacsatolásukat a magyarországi hitközséghez. Ezekben az években ismét fölvirágzott a baptista misszió. Pacséron 1943-ban új imaházat építettek a testvérek a magyarországi gyülekezetek segítségével. *Klem Ferenc* északi fiatalember a visszacsatolás éveit alatt végezte el tanulmányait a budapesti teológián, majd visszatért lelkipásztorként Zágrábra, Daruvárra, Fiumébe, majd Újvidékre, ahol tanított a baptista teológián.

Sajnos 1945-ben ismét elszakították Délvidéket Magyarországtól. A kollektív bűnösség hazug vádjával több ezer német lakost telepítettek ki, emiatt sok gyülekezet létszáma csökkent, sőt egyes helyeken meg is szűnt. Mintegy 538 német anyanyelvű baptistát toloncoltak ki a szerbek uralta délszláv államból. *Josip Broz Tito*, a nyugatbarát kommunista diktátor rendeletére a csetnikekkel egyetértésben bosszúhadjárat indult a magyarok ellen. 1945 januárjában 45–50 ezer magyar honfitársunkat végeztek ki a Vajdaságban bírói ítélet nélkül. Újvidéken például 1200 magyart tereltek össze a városi sportpályán, ahol halomra géppuskázták őket. Másokat kommunista kényszertáborokban kínoztak halálra.

A kommunista diktatúra idején a vajdasági baptisták kapcsolata a magyarországi anyaegyházzal hosszú időre megszűnt vagy a minimálisra csökkent. Betiltottak mindenféle házi és nyilvános összejövetelt az imaházon kívül, valamint a vallásos irodalom terjesztését. Ahogy erre lehetőség adatott, a magyar gyülekezetek tagjai közül nagyon sokan kivándoroltak, nagyrészt Németországba, Svájcba, Kanadába, az Egyesült Államokba, Dél-Amerikába és Ausztráliába. A politikai elnyomás a hatvanas-hetvenes években kezdett enyhülni. Ennek egyik jele volt, hogy ezekben az években amerikai segítséggel Újvidéken egy új teológiai oktatási központot épít-

ettek, ahol más nemzetiségű fiatalok mellett magyarok is tanulhattak. A nyitás másik jeleként volt értékelhető, hogy az akkor erőteljesen Nyugat felé nyitó kommunista államba 1967-ben beengedték *Billy Grahamet*, aki Zágrábban szabadteri evangélizációt is tarthatott. Vajdaság is ebben az időben önálló autonóm státust kaphatott a délszláv államszövetségben belül. A magyar nyelv használatát sem tiltották olyan szigorúan, mint a többi kisantant államokban. A folyamatos kivándorlást azonban már ez sem tudta megállítani. A nyolc-vasas évek végén sajnos az utolsó képzett lelkipásztorok, *Pintér Zoltán* és *Juhász Tibor* is elhagyták a Délvidéket, és Amerikába távoztak. Ezzel szinte kilátástalanná vált a Vajdaságban élő baptisták jövője.

Az 1990-es években kirobbant polgárháború időszakában a délszláv államok baptistáinak helyzete kritikusan súlyos helyzetbe került. A közel tíz évig tartó háborúskodás súlyos veszteségekkel járt. Több gyülekezet szinte életképtelenné vált a folyamatos embervesztés miatt. Emellett egy másik nem várt fejleménnyel is szembe kellett néznie a délvidéki magyarságnak. A volt Jugoszlávia különböző területein nemkívánatossá váló szerbek ugyanis elsősorban a Vajdaság területén telepedtek le. Ezzel teljesen megváltozott a térség korábbi etnikai összetétele.

A létszámában lecsökkent magyarság között ennek ellenére jelentős missziómunka indult a '90-es évek közepétől, különösen *Nyúl Zoltán* pacséri és *Nagy Tibor* csantavéri lelkipásztorok és munkatársaik áldozatos szolgálata által. A szinte végveszélybe került vajdasági magyar baptista misszió megmentése érdekében közös összefogás bontakozott ki. Ennek szép példája a Bácskossuthfalván nagyrészt magyarországi, angliai és amerikai segítséggel felújított missziói központ létrehozása.

Szerbia jelenlegi határain belül 66 baptista gyülekezetben 2700 lelket tartanak számon, melyből hét gyülekezetben – Szabadka, Csantavér, Kishegyes, Pacsér, Bácskossuthfalva, Hertelendyfalva és Muzsja – magyarul hangzik az igehirdetés. Ezenkívül több magyar nemzetiségű baptista testvér él még szétszórtan a Vajdaság területén, naponta megküzdve a megmaradásért.

8. A tengerentúli magyar baptisták helyzete

Történelmi okok idézték elő a magyar baptisták kivándorlását a Kárpát-medencéből a tengerentúlra. Már a 19. század utolsó évtizedeiben jelentkeztek azok a társadalmi, politikai feszültségek, amelyek az erőteljes iparosodással, a parasztság elszegényedésével, a nemzetiségek önállósodási törekvéseivel jártak együtt. Sokan látták kilátástalannak jövőjüket szülőföldjükön, ezért vándorbotot fogtak és a nyomor elől az „új világ” felé vették útjukat. Az első kivándorlási hullám idején, a századforduló táján több mint egymillió magyar állampolgár hagyta el szülőföldjét.

A magyar baptista emigráció elsődleges célpontja Észak-Amerika volt. Az újonnan alapított gyülekezetek elsősorban a nagyobb amerikai városok magyar kolóniáiban alakultak meg. A legelső magyar baptista gyülekezet az Ohio állambeli Clevelandben jött létre 1899-ben. Ezt követően a többi amerikai nagyvárosokban létrejött gyülekezetekkel együtt 1908-ban létrehozták az *Amerikai Magyar Baptisták Szövetségét*. Itt határozták el a tengerentúli magyar baptisták összefogását és informálását célzó *Evangeliumi Hírnök* havi-

lap kiadását.

A Trianonban összeesküvő nagyhatalmak által meghúzott új politikai határok teljesen fölszabdalták és elszigetelték a történelmi Magyarország területén ezer éven át békességben együtt élő különböző nemzetiségek életterét. Ez nagyon megnehezítette az anyaországtól elszakított, határon túlra került közel ötmillió magyar sorsát is. A trianoni nemzeti tragédiát követően ismét sokszázezer magyar távozott az utódállamok területéről Amerikába, akik között számos magyar baptista is volt. A jobb megélhetésen kívül az is vonzotta őket, hogy a baptisták a legnagyobb protestáns felekezetté váltak már ebben az időben is Amerikában.

A két világháború között *Dulity Miklós* és *Orosz István* lelkipásztorok szorgalmazására elindított segélyakcióikkal az amerikai magyar testvérek jelentős segítséget nyújtottak az „óházában” sínylő hittársaiknak. Ennek keretében 16 vagon ruhaneműt és élelmiszert küldtek a megcsonkított hazába, az elcsatolt Felvidékre, Erdélybe és a Vajdaságba. A készpénzben küldött segély összege százezer dollár körüli volt. A '30-as években az észak-amerikai szövetséghez 46 gyülekezet és misszióállomás tartozott, ahol 32 lelkipásztor munkálkodott a 2427 bemenített felnőtt tagot számláló közösségben.

Újabb 12 ezres menekülthullám érkezett a második világháború alatt, illetve a kommunista diktatúrák vallásüldöző időszaka idején. Az 1956-os szabadságharc leverését követően pedig mintegy 40 ezer honfitársunk emigrált Amerikába, illetve Ausztráliába. 1960-ban Floridában aggmenházat építettek 26 magyar gondozottal. 1961-ben a Toronto közeli Ráma táborban tartották első nyári bibliai konferenciájukat a magyar baptisták. Azóta ebben a Tahí táborunkhoz hasonló ifjúsági táborban jönnek össze minden évben néhány napra magyar nyelvű bibliatanulmányozásra a tengerentúli magyar baptisták.

A hatvanas években gyors asszimiláció kezdődött el az emigrációban, ennek hatására a magyar alapítású gyülekezetek egy része az angol nyelv használatára tért át. Képzett lelkipásztorok hiányában a magyar anyanyelvű gyülekezetek megmaradása is veszélybe került. Ennek ellensúlyozására *dr. Haraszti Sándor* kezdeményezésére 1972-ben az amerikai, illetve magyarországi baptista szövetség közötti megállapodás értelmében *lelkipásztorsere-programot* hoztak létre, melynek eredményeként tíz lelkipásztor végzett szolgálatot Toronto, Kipling, Kelowna, Cleveland, Detroit magyar gyülekezeteiben.

Az amerikai magyar baptisták között 1980-ban nyelvi, szervezeti nézetkülönbségek, valamint az óházával való kapcsolattartás különböző megítélése miatt közel tíz évig tartó szakadás következett be. Mivel az *Evangéliumi Hírnök* ebben az időben egyre kritikusabb hangvételű és többségében angol nyelvű cikkeket közölt, szükségesnek tűnt egy magyar nyelvű evangéliumi lap indítása *A Kürt* címmel. Nem volt könnyű feladat azokban az időkben a megszakadt testvéri kapcsolatok helyreállítása, a két szövetség megbékítése, valamint a két magyar alapítású lap egyesítése, amely éppen a Clevelandben töltött lelkipásztori szolgálati éveim időszakára esett. A két szövetség ünnepélyes egyesítő közgyűlését 1990 nyarán, az akkor újonnan vásárolt clevelandi imaházban tartottuk meg. Erre a jelentős eseményre, aminek az előkészítésében és lebonyolításában magam is tevékenyen részt vettem, immár 20 évvel ezelőtt, Amerikából való

hazatérésünk előtt került sor.

A két szövetség mihamarabbi egyesítését az is sürgette, hogy a nyolcvanas évek közepétől újra népesebbé váltak az amerikai magyar gyülekezetek. Ennek egyik oka az volt, hogy ebben az időben tömegesen vándoroltak ki Erdélyből honfitársaink a magyargyűlölő *Ceau'escu* véres kezű, román kommunista diktátor kegyetlen elnyomó rendszere elől. Az Amerikába emigráló, többségében nagycsaládos erdélyi baptisták lelki otthonra találtak a magyar anyanyelvű gyülekezetekben, amelyek szinte „megfiatalodtak” a gyermekek és ifjak megnövekedett száma miatt. Énekkarok, zenekarok alakultak, egyre sűrűbben szerveztek ifjúsági és különböző bibliai konferenciákat. nyolc-tízórás autóutakat is szívesen felvállalták a gyülekezetek tagjai, hogy kölcsönösen meglátogassák egymást, és ilyen módon is ápolják a testvéri kapcsolatokat.

A szövetséghez jelenleg tíz észak-amerikai magyar gyülekezet tartozik: Cleveland, New York, Detroit, Chicago, Torontó, Los Angeles (Alhambra és Santa Monica), Kelowna, Kipling és Palm Bay. A szövetséghez tartozó gyülekezetek tagjainak együttes létszáma a kilencvenes évek közepén nem érte el az ezres létszámot. Az Észak-Amerikai Magyar Baptista Szövetség 2008-ban ünnepelte 100 éves jubileumát a Chicago melletti Wheatonban közel félezer résztvevővel. A Billy Graham Oktatási Központban megtartott jubileumi konferenciára, mint a magyarországi baptisták elnökét és korábban köztük szolgáló lelkipásztort, engem is meghívtak a szövetség vezetői, ahol egy történelmi visszatekintéssel egybekötött ígéhirdetéssel szolgálhattam a centenáriumi ünnepelő amerikai magyar baptisták ünnepi közgyűlésén.

Dél-Amerikában, a braziliai Sao Paulo környékén telepedtek le nagyszámban magyarok, különösen a trianoni országcsontítás után. Itt alakult meg 1924-ben az első dél-amerikai magyar baptista gyülekezet. Ezenkívül Carapicuibán, Árpádfalván, Apucarana nevű településeken jöttek létre magyar gyülekezetek. Argentínában pedig Buenos Aires városában alakult magyar baptista gyülekezet. Szervezett formában 1952-ben lendült fel a magyar misszió. A dél-amerikai Bolíviában pedig magyar baptista misszionárius kezdett gyülekezetszervezésbe a bennszülött lakosság körében.

Ausztráliában Melbourne városába az 1960-as években érkeztek magyar baptisták az akkor Jugoszláviához tartozó Vajdaságból. A gyülekezet alapítására 1969-ben került sor. 2009-ben ünnepelték a gyülekezet főnnállásának 40 éves jubileumát. Ezenkívül Sydney, Adelaide, Brisbane, Gelong városában élnek magyar baptisták, akik alkalmanként tartanak közös istentiszteleteket magyar nyelven.

Végül a nyugat-európai magyar baptisták közül a Stuttgartban és környékén élő hittestvéreinket kell még megemlítenem. Az 1960-as évek elején szerveződött a stuttgarti nemzetközi baptista gyülekezet, ahol 20 csoportban folyt vasárnapi iskolai tanítás, melyek között magyar nyelvű tagozat is működött. A vasárnap délelőtti istentisztelet angolul és németül folyt szinkrontolmácsolással. A látogatók kötött 15-20 nemzetiséget is számon tartanak. A nyugat-európai baptisták kezdeményezésére a „vasfüggöny” főnnállásáig a Trans World Radio magyar adása jelentett nagy segítséget a hazai baptisták hitének ébrentartásában. Azóta a hat-nyolc évenként

megrendezésre kerülő magyar baptisták világtalálkozója jelent összekötő kapcsolatot a hazai és határon túli magyar baptisták között.

9. A magyar baptisták helyzete történelmi értékelésének összegzése

Ahogy a korábbi fejezetekben körbejártuk a nagyvilágban szétszóródott, diaszpórában élő magyar baptista testvéreink sorsát és jelen helyzetét, összefoglalásként a következőket jegyezhetjük meg. A 19. század közepén elinduló, majd a századfordulón erőteljes növekedésnek induló magyar baptista misszió súlyos törést szenvedett az első világháborút követően. A győztes nagyhatalmak Trianonban az „oszd meg és uralkodj” ördögi elv alapján eldöntötték az ezeréves történelmi Magyarország területének szétadarabolását, nemzeti egységének megbontását és lakosságának teljes erkölcsi és gazdasági tönkretételét. Nem gondolva arra, hogy ezzel a kegyetlen diktátummal előidézik a nemzetiszocialista és kommunista rendszerek embertelen eszmerendszerére épülő totalitárius államalakulatok létrejöttét Közép-Kelet-Európában, amely időzített bombaként robbantotta ki a második világháborút és a nyomában kialakuló, nemzeteket rabigába kényszerítő egyházellenes ateista diktatúrák kiépülését. Ez további sok szenvedést zúdított magyar népünkre, benne baptista hittestvéreink életére is.

A II. világháborút lezáró újabb párizsi egyezmény ismételen figyelmen kívül hagyta a nemzetek önrendelkezési jogát, és az egyszer már súlyosan elhibázott trianoni „status quo”-t erőltette ismételen vissza a Kárpát-medence felosztását illetően. Ezzel a döntéssel hozzájárult a fél Európát több mint negyven esztendeig maga alá gyűrő szovjet–oros megszállás véglegesítéséhez, amely különösen kedvezett a történelmi Magyarország romjain osztozkodó utódállamok kommunista diktatúráinak, akik kényük-kedvük szerint alázták meg az elrabolt országrészek magyar őslakosságát éppúgy, mint a megcsonkított haza területén élő honfitársaikat. Ettől a rabigától kívánt elsőként az anyaország magyarsága az 1956-os szabadságharc idején megszabadulni, amit az internacionalista vörös terror véres megtorlása követett. Az ilyen és ehhez hasonló szomorú események miatt kényszerült immáron több millió magyar honfitársunk, köztük több ezer baptista is elhagyni szülőföldjét az elmúlt 90 esztendőben. Bár az ateizmusra épülő kelet-európai kommunista-szocialista világrendszer történelmi bukása 1989-ben bekövetkezett, Trianon szelleme még mindig él.

Annak ellenére, hogy a történelmi Magyarország területét elfoglaló, mesterségesen létrehozott utódállamok többsége a rendszerváltást követően darabjaira hullott szét és nem találhatóak már Európa térképén – mint például Csehszlovákia, Szovjetunió, Jugoszlávia –, a szomszédos új államalakulatok magyargyűlölő nacionalizmusa egyes területeken az utóbbi időben soha nem tapasztalt méreteket öltött, lásd északi szomszédunk szankcionált és megszigorított nyelvtörvénye, amit az Európai Unió illetékes vezetői is lakonikus nyugalommal szemlélnek. Nem beszélve arról, hogy az elcsatolt országrészekben élő magyarság alapjogaiként még Trianonban garantált területi és kulturális autonómiaigényéről egyes szomszédos államok nacionalista kormányzatai ma hallani sem akarnak.

Emellett Magyarországon szégyenletes emlék marad az

a posztkommunista, nemzetellenes, hazug adatokkal manipuláló, a magyar közvéleményt tudatosan megtévesztő propaganda-hadjárat, amely többek között a kettős állampolgárság ügyében megtartott 2004. december 5-i népszavazás sikertelenségét is előidézte. Ilyen arcucsapása a határon túli magyar honfitársainknak még nem történt Trianon óta. (Ezért jelent most páratlan örömet a parlament elsőprő többséggel meghozott döntése a kettős állampolgárság ügyében.)

Vigasztalanok volnánk, ha csupán történelmünk szomorú tényeit vennénk számításba. Tudnunk kell azonban azt, hogy mindezen történések mögött és fölött a történelem Ura, a mi teremtető Istenünk megengedő akarata áll. Ha ő ezt eltúrte népünkkel kapcsolatban, annak súlyos oka, de hitünk szerint reményteljes helyreállító szándéka is felismerhető.

A mi nemzetünk erkölcsi helyreállása, hazánk sorsának jobbra fordulása is csak egy módon jöhet létre, ahogyan ezt a Szentírásban is olvashatjuk: „*Ha megalázza magát népem, amelyet az én nevemről neveznek, ha imádkoznak, keresik az én orcámat, és megtérnek gonosz útjaikról, én is meghallgatom a mennyből, megbocsátom vétküiket, és meggyógyítom országukat*” (2Krón 7,14). Isten ígéjének arról az óvásáról pedig soha nem szabad elfelejtkeznünk, amely ezt mondja: „*Az igazságosság felmagasztalja a népet, a bűn pedig gyalázatukra van a nemzeteknek*” (Péld 14,34). A körülöttünk élő népek felé való viszonyunkban pedig az evangélium szava a mérvadó, miszerint: „*Nem személyválogató az Isten, hanem minden nép között kedves előtte, aki féli őt és igazságot cselekszik*” (ApCsel 10,34–35). Legyen Isten áldása az anyaországban, az elszakított országrészekben és a diaszpórában élő, az ő igazságában járó, a misszióban fáradhatatlanul munkálkodó magyar és más nemzetiségű, elkötelezetten hívő baptista népén!

* A Magyarországi Baptista Egyház és a Magyar Baptisták Világszövetségének elnöke, a budapesti Baptista Teológiai Akadémia tanszékvezető docense

M É C S E S A T E I G É D

Dr. Matus István

A stressz megelőzése és kezelése

„Te pedig idővel... megtérvén...”

„...az emberek elhalnak a félelem miatt...” (Lk 21,26)

„ne nyugtalankodjék a ti szívetek, és ne féljen...” (Jn 14,27b)

I. A stressz mit jelent az általános szóhasználatban?

A stressz angol szó, nyomást, feszültséget jelent. Eredetileg a fizikában, mechanikában használatos kifejezés, mely a szilárd testek rugalmasságával, feszültségi állapotával kapcsolatos. Jól szemlélteti ezt a fogalmat a *Hooke* angol órásmester által megfogalmazott úgynevezett arányossági törvény, mely szerint egy órárugót felhúzáshoz csak a rugalmasságának határain belül szabad megterhelni ahhoz, hogy el ne törjön a túlfeszültség miatt.

A stressz jelenti a köznapi szóhasználatban lényegében ezeket a fogalmakat: megterhelés, fokozott igénybevétel, megpróbáltatás, nehézség. Számatalan esemény okozhat stresszt, ide tartoznak a mindennapi élet kudarcai, sikertelenségei, kisebb-nagyobb bosszúságok, kellemetlenségek. Továbbá az egyén életének jelentős fordulatai, mint költözés, építkezés, állásváltoztatás, házasságkötés stb.

A külső jelentős ingerek, hatások mellett belső tényezők is lehetnek stresszkeltők, úgynevezett stresszorok, mint például érzelmi állapotok: félelem, harag, jövőre vonatkozó aggodalmak, továbbá belső konfliktusok, hezitálások, lelki életünk működészavara, egyenetlenségei stb.

Továbbá jelentős stresszt okozhatnak az emberi élet szokványos tapasztalatai körén kívül eső traumatikus események, melyek befolyásolhatatlanok, megjósolhatatlanok és jelentős megpróbáltatással járnak. Néhány közülük nagyszámú embert is éríthet, mint például a háborúk, földrengések, nukleáris balesetek stb. Ezek, sőt már ezek hírei is jelentős stresszforrásnak számíthat.

Összegezve: legáltalánosabb értelemben akkor beszélünk stresszről, amikor fizikai vagy pszichológiai jólétünket megterhelő, veszélyeztető eseménnyel, élethelyzettel szembesülünk. Ezek a teherbíró képességünket tesztelik, próbálják meg, és kihívást jelentenek képességünknek, énképünknek.

Ezek az események a stresszorok, az emberek ezekre adott válaszai a stresszreakciók.

II. Hogyan csoportosítható a stressz? Milyen típusok, változatok, stressz-szituációk vannak?

Meglehetősen nehéz egzakt módon körvonalazni, definiálni és kategorizálni a stresszt, illetve a vele kapcsolatos fogalmakat, ismereteket. Csak viszonylagos értelemben, statisztikailag csoportosíthatók, bizonyos határok között, ameny-

nyiben az emberek döntő többsége által megélt úgynevezett közös valóságban szereplő, objektívnek mondható stresszorokról, stressz-szituációkról van szó.

Ugyanakkor az egyes ember, az individuum által – az ő egyéni valóságában – stresszként, stressz-szituációként megélt helyzetek száma lényegében végtelen, ezért elvileg nem kategorizálhatók, nem csoportosíthatók.

A stresszt okozhatja egyetlen életesemény (például egy párkapcsolat megszakadása), de lehet többszörös (például munkahelyi + házassági problémák). A stressz lehet folyamatos (például súlyos anyagi, egzisztenciális gondok) vagy visszatérő (például kiújuló betegség), is éríthetnek egy személyt, egy családot vagy egy nagyobb közösséget. Egyes életszakaszokban jellegzetes stresszt okozó események fordulnak elő, mint például: házasság, önálló élet vagy nyugdíjazás stb.

Az előbbi csoportosításban szereplő „átlagos”, szokványos stresszek, stressz-szituációkon kívül beszélhetünk súlyos stresszről, ami alatt olyan eseményeket értünk, melyek során a személy átéli, hogy őt magát vagy környezetét súlyos sérülés, esetleg halál fenyegeti, azaz súlyos fenyegetettség, veszélyeztetés tényállása kerül észlelésre. Például háború, földrengés, gyilkosság stb. Súlyos stressz egy családtag vagy közeli személy hirtelen halála, súlyos sérülése.

III. Egyáltalán mióta beszélünk stresszről? Köthető-e a szó, fogalom egyetlen felfedező személyhez?

A stressz fogalom alkalmazása az orvostudományban és a pszichológiában Cannon és Selye nevéhez nyúlik vissza. Jellegzetesen XX. századi fogalom. Cannon szerint az akut pszichés veszélyre utaló, emocionális izgalmat okozó ingerek, stimulusok érzékelésével jön létre a stressz. Ezek az ingerek a – megzavart – belső egyensúly (homeosztázis) helyre állítására irányuló úgynevezett readaptív folyamatokat váltanak ki, amelyek fokozott adrenalin kiválasztással, illetve ennek a jellegzetes élettani következményeivel járnak (lásd Cannon-féle alarm reakció).

Az elmélet kiterjesztéseként – a stressz fogalom elsődlegesen az ő nevéhez fűződik – Selye János leírt egy komplex, fázisokban lezajló folyamatot, amely célja a belső egyensúly helyreállítása. Az úgynevezett általános alkalmazkodási tünetcsoport Selye szerint a szervezet általános biokémiai válasza a megterhelő igénybevétel minden formájára. Selye szerint a stressz az a hormonális eredetű élettani képesség, amely a létért folyó küzdelemben a szervezet folyamatos alkalmazkodását, külső-belső ártalmak elleni védekezését biztosítja.

Kissé részletezve: a hypothalamusz-hypophysis mellékvesevelő és mellékvesekéreg-tengely közvetítésével valósul meg.

1. A fokozott adrenalintermelés a szénhidrát és zsírház-tartásra kihat.

2. A fokozott kortikoszteroid (ld. mellékvesekéreg)-produkciónak a só és víz háztartást optimalizálja a szükségletekhez.

3. A pajzsmirigyhormon tiroxin-produkciója az alapanyagcsere, a szív és keringési rendszert modulálja a stressz-szituáció okozta szükséghelyezethez.

A stressz – Selye szerint – a vészreakció az ellenállás (adaptáció) és a kimerülés három fokozatában, fázisában nyilvánul meg, a biológiai szubsztrátumát a mellékvese hormontermelése adja.

Selye szerint létezik a stressznek egy negatív, patogén, betegséget előidéző fogalma is. Ez a distressz, valamint létezik egy pozitív stressz fogalom, és ez az eustressz, a személyiségfejlődésünket, harmonikus kibontakozásunkat szolgálja.

IV. A stresszre milyen lehetséges emberi válaszok, stresszreakciók fordulnak elő?

Ennek a kérdésnek is több megközelítési módja lehetséges.

1. Az inger, stimulus, stresszor természetétől, minőségétől függően

a) *fizikális megterhelés*, fertőzés, megbetegedés stb. az előbbieken vázlatosan érintett élettani esetekben biokémiai-endocrin-válaszreakciók lépnek fel.

b) *Pszichés megterhelés*, pszichés stressz.

A szervezet olyan állapota, illetve az ebből adódó válaszreakciók, melyek az egyén és környezetének kölcsönhatásából származnak. Ez oly módon fenyegeti az egyén testi-lelki jólétét, egyensúlyát, hogy az elvárások és a megküzdési kapacitás között ellentmondás, discrepantia támad.

A lélektani folyamatok lehetséges fázisai:

1. *Kiváltási küszöb*: észlelés: új megküzdési kísérletek mozgósítása, mert a veleszületett, illetve tanult viselkedési formák nem vezetnek célhoz.

2. *Frusztrációs küszöb*: a próbálkozások nem vezetnek eredményre, a saját személy megvédésének a tendenciái, szorongással együtt kerülnek előtérbe.

3. *Stresszküszöb* a megküzdési próbálkozások háttérbe szorulnak, a személy önvédelme kerül előtérbe.

4. *Kimerülési küszöb*: a sikertelenségtől függően: megjelennek a kimerültség, tehetetlenség és reményvesztettség tünetei.

V. Életesemények, sorsfordulókhoz potenciálisan társuló pszichés stressz: olyan negatív és pozitív életesemények szubjektív megélésére vonatkozik, melyek a személy életkörülményeire gyakorolt drasztikus hatásuk révén döntéseket, újraalkalmazkodást tesznek szükségessé (ilyenek például: betegség, haláleset, terhesség, szülés, foglalkozási kudarcok, válás stb.). Ezek az úgynevezett *életstressz*ek. Ezek hatásaként megjelenhetnek szívbetegségek, pszichoszomatikus zavarok, reaktív depresszió, szorongás, enyhébb mentális zavarok.

VI. Mi a Biblia válasza a stresszre?

Azt lehet mondani, hogy ezen a területen már nem igazán tud mondani valaki is újat, mivel legtöbbször abban a sémában gondolkoznak, hogy a stressz kezelését hogyan tudjuk a leghatékonyabban és a legkorszerűbben végezni. „A stressz a mi – stresszkeltő dolgokra adott – érzelmi válaszuk” – hallhatjuk különböző stresszel foglalkozó előadásokon. És arra tanítanak bennünket, hogy az érzelmi válaszainkat hogyan tudjuk legjobban kezelni, feldolgozni. Most viszont más megközelítésből, mondhatni más szemléleti háttérből és mentálhigiénés alapelvekből fogjuk megközelíteni. Ez a tanulmány ebből a szempontból némileg rendhagyó, mivel nem annyira a tudósok kutatási eredményeire alapul, hanem sokkal inkább a bibliai háttérre futnak ki a gondolatok. Ez viszont nem is olyan egyszerű, mivel a lelki egészségünkkel foglalkozik az egész Biblia. Megállapítható ugyanakkor, hogy a Bibliának van külön szakmai ajánlása, „protokollja” a stressz kezelésére, illetve pontosabban a megelőzésére. Fontos, hogy egy merőben új megközelítés alapelveit és gyakorlati vonatkozásait jól megértsük. Ez a módszer megmondja, hogy mi a probléma, mi a háttere és mi a probléma megoldása. Ebből a megközelítésből célszerű tehát a stresszt és annak kezelését megvizsgálni. Nagyon hálásak lehetünk azért, hogy nekünk van lehetőségünk mindazon érzelmi reakciók hátterét nagyon pontosan megérteni, amelyek nekünk és másoknak nagyon sok bajt, problémát és szenvedést okoznak. És ezáltal van lehetőségünk egyedül álló módon valóban oki terápiát alkalmazni. Az élet különböző éles helyzeteket produkál, és a Biblia ezt abból a megközelítésből fogalmazza meg, hogy van egy nagy küzdelem, és a nagy küzdelemnek, harcnak, az ember állandó részese. Erről a kezdetektől tanít a Biblia. Erről tudósít például az „ősevangélium” is, ahol azt olvashatjuk, hogy „*És ellenségeskedést szerzek közötted és az asszony között, a te magod között, és az ő magva között: az neked fejedre tapos, te pedig annak sarkát mardosod*” (Gen 3,15). A stressz, ahogy ezt nevezik a szakemberek, érzelmi reakció, a mi válaszuk a problémára. Ez nem más, mint egy *felfokozott élethelyzetre adott testi reakció*. Ha a stressz nem más, mint a mi érzelmi reakciónk, akkor megpróbáljuk megnézni azt, hogy ezt az érzelmi reakciót lehet-e megállítani, vagy lehet-e kezelni, illetve meg lehet-e előzni, vagy egyszerűen csak szabadjára kell engedni. A stressz pszichológiai, lelki tényező, de befolyásolja az ember fizikai állapotát is. Megváltoztatja az ember érzéseit, gondolkodását és viselkedését. Először az érzelmeit, ezután a gondolkodását és a viselkedését is, sőt a teljesítményét is. Alapkérdés: mi a legjobb módszer a stressz kezelésére? Vajon a stressz következményeit meg kellene tanulnunk kezelni, menedzselni az érzelmi reakcióinkat – szoktak stresszmanagementről beszélni –, vagy pedig inkább megelőzni ezeket? Vagy pedig szabad utat engedni neki? Egy példával szeretnénk illusztrálni: lássuk, hogy milyen következményei vannak a hurrikánoknak! Amerikában, de most már máshol is gyakoriak és láthatók ilyen hurrikán-átvonulások. Villámgyorsan lecsapnak, hatalmas reakciót váltanak ki, és a károk nagyon jelentősek, sokszor maradandóak. Egy előadó, aki hosszabb ideig élt Amerikában, mondta el: nem volt része még hurrikánban, és ezért benne nem váltott ki semmilyen érzelmi reakciót a hurrikánt megelőző készülődés. Azt látta, hogy mindenki rohángál, a fák közeléből elállnak az autókkal, és mindenki összeszedi a kis csomagját, és mennek

le az alagsorba. Mivel ő nem élt át hurrikánt, nyugodtan otthagya az autóját a fa alatt, és egyszerűen lefeküdt, mint ahogy máskor is. Még csodálta is azokat az embereket, hogy mit rohagnak és félnek. Ez persze az ő első reakciója volt. A rádióban bementék, hogy fél kettőkor csap le a hurrikán, amit ő nem várt meg, hanem elaludt. Majd hallott egy rendkívül erős robajt, mintha a vonat a házuk mellett ment volna el. Valóban a hurrikán lecsapott. Valóban óriási erejű szél, ami megdönti a hatalmas fákat, úgy közel 90 fokos szögben. Ami kibírja, az túléli, amik viszont nem, azok vagy derékban elroppannak, vagy gyökerestől szakadnak ki. Sok fát kitépett, sok házat megrongált, és kb. egy órán keresztül tombolt. És neki átélőnek volt egy erős érzelmi reakciója, egy mérhetetlen nagy félelem, mivel még soha addig ilyent nem élt át. A félelem egy érzelmi reakció. Ezt most vajon mi generálta? A tapasztalatlanság, az ismeretlenség, hiszen nem tudta, hogy mi lesz ennek a hatása. Sokkal inkább a következményektől félt. Mindenki átél ilyen érzelmi reakciókat. A Biblia is azt mondja, hogy az ember bukásánál is az első válasza, reakciója a félelem volt. Egy ilyen tornádó, hurrikán kb. 80–100 millió dolláros károkat is okozhat. Amikor megszűnt a vihar és óriási csend lett, órákon keresztül nem tudta feldolgozni, hogy mi is történt igazán. Legközelebb, amikor meghallotta a rádióban, hogy hurrikán közeledik, már meg volt a kész menekülési terve. A stressz egy erős érzelmi reakció. Ez az érzelmi reakció azonnal kivált testi válaszokat. Felgyorsult a szívverése, a gyomra összeszorult, a bélműködése leállt, vérnyomása megnőtt. Az érzelmi reakciók testi reakciót váltanak ki. Egy hurrikán ha lecsap, nagy anyagi kárt okoz. A stresszt, az érzelmi reakciókat hasonlítjuk a hurrikánhoz. Az erős érzelmi reakció például egy vitás helyzetben, egy konfliktusban nagyon sok káros következményt okozhat, mivel nagyon valószínű, hogy hirtelen reagálunk. A jog is ismeri ezt a kifejezést, hogy „hirtelen felindulásból”. Ami érdekes, hogy ilyenkor negatív reakciót vált ki a hirtelen felindulás, és soha sem pozitívát. A félelem, a szorongás indulat, és negatív érzelmeket vált ki. A stressz-szituációra a mi reakciónk olyan, mint a hurrikán, ami gyorsan jön, nagy kitéréseket okoz, és utána eltakarítjuk a romokat, ami nagyon sokba kerül. Olyan a mi érzelmi reakciónk, mint egy hurrikán, ami kitör, nagyon gyorsan jön, és aztán nagy károkat okoz. A károk elhárításában segítségre van szükségünk. Elmegyünk a pszichológushoz (ő is összeomolhat egyébként!). Valaki megkérdezett egyszer egy pszichológust, hogy miként tudja elviselni azokat a terheket, melyeket mások rára raknak. Azt mondta, hogy ő ezt úgy viselte, hogy négy évig teljesen tönkre volt lelkileg, és kényszer szabadságra ment.

Alapkérdés következik: melyik lehetőséget választanánk? Innét kezdődően alapvetően eltér a jelen tanulmány a szokványos, stresszeloadásokon hallható információktól. Kérdés tehát: Mit szeretnénk? Hogy katasztrófa idején egy tapasztalt szakemberekből álló csapat minél előbb állítsa helyre a rendet? (Természetesen ennek költségeit mi fizetnénk.) Vagy pedig azt, hogy ne legyen katasztrófa? Ne legyen katasztrófa! Ne legyenek hurrikánok!

Mit szeretnénk jobban? Olyan vidéken élni, ahol kiváló elhárító csoport van? Vagy olyan vidéken élni, ahol nincsenek hurrikánok? Ez egyértelmű.

Kérdés a stresszel kapcsolatosan: Mit szeretnénk inkább, hogy megtanuljunk a már kirobbant testi-lelki reakciót kezelni,

(nyugtatók, pszichológus, életmód stb.), vagy pedig a stressz megelőzését? Hogy egyszerűen ne legyen stressz? Mit akarunk inkább? A stresszkeltő tényezőkre adott válaszok kezelését, vagy a stressz megelőzését? Azt, hogy ne reagáljunk? A stressz az egy reakció, egy reagálás. A Biblia ezt a második változatot tanítja, hogy ne reagáljunk.

A Biblia azt tanítja, hogy előzzük meg, és így kezeljük a stresszt. Ennek a háttere a következő. Ha kimerültek, kiegészítettek, agyonhajszoltak vagyunk, akkor nézzük meg, hogy hogyan lehet győzni a stressz fölött! Van különbség a győzelem és a kezelés között? A kezelés az arra vonatkozik, amikor már kialakult az én reakcióm, amit kezelni kell. Például beveszek egy nyugtatót, vagy elmegyek a pszichológushoz lelki nyugtatóért. Vagy egyiket sem, hanem egészséges életmódot folytatni. Ha egészséges életmódot akarsz folytatni, akkor iszol 5–8 pohár vizet, majd elmész teljes bedobással gyalogolni egy órát, majd váltófürdőt veszel. Én nem kezelni szeretném, hanem győzni felette. Muszáj úgy reagálnunk, ahogy az átlag?

Mi áll az erős érzelmi reakciók hátterében? A stresszről mint problémáról beszélünk, és annak a lelki hátteréről, majd a megoldásról, mely merőben bibliai. Ez a hármassorrend nagyon fontos. Az előtérben álló problémáról egy erőteljes illusztráció segítségével már beszéltünk. Most a probléma hátteréről beszélünk. Majd azután a megoldásról.

Mi áll az erős érzelmi reakciók hátterében? Bizalmatlanság, hitetlenség, a nem kezelt félelem. A Biblia beszél erről a reakciónkról. Sok példát tudnánk erre hozni. Egyik ilyen példa, mely a háttérre világít rá, a következő. Lukács evangéliumában olvashatjuk (Lk 8,22–26): a Galileai-tenger partján beszállt Jézus a hajóba, hogy átmenjenek a tó túlsó oldalára. Beszállnak, elindulnak, este van már, és hirtelen – merthogy a stressz hirtelen jön, és a vihar is így jön – lecsap a vihar a tóra. Mivel tapasztalt halászok a tanítványok, ismerik a hajózást, ismerik a tavat, a víz viselkedését, így reagálnak azonnal. Megoldást keresnek, és pedig emberit. Mivel kialakult a felfokozott élethelyzetre adott érzelmi válasz, az erőteljes félelem, ez beindította a stressz élettani hatásmechanizmusát, amit Selye János nyomán ismerhettünk meg. Elindult tehát a dominóelv alapján a neurobiokémiai folyamat, melynek stációi a következők: alarmreakció, vészreakció, mely alarmozza, mozgósítja a szervezet erőit. Majd jön az ellenállás fázisa, mely a küzdelem, az emberi erőfeszítés az élethelyzet legyőzésére.

Végül pedig a kimerülés fázisa, ahol elfogynak az emberi erőforrások, lehetőségek, és az ember magatehetetlené válik. Általában mi is így reagálunk, és rögtön megoldást keresünk, mégpedig emberit. A tanítványok tehát elkezdnek küzdeni, merik ki a vizet, a tenger visszazúdíttja a hajóba, ők is vissza, és ez így megy egészen addig, amíg a tenger győz, értelemszerűleg, és ők teljesen kimerülnek. Amikor kimerültek, annyira felfokozott a félelmük, halálfélelmük lett, mert „veszedelemben valának”, azaz életveszélyben voltak. Amikor elfogyott az ötlet, és tehetetlennek érzi magát az ember, akkor jön a félelem. Amíg van egy megoldás, addig az ember mindenféleképpen abba az egy reménybe kapaszkodik, és eszébe sem jut, hogy „ahhoz” forduljon segítségért, aki az ember feletti problémák megoldásában tudna segíteni. Tehát kialakult a félelem, és ekkor a tanítványok küzdenek, majd kimerülnek. Ekkor odamennek Jézushoz, és azt mondják neki,

hogy „veszedelemben vagyunk, és te itt alszol?” Ekkor felállt Jézus, és feddi őket: „*Hol van a ti hitetek?*”

Életveszélyben voltak, és még meg is rója őket hitetlenségükért. Most mit éreztek? Bátorító vagy csüggesztő volt ez? Nem elég, hogy bajban vannak, és még Jézus fel is rója nekik, hogy kicsiny hitűek. Na, most aztán mit éreznek? Érthető a helyzet? Ők nem ezért ébresztették fel Jézust, hogy a hitüket, azaz hitetlenségüket felrója nekik. Most figyeljünk az „alkalmazásra”! Ilyen a tipikus imádkozó: „Jaj, Istenem, most segíts!” Mit? Hát adj nagyobb võdröt, vagy még három embert, aki segít kimerni a vizet! Merthogy az ember mindig az emberi megoldásokhoz kéri a segítséget.

Itt jön a legdöntőbb alapkérdés, mely a háttérrel bevilágítja, és elvisz az egyedüli megoldáshoz is. Miért mondta Jézus, hogy kicsinyhitűek, miért kételkedtek? Miért róta meg őket, holott ők emberfeletti erővel dolgoztak, és menteni akarták a menthetőt.

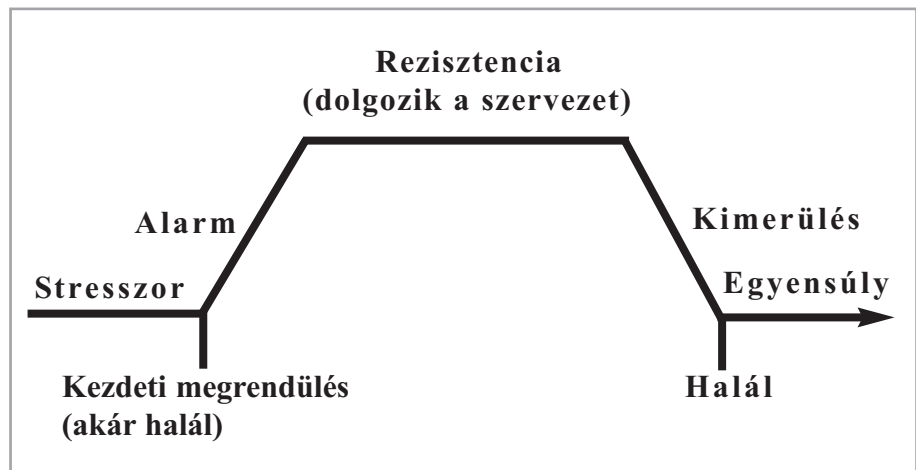
Lehetséges válaszok: tapasztalataik voltak, és megfélekeztek Jézusról. Mi lehet még? Egyébként ez generálta a félelmüket is. További lehetséges válaszok: nem Istent keresték, keresték ugyan Jézust, de utána, és nem előtte.

Mi volt a probléma? Az ő problémájuk, amiért meg is róta Jézus őket. Ha csak beszélünk a történetekről, csak „mesélünk”, akkor az üzenetek nem „jönnek át”. A Bibliában rejtett, kódolt üzenetek vannak, melyekben a világokat teremtő „isteni szó” van bekódolva, van jelen a „mi tanulságunkra”, a mi „újjáteremtésünkre”. Tehát vagy ezeknek a rejtett, kódolt üzeneteknek az átadására, vagy pedig csak „mesélésre” kerül sor. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a történet tanulsága nem a „mesélés”, hanem az életmentő üzenet átadása!

Visszatérve, mit mondott Jézus, amikor beszálltak a hajóba? A Biblia, a keresztyénség mindig a kezdetektől, az eredettől érthető meg (*Hamvas Béla*). Mit mondott a kezdet kezdetén Jézus, amikor beszállt velük a hajóba? Velük beszállt az ő hajójukba! Azt mondta Jézus, hogy bemegyünk a tóba, és meghalunk, mert feljön a vihar, és belefulladásunk? Szép halál: együtt! Nem ezt mondta, hanem azt, hogy beszállunk, és menjünk át! Menjünk át a túloldalra! Azt persze nem mondta, hogy lesznek az út közben problémáink, de azt mondta, hogy átmegyünk! Hogy hajóval, vagy hajó nélkül, teljesen mindegy, de átmegyünk. Lehet, hogy csak két szál deszkán, de akkor is megérkezünk a túlpartra! Ezt kellene valahogy megtanulni!

A mi életünk olyan, mint egy hajó. Kiviharzunk az élet tengerére nagy lelkesen, és ezer ötletünk van, semmi gond, meg akarjuk valósítani nagy terveinket, álmainkat, és egyszer csak jönnek a hullámok, egyre magasabbra csapnak. Mert valaki gondoskodik erről, hogy egyre nagyobb hullámok jöjjenek. Erről szól a Biblia: a nagy küzdelemről. Azt gondoljuk, hogy a kisebb hullámokkal még megbirkózunk. Pedig azt mondja Pál, hogy „*nem test és vér ellen van tusakodásunk, hanem fejedelemségek, hatalmasságok ellen*”, azaz emberfeletti, természetfeletti erők ellen. Nincs erőnk egy erőnk feletti hatalommal szemben! De mi akkor is próbálkozunk. Miért? Mert ezen a szinten látunk. Mások is próbálkoznak. Sőt

ha szakember valaki, akkor még több esélyt látunk. Ha ideális „életmódot” folytatok, és több vitamint eszem, akkor jobban megy, és fél órával tovább bírom merni a vizet. No és azután? Mekkora tévedésben vagyunk mi emberek, amikor megpróbáljuk magunk megoldani az eleve megoldhatatlan problémát. Amikor elindultak, akkor azt mondta Jézus, ha akartok, számíthatok rá, megérkezünk! Ebben áll a titok. Ott van-e Jézus a hajóban, a mi életünk hajójában? És hiszünk-e benne, hogy ő, a világokat teremtő Isten a mi életünk viharait is lecsendesíti? Ott van-e Jézus a hajóban, és számítunk-e rá? Ha igen, megérkezünk! Mindegy, hogy egy darab deszkán vagy hajón, de megérkezünk, és ez a lényeg. Ebben a történetben

Selye János: *Stressz distressz nélkül* (goclenaus.freeblog.hu)

mit nevezünk stressznek? Stresszkezelés a tanítványok esetében: az első reakció a félelem, és félelmükben először elkezdtek dolgozni, merni a vizet, sőt még egymást biztathatták is. Mi is ezt tesszük – majd én jobban tudom, mondjuk –, és meg akarjuk oldani a megoldhatatlant. A stressz, az érzelmi reakciók megelőzését szeretnénk most megosztani, és nem az erős érzelmi reakciók kezelését.

A tanítványok tudták kezelni az érzelmi reakciókat? Nem, mert halálfélelemben voltak. Az összes élettapasztalatuk elég volt? Nem. Ha tudták volna kezelni, nem mentek volna Jézushoz. Mivel nem tudták kezelni, ezért odarohantak Jézushoz. Ezért ez a történet sokat tanít nekünk az életünk küzdelmeiről, a mi nagy küzdelmeinkről. Az életünk kis hajócskájával kiviharzunk a felismerhetetlen és kiszámíthatatlan tengerre, és előjönnek a problémáink, a küzdelmeink. Mi áll ennek a háttérben? Isten az embert az ő képmására teremtette. Kérdés, hogy volt-e félelem az emberben, amikor megteremtett? Nem. A félelem egy érzelmi válasz. Azt akarta Isten, hogy az ember ne így válaszoljon, azaz ne félelemmel a különböző élethelyzetekre. A bukás hozta azt, hogy az ember elvesztette a félelemnélküliséget mint nagy ajándékot. A testileg megformált ember kapott egy lelki természetet. A lelki természet által Isten képessé tette, hogy ne félelem legyen benne, hanem *bizalom* és *alapelvek követése*, és legyen benne *szeretet* is. És így egészen Istent tükröző képmássá legyen az ember.

Volt a háttérben gonosz is a jó mellett? Igen, a teremtéstörténetből tudjuk, hogy jött is a gonosz, és természetéből adódóan hozott viharokat, problémákat. És az asszonyt elcsábította, és az engedetlenség következtében Ádám és Éva a sátán előtt megnyitotta azt az ajtót, amit Isten

egyébként bezárva tartott az engedelmesség által. És az ördög belépett rajta, fájdalmat, szenvedést, félelmet és halált hozott, ugyanis elvetette annak a magvát. Melyik volt ez az ajtó? Ez az értelem, a tudás ajtaja volt. Honnan tudjuk ezt? Kain és Ábel történetét jól ismerjük. Azt mondja Kainnak Isten, hogy: vigyázz, mert „a gonosz az ajtó előtt leselkedik”. A te ajtód előtt is. A te szüleid ajtaját már kinyitotta, el is foglalta őket. Most a te ajtód előtt leselkedik. Minden ember szembetalálkozik ezekkel a viharokkal. Minden ember szembetalálkozik ezzel az „ajtónyitogatóval”, akit ellenségnek, tolvajnak nevez a Biblia. Be akar lépni ezen az ajtón, mert reád van vágyódása. Itt valamit alaposan meg kell gondolnunk! Amikor Isten alapelvet, életrendet adott, akkor ez, ennek követése iránta való bizalmat (hit!) jelentett, és kizárt minden félelmet.

Adta ezt az alapelvet időbeosztására, a huszonnégy órás napra, a heti ciklusokra, a természethez való viszonyra, a táplálkozásra, a pihenésre, a munkára, a párkapcsolatra stb. Mindenre alapelvet adott. Nem csupán választhatóvá tette, egy opcionális, választható lehetőséget adott, például egy opcionális menüsört, hanem kategorikusan azt mondta: „Ez legyen... neked...” Egy másik alapelv: „hat napon át munkálkodjál, végezd minden dolgodat”, és nem azt mondta, hogy munka nélkül, ügyesen, hogy minél kevesebb munkával minél több pénzt lehessen keresni. Sőt, ha lehet, akkor próbálj meg üzletelni! Hiszen munka nélkül is lehet pénzt keresni, sőt újabban lehet, hogy többet is, hiszen „aki dolgozik, nem ér rá pénzt keresni” – egy mai mondás szerint. Nem azt mondta, hogy „Ha lehet, munka nélkül...”, és csak ha nem megy, akkor keresd munkával a pénzt!” Ehelyett azt mondta: „Hat napon át munkálkodjál, és végezd minden dolgodat; de a hetedik nap az Úré...” Ez is egy alapelv: ez a nap a lelki felüdülés, az Úrral való közösség alapelve. Életvezető alapelv vonatkozott többek között a házasságra is. Feleség? Majd én választok, „szerzek neked...”, és nem te szerzed magadnak. És ez az alapelv így adatott, a munkára, a táplálkozásra, az emberi kapcsolatokra, az időbeosztásra, a pénzkezelésre, a természet óvására és még nagyon hosszasan sorolhatnánk. Mindezekhez fűződő viszonyunkat Istentől eredő alapelvek szabályozták, nem pedig érzelmek, és ezek nyomán magánvélemények.

Ma nem így történik, teljesen megváltoztak a dolgok. Még vallási körökben is. És emiatt kell beszélnünk a stresszről. A kezdetekben az értelem irányította az érzelmet. A bukás után minden megfordult. Ez a probléma háttere. Most minden fordítva van, az érzelem irányítja, uralja minden területét az életünket. Ezért van az, hogy aki kopogtat minden ajtón, az legtöbbször nagyon sikeres. A gonosz is az értelmet akarja elérni, csakhogy ő nem a belátáson, szemlélésen, alapelveken keresztül, hanem az érzelmen, a vágyakon, az indulatokon keresztül akarja elérni az értelmünket. És az értelem majd azután ezekhez gyárt magánideológiát, szép énvédő mechanizmusokat, melyekkel „betonszarkofágot” készít a vágyaink, érzelmeink, szokásaink köré, hogy ezek mintegy többszörös biztosítással be legyenek „betonozva”. Meg kell ugyanis azt ideologizálni, hogy „a rossz tulajdonképpen nem is olyan rossz, csak annak mondják”. „Sőt az is meglehet, hogy a rossz az egyenesen jó, ideológiailag is, és nemcsak érzelmileg.” Amikor Isten figyelmeztette Kaint, akkor az ő lelkiállapota hirtelen felindult állapotban volt, mely óriási csapdahelyzet. Ha az érzelmek, az indulatok, a vágyak

vezérelnek, akkor kiszolgáltatottá válunk a gonosznak. Óriási veszélyben vagyunk, amikor az érzelem felgerjed és vezérel minket. Mivel a stressz nem más, mint testi, érzelmi reakciónk, ezért a kezelésnek arra kell irányulnia, hogy az érzelmi-testi reakciónk ne legyen olyan, mint az áltágé, sőt lehetőleg egyáltalán ne legyen. Lehetőleg gondolati síkon reagáljunk csak, és ez ne terjedjen át érzelmi, indulati és testi síkra. Mert ha igen, akkor tulajdonképpen ezzel kiszolgáltatjuk magunkat az ellenségnek. Ez olyan, mint kibújni a lövészárokból a fronton. Ezzel tulajdonképpen átadtuk magunkat az ellenségnek. Mivel levettük a tekintetünket a Megváltóról, miképpen Péter is levette tekintetét Krisztusról, amikor merülni kezdett a hullámokban.

Amikor ezekről gondolkodunk, akkor a stressz, a probléma háttereit vizsgáljuk. A legpusztítóbb hatása az eredeti bűnnek az önuralom (selfcontrol), önkontroll elvesztése, mely az emberi természetet uraló, irányító erő. Ez a legnagyobb veszteség, amiből következett minden egyéb veszteség is. Elvesztettük az isteni természetet, ezzel együtt az önuralmat, az önkontrollt. Felfokozott élethelyzetekben szükséges-e az önkontroll, az önuralom? Szokott lenni felfokozott élethelyzetünk, gyakran, szinte naponta, néha többször is? Szükségünk van akaraterőre, önkontrollra, önuralomra, hogy ezeket kezelni tudjuk. A stressz tulajdonképpen válaszunk a szokatlan élethelyzetekre. De hogy fogunk válaszolni a felfokozott élethelyzetre, ha nincs bennünk önkontroll és önuralom? Tovább árnyalja, körvonalazza és kontrasztosítja ennek a jelentőségét az a ténykérdés, hogy szokatlan, felfokozott élethelyzetekből egyre több lesz a közeljövőben, mivel nincs ígérvény a jó. A Biblia tanulsága a próféciák szerint: mindig egy kicsit jobban fogunk megpróbáltatni. Hogyan válaszolunk szokatlan helyzetre, ha nincs önkontrollunk? Japán kutatók azt találták ki, hogy a legjobb módszer az, ha egy szobában, a „dühögőben” a dolgozók levezethetik a stresszt. Ez egy hangszigetelt szoba, közepén egy kitömött bábu, alul flexibilis, és ráírták, hogy „főnök”, hiszen mindennek úgyis ő az oka. Rejtett kamerával figyelték, hogy aki be-megy, miként vezeti le a dühét, feszültségét. Ütötték, rúgták, boksztolták, ahogy csak bírták. Majd kijöttek, letörölték a homlokukat, és – úgy tűnt (!) – megnyugodva tovább mentek. Nagyon népszerű megoldásnak bizonyult, hiszen sokan stresszesek voltak, és ezt a stresszkezelő módszert sokan igénybe vették. Ez így ment egy-két hónapig. Amikor egyszer csak olyan történt, amire senki nem számított. Nem mentek már a „dühögőbe”. Jött a főnök, és máris kéznél volt, nem kellett már a bábu, rögtön lerendezték, úgy élőben, ugyanolyan módon, mint a szobában. Rajta vezették le azt, amit eddig a kitömött bábón. Rájöttek a pszichológusok, hogy legrosszabb dolog a szabadjára engedés, a levezetés, mert bosszúállást generált, felfokozta az indulatokat. (Lásd *Matus: Az önuralom és az életmód* – „Egy cselekedet tehát, amit egyszer elkövettünk, azután ismételtük, fizikai változást fog létrehozni az agyban. A legújabb kutatások viszont arra is utalnak, hogy ez a mechanizmus már a gondolatok szintjén is igaz! Tehát egy gondolat, amit megismétlünk, már rögtön fizikai változást eredményez az agyban. Nem is szólva, ha eljátszadozunk vele, ismételtük!” – *Szolgatárs*, 2010. 2. szám, 44. o. – A szerk.)

Isten mindig a megelőzést tanítja. Mit mondott Kainnak? Kain, el kell menned egy önuralom-fejlesztő tréningre, hogy tudjad kezelni indulataidat? Nem! Nem ezt

mondta. Hanem azt, hogy „*a bűn az ajtó előtt leselkedik, és réád van vágyódása; de te uralkodjál rajta*” (1Móz 4,7). Vigyázz, mert ha haragra indulsz, véged van, kiszolgáltattad magad az ellenségnek! Ha érzelmek, vágyak, indulatok uralnak, elbuktál, véged van! Ez most megelőzés vagy kezelés? Mi nem le-vezetni szeretnénk, vagy a tornádó okozta károkat megszüntetni, hanem hogy ne legyen tornádó, stresszreakció! Ezt szeretnénk elérni.

Isten a szeretet és az áldás forrása. A Biblia mindig a megelőzést tanítja. Mit mondott az Úr a népének? „*Ha a te Uradnak, Istenednek szavára hűségesen hallgatsz, és azt cselekedsz, a mi kedves az ő szemei előtt, és figyelmezel az ő parancsolataira, és megtartod minden rendelését: egyet sem bocsátok réád ama betegségek közül, a melyeket Égiptomra bocsátottam.*” (2Móz 15,26) Vajon a fizikai betegségeken túl voltak mentális betegségei is az egyiptomiaknak?

Most kell nagyon figyelni az üzenetre! Az ő életvitelüket és az ő stresszkezelő módszereiket Isten választottai nem követhették! Azt mondta Isten: az nem alkalmazható, mert annak átkos eredménye van. Megszentelt életmód, teljes körű parancsolat szerinti szokásrendszer – lelki egészségre ezt mondta –, ezt kell tennetek! Mentális betegekkel való foglalkozás során hamar kitűnik, hogy ez a gond: a bibliai értelemben vett megelőzés nincs jelen.

Amikor ellenőrizetlenül reagálunk, érzelmi, testi tüneteink vannak, akkor pedig bizonyos értelemben már késő. Nagyon nehéz a következményeket már kezelni, mind konkrét, mind kiterjesztő értelemben is már túl sokba kerül, túl nagy árat fizetünk érte. Minden szenvedés, vihar a bűn következménye, a gonosz áll a háttérben. Nekünk „*levegőbeli hatalmasságokkal, fejedelemségekkel*” (Ef 6,12) van dolgunk, ezért nem jó, ha egyedül látunk hozzá a küzdelemhez. Borítékolni lehet a kudarcot. Ha a segítséget a Jóistennél ke-ressük, akkor számunkra ő a szeretet, az erő, a hatalom, a világosság forrása lesz. A Jn 10,10 azt mondja: a bőséges életnek vagyok a forrása („*én azért jöttem, hogy életök legyen, és bővülködjenek*”), és ez igaz a mentális érzelmi problémákra is. A gonosz pedig gyűlöletet, szenvedést hozott és hoz ma is. A döntés a mienk, mit választunk.

Krisztus az ő élete és halála során vásárolta „*vissza*” ezt a mi döntési szabadságunkat. A másik oldalon pedig a gonoszról elmondható, hogy ő generálja folyamatosan a viharokat, és egyre nagyobb hullámokat, hiszen ő ennek a „*specialistája*”, és sok ezer éves tapasztalatokkal bír, és nem válik szenilissé, sem konzervatívvá a maga dolgában. *Billy Graham* szerint – egyik előadásában ezt így fejezte ki (Amszterdam, 1986) – „*Nekünk egy 'jó' sátánunk van, hiszen ő profi módon tudja a dolgát*”. A döntés tehát a mienk, hogy mit választunk.

Öt lépésben foglaljuk össze, hogy hogyan tudjuk bibliai alapon megelőzni, illetve kezelni a stresszt. Erő forrása, hogy kezelni, megelőzni tudjam az érzelmi felindulásokat, reakciókat. János apostoltól megtanulhatjuk, hogy „*Valakik pedig befogadák őt, hatalmat ada azoknak, hogy Isten fiaivá legyenek, azoknak, a kik az ő nevében hisznek*” (Jn 1,12). Mit veszítettünk el az Édenben? Az önuralmat és a hatalmat. Csak ezt a kettőt, a többi már ezekből következett. Az emberi természetet uraló erőt és hatalmat. Ha nincs emberi természetet uraló erő, akkor azt nem tudom fejleszteni. Ami nincs, az nem fejleszthető, nem tréningezhető. Márpedig mi ezt szeretnénk, nem előzetesen megkapni, hanem rögtön fejleszteni. Dacára, hogy nincs, nem áll rendelkezésre. Milyen totális ellentmondás. Tehát befogadni Krisztust azt jelenti, hogy az eddig érzelmileg vezérelt életből az alapelvek által irányított életre

térek át. Ez jelenti, jelentené tulajdonképpen a megtérést is. Azt mondom tehát, hogy megértettem, és eddigi életem érzelmi vezérléséről lemondva – a *metanoia*, megtérés által – kész vagyok követni azokat az életvezető alapelveket, amelyeket nekem adott, hogy választhassam az életet, sőt a bővülködő életet. Szükségem van rá, mert ezek nélkül semmi, erőtlen és nagyon nyomorult vagyok. Tehetetlen vagyok, és vergődöm, nincs megoldásom. Tehát nincs megoldás, csak ál-megoldás, csak tűzoltás van. Erről beszél Pál a Róm 7-ben, ezt ő sem tudta másként megoldani, megkerülni. Ezen a „*zsilipen*”, az önmegalázás, és önfeladás alagútján neki is át kellett mennie, hogy eljuthasson a Róm 8-ban leírtakhoz: „*Nincsen azért immár semmi*

kárhoztatásuk azoknak, a kik Krisztus Jézusban vannak, kik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint” (Róm 8,1). A stresszkezelés csak tűzoltás lenne, amikor már az érzelmi reakciók elindultak. Stresszmenedzselés, amikor már az érzelmi reakciók elindultak, a „*tornádó*” már kialakult. Nekünk olyan erőre, erőforrásra van szükségünk, ami ezekben a szokatlan, váratlan helyzetekben egyszerűen visszatartja a mi reakcióinkat, és segíti mederben, keretben tartani. Figyeljük meg, hogy Jézus valahányszor egy problémával küzdő emberrel találkozott, az első dolog mindig a félelem miatti feddés volt. Mert a félelem egy érzelmi reakció, és indikátora, kijelzője annak, hogy a hittel baj van. Amikor az ember megtéretlen, és nem krisztusi elveket követ, akkor érzelmileg vezérelt, és érzelmileg fog reagálni. Érzelmileg fogja megválasztani mindazon dolgokat, amiket Isten

alapelvekbe zárt, és értelmi, gondolati, egyszóval *elkövető* vezérléssel akart szabályozni. A Bibliában olyan üzenetek vannak, melyek megíratlak – Pál apostol szerint (Róm 15,4) – a mi tanulságunkra. Ezek úgynevezett kutató, nyomozódó, azaz szorgalmas kereséssel feltárhatók, elsajátíthatók. Az alapelvekbe helyezte, foglalta be az Úr üzenetét, tanításait és akaratát. A párválasztás, a pénzkezelés, a lelki egészség, a táplálkozás, az Istennel való kapcsolat stb. szabályozását az elvek jelentették, amelyek mentén élhetünk, és nem az érzelmeink.

Ezek negatív kontrasztjaként, „alternatívájaként” jött be például a „hallelujavallás”, ami rögtön nagyon sikeres lett, hiszen a vallásból ez esetben élményvallás, érzelmi vallás lett. Nem elvek, hanem érzelmek. Az igazán meg nem tért ember az érzelmek szintjén akarja megélni a hitét, mert szereti jól érezni magát. Egy előadó elmondta a hallelujavallással kapcsolatosan egy közelmúltbeli élményét. Ausztráliában egy ilyen koncertre kapott meghívást, amit istentiszteletnek is neveztek, és ahol a Hillsong együttes játszott. Tízezer ember volt kb. a csarnokban. Olyan zenéket játszottak, amelyeket már az itteni gyülekezetekben is hallani lehet magyarul. Ha tudta volna, hogy hova hívják, akkor nem ment volna el. Amikor elkezdődött a műsor, először csak nagyon finoman, diszkréten szólt a zene, nem voltak villódzó fények és egyéb efektek, és ráhangolódott mindenki. Neki is az a benyomása volt, hogy ez egészen kellemesen hangzik. A beszélő próbált szívhez szóló gondolatokat mondani, bibliait meg a saját gondolatait ve gyítve mondta, és ez tetszett a hallgatóságnak. Ezután elkezdődött az úgynevezett kemény evangéliumi rock olyan erővel, zajjal, hogy azt hitte, hogy az épület falai bedőlnek. A fények egyre jobban villogtak, egyre hangosabbak voltak a beszélősok: „Szereted Jézust? Ha igen, akkor kövesd!” A reakciók azon nyomban megváltoztak, akik addig ültek, mind felálltak, csak ő maradt ülve. A félelem miatt is ült. A következő széken a mellette ülő asszony már túl lehetett a hetvenen, a retiküljével felugrott, és csak úgy elkezdett csapkodni, integetni, tapsolni. Életre kelt a hetvenvalahány éves néni, és elkezdett ő is csápolni. És olyan ugrálást végeztek mintegy egy órán keresztül, hogy az egyszerűen félelmetes volt. Érzelmi vallásosság! Megkérdezte az ismerőseit: „No, és *hogyan éreztétek magatokat?*” – A válasz: „Hű, ez fantasztikus volt, egyszerűen szenzációs volt!” – Érzések. Az érzelmek meghatározó szerepet játszanak bizonyos vallásosságban, az Istennel való kapcsolatban is. Először az érzelmek, aztán jöhet az értelem. Nem is biztos, hogy ezt így akarja Isten, de nem kérdezzük, mert jól érezzük magunkat. Ezt jelenti az elbukott ember reakciója, aki érzelmek, vágyak, indulatok szerint akar élni, és nem elvek szerint, elsősorban... Térjünk vissza a megoldáshoz vezető út kereséséhez! Öt lépés a győzelemhez vezető úton.

1. Az első az *imádság*. Imádság alatt nem a szép, jól hangzó, közhelyszerűen, szokványosan elhangzó, sztereotip mondatok ismételtetését, variálását értjük, hanem sokkal inkább azt, amit Noé, József, Mózes, Dániel, Krisztus vagy Péter és a többiek tettek, amikor egy adott helyzetben megfogalmazták a problémáikat Istennek. Elmondták, hogy mit gondolnak, mit éreznek, és mi az, amiben a segítségét, tanácsát várják, és tanácsot kértek Istentől. És ugyanakkor életük vezetését, irányítását őrá bízták, hiszen teljességgel megbíztak benne. Megállapítható, hogy nem jó az a módszer, ahogyan a

keresztyének sokszor imádkoznak. Egy embernek az imádságából nagyjából körvonalazni lehet a hitét. Tudni lehet előre, hogy kényes ez a téma, de ugyanakkor nem túlzás. Mert ha úgy kezdek el imádkozni, hogy „*Jaj, Istenem, légy velem, és segíts meg!*”, akkor bizony vélhetően és valószínűleg nagy baj van a hittel. Miért mondjuk ezt? Mert amikor a tanítványok a viharba kerültek, ők is így reagáltak: „*Uram, ments meg minket; mert elveszünk!*” (Mt 8,25) Ezután vajon miért mondta nekik: „*Mit féltek, óh kicsinyhítűek?*” Mert ő mondta-e valaha a Bibliában, hogy nem leszek veled, és nem segítelek meg? Ha bízol bennem, ha követesz, ha engedelmes vagy, segítség nélkül hagyhat-e? A bizalom által vezetett imádság valahogyan így hangzik: „*Köszönöm, Istenem, hogy megígérted, hogy velem leszel.*” És így tovább... Az érzelmek különböznek-e a két elmondott imádság után? Ha azt mondom, hogy *köszönöm, hogy velem vagy*, akkor egészen más az érzelmi háttér, mintha azt mondom, hogy „*Jaj, Istenem, légy velem, és segíts meg!*” Ez utóbbi mögött erős félelem és bizalmatlanság, kishitűség húzódik meg, az előző mögött pedig az öröm, a hála, és a félelem helyett a pozitív érzelmek, a bizalom és a hit van. *A teljes szeretet kiűzi a félelmet*. Alapelveileg: ne Istent hozzuk le a mi érzelmilény-szintünkhöz, hanem mi emelkedjünk fel hozzá. Az Isten az érzelmi, indulati vágyaktól indukált, vezérelt életéből akarja kiemelni az embert, és az örök érvényű elvekhez elvezetni. Amelyekre azt mondta, hogy „*Az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim semmiképpen el nem múlnak.*” (Mt 24,35), és „*...a világ elmúlik, és annak kívánsága is; de a ki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké.*” (1Jn 2,17) Imában kifejezem azt, hogy bízom benned. „*Semmi felől ne aggódjatok, hanem imádságotokban és könyörgéstelekben minden alkalommal hálaadással tárjátok fel kívánságaitokat az Isten előtt. És az Istennek békesége, mely minden értelmet felül halad, meg fogja őrizni szíveiteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban.*” (Fil 4,6–7)

Azt mondja itt: semmi felől. Anyagi? Nem, nem csupán. Semmi felől. Egészségi problémák? Nem, nem csupán. Munkahelyi dolgok? Nem, nem csupán. Tanuljunk meg félelemmentesen, bizalommal imádkozni! Ha van bizalom, akkor az érzelmi reakciók mind mederben, keretek közt maradnak. Isten nem azt mondta, hogy az idegi feszültséget kezelni kell, vagy „csak mértékkel!”, és hogy le kell vezetni.

2. A második, a győzelemhez vezető lépés az *engedelmesség*. Ha Isten azt mondta, hogy menjünk, akkor meg kell tenni, és bízni kell, mert e nélkül nincsen velünk, nincs itt, hiába kiáltozunk. Az 5Móz 28. fejezet végén olvashatjuk, ahol Isten összefoglalja az áldás- és átokmondást, és olvashatjuk, hogy az engedelmességnek milyen áldása van, és azt is, hogy az engedelmességnek milyen a következménye. Az engedelmesség áldást hoz, mert csak azt tudja megáldani Isten. Ez kiterjed a családi életre, az anyagi életre, az egészségre, az állatokra, a földre, a magra, az olajra, a búzára, a családi életre stb., egyszóval mindenre.

3. A harmadik: „*Ezt cselekedd!*” – Ne csak azt mondd, hogy kész vagyok, engedelmeskedem, hanem: „amit Isten mondott, azt meg is teszem”.

4. A negyedik: „*Kerüld a rosszat, és cselekedjél jól!*” – és nem azt mondja, hogy a rosszból mértékkel. Egyébként ez elkövetés.

5. És végül az ötödik: „*Kutasd, olvasd a Szentírást!*” Miért? Mert abban rejtette el Isten üzenetként a lelki és a

fizikai egészségünk, sőt az egész emberi életünk alapelveit. „Mindezek pedig példaképpen estek rajtok; megírtattak pedig a mi tanulságunkra.” (1Kor 10,11) Aki tanulni akar belőle, az olvassa, aki nem, az tanulni fog a maga kárán, vagy azon sem. Aki kutatja az Írást, megelőzhet sok nyomorúságos élethelyzetet. Az igei áldás titka: olvasom, az akaratom elfogadja, következik a készségem, a cselekvés, majd a megvalósítás. És ez az Istennel való életet, együttjárást eredményezi. Az Isten világokat létrehozó szavában teremtő erő van. Ez a szó, amely energiát közvetít és életet hoz létre. Parancs és ígélet. Nekem parancs, és utána ígélet az élethez, mégpedig a bővelkedő élethez. Ha az akarat elfogadja, a lélek megvalósítja, ekkor ez a végtelen Istennel való életet fogja hozni. Ezt jelenti az ige kutatása. A győzelem a stressz megelőzésének öt lépésében foglalható össze: imádkozz, engedelmeskedj, cselekedd, tartózkodj, kutasd!

Természetesen Isten az elvet követi. De ismeri a mi törékeny, esendő mivoltunkat, és ad időt a felnövekedéshez. Ez a kegyelem, ami tulajdonképpen itt egy esély, amivel élhetünk. Isten most a természetben is, az emberben is a helyreállítás munkáját végzi. Jézus azt mondta, hogy újjáteremti a földet. Nem azt mondta, hogy egy kicsit kijavítom az ózonréteget stb. Nem. Hanem mindent újjáteremt, mert mindent elrontottunk. Azt mondta Nikodémusnak is, hogy újjá kell születni, egy másik életre kell születni, gyökeresen új szemlélettel. Az eddigi életet vezérelték az érzelmek, indulatok és vágyak, ezt újjá kell teremteni. De az a baj, hogy mi ezt az érzelmileg, indulatilag, vágyak által vezérelt életet akarjuk javíttatni. Isten azt mondta, hogy nem jó, az eddigi élet meg kell hogy haljon, és egy merőben új élet kell. Az illusztráció elég szemléletes. Mert mostantól az életvezető alapelvek szerinti élet kell hogy legyen, mert csak ez hordozza az isteni jellemet, ami pedig „belépő” az örökkévalóságba. Ja, hogy ez nem fog menni azonnal, ő ezt megérti, és ezért van kegyelem. Nem azt mondja, hogy megértelek, és nyugodtan lehet egy életen át botladozni. Azt sem mondja, vétkeztél, véged van! Az isteni alapelv követése a tökéletes élet. Isten az elvet követi, és engedi, hogy ehhez felnőjön az ember. Ezt az időszakot nevezzük kegyelemnek. Isten a természetben is és az emberben is a helyreállítás munkáját végzi. „*Én fiacskáim, ezeket azért írom néktek, hogy ne vétkezzetek. És ha valaki vétkezik, van Szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus.*” (1Jn 2,1) Isten nem érzéketlen és nem kegyetlen. „*Mi pedig az Úrnak dicsőségét mindnyájan fedetlen arccal szemlélvén, ugyanazon ábrázatra elváltozunk, dicsőségről dicsőségre, úgy mint az Úrnak Lelkétől.*” (2Kor 3,18) Elváltozunk, érzelmileg, lelkileg, mentálisan is. Miért? Segít bennünket felnőni, kép-más lenni, hogy a reakcióink is ilyenek legyenek. Azt mondja Jézus a tanítványainak: „*Nem feljebb való a tanítvány az ő mesterénél; hanem mikor tökéletes lesz, mindenki olyan lesz, mint a mestere.*” (Lk 6,40) Hogy reagált a mester a viharban? A tanítványok hogy reagáltak? Csak jajgattak a viharban: jaj, elveszünk, jaj, elveszünk. Hogy reagált tehát Jézus a viharban? Nem úgy, mint a tanítványok. Rezzenéstelenül. Miért? Miért így? Mert minden reggel korán, amikor kiment imádkozni (Mk 1,35), akkor nemcsak hálát és köszönetet mondott, hanem útmutatást is kért arra a napra. Tanácsokat és erőt is kért arra a napra. Mikor is van korán reggel? Nem volt órájuk. Napfelkeltekor. A Biblia a napot a napfelkeltevel kezdte és a naplementével zárta. Ha mi is elkezdjük kutatni az igét, akkor Isten számunkra is üzen és ad tanácsokat és útmutatást és még

legfőképpen erőt az ő teremtő erejéből. Amikor napközben jön a vihar, akkor segít, hogy hogyan tudjuk kezelni ezeket a viharokat, és lehetőleg tudjunk győzni felettük. Az Isten tudja a mi gondolatainkat, de ismeri a gonosz szándékait is. Tudja, hogy azon a napon a gonosz hozni akar különböző viharokat. De ő segít, hogy át tudjunk menni vele ezeken a viharokon. Ha Isten azt mondta, hogy ne félj, akkor ezt azért mondta, hogy bízzunk benne, és tényleg ne féljünk.

Végül egy illusztráció: este elindulunk sétálni a kisfiunkkal, és elég gyakran találkozunk kutyákkal, amelyek a kerítésnek rohannak felettébb való dühükben. És ekkor azt mondjuk a gyerekeknek:

„Ne félj, itt vagyok melletted!” Amikor elérünk az első kapuhoz, ahol a kutya a kerítésnek ugrik, és a kisgyermek elkezd jajveszékálni, hogy „Jaj, meg fog harapni!” és „Mi fog történni, ugye, vigyázol rám?” Természetesen, megmondtam az út elején. Aztán továbbindulunk, és a következő kapunál megint ugyanez történik. A gyerek megint elkezd jajveszékálni: „Jaj, vigyázz reám, ments meg ettől a kutyától!” És így tovább. Ezzel azt fogja tanúsítani a gyerek – és ilyen a nem bízó keresztyén imája is –, hogy minden vész helyzetben hasonlóan reagál. És akkor ezzel tulajdonképpen azt fogja kifejezni, azt üzeni, hogy nem bízok a szülőben. Ezért nem szólhat az imádság úgy, hogy légy velem, hanem úgy, hogy köszönöm, azt ígérted, hogy velem vagy. Nem szólhat úgy, hogy segíts meg, mert elmondta, hogy „beszállunk, és át-megyünk”. Erre szükségtelen és hitetlenséget kifejező még külön kérni.

Összegezve: létezik a probléma, a stressz, mely kivétel nélkül mindegyikünk problémája. És létezik a probléma háttere, és ez kitisztázható, sőt kitisztázandó. És létezik egy megoldás, egyetlen megoldás, ami mérhetetlenül magasabb rendű minden egyéb, úgynevezett tudományos megoldásnál.

A Jóisten „meleg-korlátozó” módszerrel nevel minket. Meleg, azaz szeretet és irgalom. Korlátozó, azaz szabályrendszer, alapelvek, melyek felettünk vannak, és értünk vannak. Az ő személye és igéje a köszikla, mellyel két dolgot lehet tenni. Lehet belerúgni és lehet reá építeni. Nálunk van a választás, hogy a kösziklával melyiket tesszük.

„*Vajha figyelmeztél volna parancsolataimra! olyan volna békességed, mint a folyóvíz, és igazságod, mint a tenger habjai.*” (Ézs 48,18)

Szakirodalom:

Selye János: Életünk, és a stressz

Matus István: A stressz kezelése

Hamvas Béla: Páthmos

Csalami László: A stressz megelőzése

TANULMÁNYI SZEMLE

Szebeni Olivér

Világvallások közötti kapcsolatok és az evangelizáció

A „tanúk” kiadványaik utcai terjesztése közben felkínálják irataikat, de az első elutasító gesztusra nem zaklatják tovább a járóelőt. Az emberek nemcsak őket, általában elutasítják a keresztyénséget. Nyomban úrrá lesz viszont felettük a kíváncsiság, ha valamilyen misztikus, titokzatos egzotikum formáját öltve kerül eléjük a sokféle arcú vallás. A kíváncsiság hiszékennyé teszi a mai embert. Sem iskolázottsága, sem a rajta végrehajtott agyimosások, az egyébként teljesen kiirtott lelkiismeret józan óvatossága sem állítja meg, mert az újdonság érdekes.

Kicsi lett a világ. Olyan korba léptünk, amikor a föld egész valójában egy nagy falu. Mindenről mindent tudunk. Ott villog a képernyőn a távoli földrengés által romba döntött város valamennyi szörnyűsége. Miközben a piacon csendben elsomfordál mellettünk a „megélhetési bűnöző” a pénztárcánkkal. A zsebtolvajlás (*Ne lopj!*) bocsánatos bűn, és a hatóság nem is nyomoz utána. Látványosság a véres arcú, vonagló férfi, mivel más szenvedése és halála szórakoztató műsorszám (*Ne ölj!*). Nem vonul szemérmesen a paraván mögé a pár (*Ne paráználkodj!*). Mindent imádunk, csak az Istent káromoljuk (*Én az Úr vagyok a te Istened, ...ne legyenek idegen isteneid...ne imádd, és ne tiszteld azokat!*). Régi népiskoláinkban járta a mondás: „Aki hazudik, az lop is. Aki lop, az rabol és akár embert is öl.” Ki emlékezik erre már? A „hazugságtól való félelem” (pszeudofóbia) az egyetlen régi betegség, amiből kigyógyultunk véglegesen és mindnyájan. A társadalom alsó és legfelsőbb rétege éppen úgy elvesztette az igazmondás feltétlen szükségszerűségét, mint amennyire a réges-régi jelenség kimaradt a pszichológia-tankönyvekből. Meg sem említik többé, ugyanis hazudni már senki nem fél. Ki törődik a beszédmodorral? A magyar szépirodalom kertelés nélkül befogadta az ocsmány beszédet.

Jobb-e a világ Isten nélkül? – Ez döntő tesztkérdés lehetne napjainkban. Mindaz, amit a szekularizált társadalmak a felekezetek és az élő hitű keresztyének visszaszorításával elértek, javította-e az emberek életlehetőségeit, a kilátásait és egészében a társadalmát?

Néhány ember, kezében és szívében az evangéliummal a lelkiismeretére hallgat, és fájdalommal érzékeli, hogy nem válnak be reményei – akármilyen kis mértékben várná –, de ez az Istent, hitet, felekezetet elvető társadalomtól ilyen nem remélhető. A szellemileg megnyomorított hazában a keresztyén bibliai hívő ember tisztessége nem érték, istenfélelme maradiság és a lelkiisége nevetséges. A mindent piaci árfolyamon mérő társadalomban a becsületes értéke nem mérhető, ezért nincsen. Aki ezzel a nézetrel nem ért egyet, az előtt nem marad más, csak az elvándorlás. Évszázadok óta mindig vannak „kitántorgók”. A létszámuk nem csökken, az egymást követő nemzedékek sorának elejét, de a végét sem látjuk.

Nincs megtartó ereje a családnak, mert a gyermek esetleg soha nem ismerte szüleit, vagy csak egyiküket ismeri.

Rácsos ablak mögött tartózkodott, amióta kinyílt a szeme. Anyát nem látott, csak kapkodó nevelőnőt. Másnál talán van egy névlegesen családi háttér, de a szülők időközben kicserélődtek. A gyermek pedig ki tudja hányadik, de semmiként nem vérségi szülőknél van. Senki sem meri elmondani neki este a „gonosz mostoha” meséjét. Nincs megtartó ereje az otthonnak, mert a lakás – ha lenne – tisztességes munkával, szorgalommal, takarékossgal meg sem szerezhető. Nincs megtartó ereje a munkahelynek, sem földnek, sem iparnak, sem diplomának. Egyiknek sem biztos az alapja. Szinte senki nem végzi a munkáját örömmel. A diplomás túlképzett ugyanúgy munkanélküli, mint a csavargó. A házasság megtartó ereje egyre inkább illúzió. Alig akadnak párok, akik élethosszig tartó házasságra gondolnak, ha gondolnak házasságra egyáltalán. A családalapítás átlagos életkora az egykori tizenévesektől a mai harmincévesek átlagáig késik két évtizednyit. Az otthon és a haza rég elveszett Éden, amibe visszatalálni nem az angyal lángpallosa miatt nem lehet, inkább az ördög vigyorgó pofája rémíti el a visszavágyót.

El innen jó messzire!

A földönfutó magyar jövevény az új, választott hazájában partra vetődve és úgymond: „szabad levegőhöz” jutva tapasztalja, hogy a világ milyen nagy, és az utcán oly sokféle emberrel találkozik. Belefárad a bábeli, óriási zürzavarba. Csömört kap a sokféle konyhák főztjeitől és a különböző kultúrák tarkabarka ünnepeitől. Mellette fanatikusan követelik a népesebb bevándorlók a jogaikat. Őt is „öslakónak” nézik. A megfélemlített befogadókkal visszaszorul, várva a rájuk zúduló, gyűjtogató, hajigáló tömeg elvonulását. A törvényhozók rettegnek az anarchiától. A szekularizált keresztyén civilizáció kapitulál. Európa és Amerika egykor győztes ármádiáinak vitorláit leszaggatták a viharok. Új jelképek kerülnek az árbocokra. Új törvények alapján borul fel a régi jogrend, és veszi át az uralmat a kíméletlen terror. A rendszer, ami a pénz hatalmán nyugodott, térdre kényszerül az idegen és sokkal nagyobb tőke előtt. Az egész erkölcsi rend, ami hajdan érvényes volt katolikus, protestáns vagy zsidó alapokon, egyszerűen az érvényét veszítette. Minden azt mutatja, hogy a sok évszázados európai civilizáció, de elsősorban annak vallásos alapja helyébe új világrend érkezik, és közben a régi Európa, vagy mondhatnánk a görög-római alapokon nyugvó kultúra, lassan süllyed. Nem okvetlenül háborús cselekmények következtében, csak egyszerűen azért, mert felnöttek azok, akiket befogadott, és igazolódott a cinikus mondás: „A jótett mindig elveszi méltó büntetését”.

Egy közeli példa vizsgálata figyelemre méltó tanulságokat adhat. A hazai tönkretett mezőgazdaság kétkezi munkásai és agrárszakemberei a sokkal kevesebb mezőgazdasági kapacitással rendelkező Ausztriába települnek át, egyelőre átmenetileg. A hajdan legtekintélyesebb egészségügyi

végzettség, az orvosok tömegesen mennek át, főleg Dunántúlról. A nyelvismeret hiánya a legerősebb visszatartó erő, de ez nem marad ebben a stádiumban. Bécsben összetartanak a magyar munkavállalók. Van egy magyar iskolai szövetség, amely jelenleg 214 általános iskolás gyermeket tanít egy privát iskolában. Ilyen létszámú iskolai tanulónak lehet esetleg ötszáz fős családi háttere. A népesség mutatja, hogy milyen létszám talál ideális viszonyokat. A Burgenlandban (Trianon után Ausztriához csatolt magyar határsávban) szintén van néhány iskola, ahol tanítanak magyarul, bár többségükben azok osztrák gyermekek.

A legyengített keresztyén lelkiismeret nem ellenáll semmiféle „új vírussal” szemben. A globalizáció nem nyújt egy talpalatnyi pontot, ahol békés egyetértésre talál két ember egymás között. Nem a vallás, hanem az érdek az, ami megosztja a emberiséget. Minden felett győzelmet arat a bűn, a gonoszság; és ami senkinek sem áll az érdekében: végálmás a halál.

1989-ben a hazai keresztyén egyházak vezetői boldog reménységet tápláltak a megújuló szabad lehetőségek küszöbén. Az evangéliumi gyülekezetekben igyekeztek lelkesen másolni az amerikai tapasztalatait, fordítgatni az irodalmukat, énekeiket; mivel remélték, hogy ezek segítségével a misszió gyorsan fellendül. Hamarosan fölismerték többen, hogy ami ott bevált, az nem okvetlenül válik be nálunk. A tolmácsok, fordítók közül nem mindenki áldozatból vállalta a munkát, éltek a konjunktúra adta lehetőségekkel. Bizonyos, hogy ma már többen meggyőződhetnek, hogy a két kontinens közötti együttműködésnek is vannak határai, és az amerikai úgynevezett „óriásgyülekezetek” (megachurches) más társadalmi talajon prosperálnak; Houston nem Budapest, és *Rick Warren* könyvének magyar fordítását nem olvassák milliók.

Megmaradt a nagy kérdés előttünk, miközben az aggodalom is nőttön-nőtt, hogy a keresztyénségtől szekularizált társadalom hirtelen és átmenet nélkül át fog-e lépni a naponta ötször tömegesen hajlongók társadalmába. Vajon mi teszi annyira mássá az evangélium diadalának kilátásait Európában, mint Amerikában? Főleg rajunk, itt Magyarországon, milyen gonosz varázslat ül?

Amerika két világháborúban nem volt vesztes, másrészt kihagyta az ateista-marxista ideológiai elnyomást. Nem voltak olyan mértékű feszültségek az egymással szomszédos államok között sem, mint saját határaink túloldalán vannak. Nem léptek be reménykedve az EU-ba, megálltak saját lábukon. Mindenekelőtt azok az emberek sokkal több rokonszenvet tulajdonítanak a bibliai gondolkodásnak, mint hazánk lakossá-

Buddhista boncok és egy keresztyén oktató

ga, némely papjait is beleértve.

Keresztyén hittel a multikulturális társadalomban

Az evangelizáló munka mint bizonyágtétel és Isten országának köteles terjesztése minden hívő-keresztyén feladata. A leggazdagabb demokráciában nem szégyen, ha valaki Bibliát olvas, istentiszteletre jár. Felemelt fejjel beszélhet bárki az egyéni imádságai meghallgatásáról. Mindez nálunk „lesajnálást” vált ki.

A globalizáció következtében óriási tömeg áramlott be a kissé régebben „harmadik világnak” nevezett területről, akik most már türelmetlenül követelik a befogadó társadalom igazodását saját világrendjükhöz. Már nemcsak kolóniákba tömörülve élnek, a társadalom elitjeként követelik a széles körű átalakulást, és kényszerítő eszközökkel durván fognak ezekhez hozzá. Például a hindu vallást eredetileg csak indiai területen lehetett gyakorolni, mivel a természeti adottságok, folyók, virágok, állatok szerepet kapnak a vallásos viselkedésben. Amerikában vagy Európában Gangesz nélkül is hinduk akarnak maradni. Hasonló a helyzet a buddhizmussal. Nem ismerték a vallás terjesztésének fogalmát, és például szent helyeket (sztupákat) csak ott emeltek, ahol Buddha járt. Újabban nagyobb területen épülnek sztupák, mint amennyit Ázsiában valaha is bejárt a „Megvilágosodott”. Az új földrészeknek nekik igényeik vannak az otthoni viszonyaikra. Az iszlám szintén igényt tart egész Európára, és hogy ebből Magyarország kivétel marad, azt ne higgyük! Hiszen 150 éves történelmi jelenlétükre emlékeznek, és jogosnak érzik igényüket. Ne reménykedjünk abban, hogy a magyarság elfelejtette a „török áfiumot”! Csak a nevek között keresgélve, élő emlékekre bukkanunk: a szultán fogalmát hordozzák, akiket így hívnak: Zoltán. Elég gyakori családi név köztünk a „Kara” (fekete). A török turista azt mondja Budán: „Visszajöttünk”. Az európai viccesnek találja. A ma még multikulturális Európa államaiban ez hihetetlen, de egy harcos muszlimnak szent meggyőződése, hogy behódol előttük Európa, mégpedig nagyon hamar. Arra törekednek, hogy öt éven belül Európa iszlamosítása komoly eredményt érjen el. Akár „szent háború” által is erre törekednek. Figyelmezzünk például arra, hogy Belgiumban az anyák újszülött fiaiknak nem a francia katolikus vagy holland protestáns „szentek” nevét adják, hanem Mohamedét! Nálunk is akad élsportoló, aki a próféta nevét viseli. Az iszlámra áttért európaiak nevet cserélnek. Hazánk eliszlamosodását elsősorban súlyos államadósságunknak „köszönhetjük”. Nem vagyunk a céltábla közepén. Nem küldünk óriási hajókon értékes árut, ezért nem tapasztaljuk a saját bőrünkön, milyen a középkor után újraéledő kalózkodás. A lakosság számbeli csökkenésével, amiben lassan világszerte leszünk, csökken az önvédelem esélye.

Az EU területén 25 millió muszlim él, ami az összlakosság 6%-a. Nálunk egyesek becslése 2005-ben mintegy 15–20 000 fős, de az évekkel titokban, de gyorsan többszöröződik. A muszlimok fenyegető erősödését nem gátolja semmilyen fokon az asszimiláció, nevezetesen a keresztyénség felvétele. A demokráciákban lelkiismereti és vallásszabadság van, és a törvény alapján valamennyi világvallás jogosult szervezkedésre, birtokszerzésre és működésre. A törvényalkotók közül föl sem tételezte senki, hogy eljön az idő, amikor a vallásszabadság védelmét a kisebbségi kategóriába szorult keresztyénségre kellene értelmeznünk.

Az evangelizáció éppen úgy sérti az új ázsiai kultúrák tagjainak füleit, ahogy a templomok csúcsán lévő kereszt bánt-

ja a szemüket. Az olasz kórházak és iskolák falán lévő feszületet levéttetik. Helyette az egyetemeken bevezetnék a nők ázsiai öltözetét. Angliában udvariatlanság bárkinek a vallása felől érdeklődni. Ha túlságosan rácsodálkozik valaki egy brit származású ember tudatos nemzeti viseletére, gyűlölettel emlékeztetik a bevándorlók a gyarmatosító múlt gaztetteire. Közben az egykor elnyomottak nemeslelkűségét hangoztatják, és kiemelik évezredes kultúrájukat a keresztyénséggel szemben. Eszükbe sem jut, hogy a rabszolgaság eltörlését lelkiismeretes emberek vívták ki. Náluk a rabszolgaság jelenleg is fennáll. Saját értendjüket sikeresen kényszerítik például ránk is. A hús evése ellen nem csak agitálnak. Az áldozatul eső haszonállatok, baromfik sajnálatára készítenek, miközben a gyártók úgy keverik a húskészítményeiket kiegészítőkkal, főleg az olcsó árúkat, hogy teljesen kimarad belőlük a hús, csak az árban érvényesül a hús. A közlélemezés zagyva, gyakran ártalmas, különösen a csecsemőkre és serdülőkre. Olykor ez lelepleződik, csak az a kérdés, hogy valamennyi?

A legkisebb ellenvéleményt súlyosan sérelmezik és tomboló tiltakozásba kezdenek. Az utcákra vonulnak, bezúzzák a kirakatokat, lángra lobbantják a gépkocsikat, és békeszerető európai nemzetek zászlóit tapossák meg. Rejtőzködjön a keresztyénség, rettegjen az évszázadokon keresztül fenntartott elnyomók minden utóda! Csöppet sem zavarja a logikát, hogy keresztes hadjáratot svájci vagy dán soha nem viselt ellenük. Őket is támadják.

Az evangelizáció és a keresztyén egyház terjeszkedése annyira üldözendő cselekmény a hazai társadalomban, mint a régi szovjetrendszerben. Csakhogy ezt most már nem az ateizálás érdeke, hanem a szabad vallásgyakorlat védelme mellett teszik. A sérelmi politika megnyilvánulásai, a felhécelt emberek magatartása, a régi szemérmes társadalmi viselkedés helyében kihívó, anarchisztikus követeléseket védelmez a hatóság a szabadság eszméje címén. Az ateisták továbbra is kovácsolják érveiket a Biblia ellen, mondván: „Hadd legyen minden érv egy újabb szög az Isten koporsójában!” (Ez a mondás magyarul jelentkezett először a sajtóban.) Egy komoly keresztyén szemléletű könyv kiadása elől valósággal elszívják minden feltételt.

Közismert a keresztyén szellemű tanítás megnehezítése az országos pénzgazdálkodás eszközeivel. A keresztyénségükre semmit nem adó magyar tömegek még csak nem is kifogásolják ezeket az üzemeket, vagy észre sem veszik. De ha mégis észrevennék, szóvá akkor sem teszik.

Keresztyén papnak lenni (nevezhetjük lelkipásztornak, érseknek, diakónusnak, presbíternek, szolgának vagy bárhogyan) egész Európában a legsúlyosabb bűn. Egy német evangélikus püspöknő alkoholtól befolyásolt állapotban közlekedési szabálysértést követett el, ezért megbüntették. Az eseménynek nagy hírverése volt. A püspöknő önmarcangoló bűnbánattal mondott le főpapi tisztségéről. Ez már más, mint a papi férfiak által megrontott iskolás gyermekek óriási(!) tömege. A bulvárlapok csemecseghetnek, mert új dolgot találtak. Európa eljutott abba az állapotba, hogy az egrest régen elfogyasztó atyák mai leszármazottainak egyre jobban fáj a foguk (Jer 31,29).

Jó felebarátként

A népegyházak lelkészi tábora gyorsan reagál általában minden jelenségre, ami a lelkiismereti kérdések területén mutatkozik. Az egykori „hitnyomozók” és „hitvédők” mai for-

mációi azonban szavaik nyilat saját egyházi szervezeteikre lövöldöznek, és hosszú, egyenes lovagi kardjukkal saját népük szívét hasítják ketté. A csendes, mégis hathatós, jó példákkal, krisztusi szeretettel elmondott igehirdetésnek nem csupán a hallgatói fogytak el, immár a szószólói egymással foglalkoznak. A nem ó- és újszövetségi alapokon nyugvó, hanem ellentétes ideológiák alapján mondott szóvivői nyilatkozatok a szabad vallásgyakorlat védelme alatt hangzanak. Az evangéliuméi pedig hallgatnak.

A leicesteri Joppa csoport 2010. március 1-jén tanácskozott. Harminc angol lelkész hallgatta *Paul Weller* professzor előadását. Ő maga, mint egyetemi tanár, az elmúlt évszázad utolsó évtizedeiben a nevelés-oktatás feladatait, a brit egészségügyet elemezte, társadalmi méretekben, de fokozatosan átállt a vallásosság vizsgálatára. A mostani évezred idején mind többet írt és nyilatkozott a keresztyénség és a területén gyors növekedésnek induló más világvallások relációjáról. Ebben a szellemben tanácskozott az említett angol lelkészi csoport. Mint biblikus háttérből származó vallástörténész emlékeztetett Jézus Krisztus szavaira, és utalt „a jó felebarát” (the good neighbour) szavakkal a Mester példázatában szereplő irgalmas samáriaira. Ez szép és nagyon elismert keresztyén eszme: segítsünk, akin csak tudunk! Csakhogy feledjük a szellemi segítséget. A „samaritanus” ma sokat fizet a szállodában a sebesültért, de mit tesz azért, hogy senki ne essen a rablók kezébe. A rablókval is tenni kéne valamit, akik a következő büntett elkövetésétől kizárólag az evangélium hatására állnak el. A megtérésük az egyetlen eredményes prevenció. Csakhogy azt manapság nem minősítik „jó felebarátnak”, aki ezt teszi. Jótétével legfeljebb felhívja magára a figyelmet: van neki miből jót cselekedni, ezért meglopják, adóztatják, és az egész jótékonyági rendszert tudatosan lejáratják. Svájc, a világ humanitárius szervezeteinek több évszázados intézményeinek hazája. Mégis fanatikus gyűlölet és hecckampány lobbant fel az alpesi ország ellen.

Nézzünk egy tanulságos iratot a brit baptistáktól, mit tehetünk „jó felebarátként” a multikulturális társadalomban?

1 Szomorúan elismerjük, hogy a brit keresztyén vallások közül egyesek nem látják szívesen más vallási közösségek tagjait, nem respektálják őket, esetleg faji megvetéssel néznek rájuk.

2. Határozottan kijelentjük ragaszkodásunkat a hosszú ideje kialakult elveinkhez, és hűségünket a lelkiismereti és vallásgyakorlás szabadságához. Fölvívjuk gyülekezeteink figyelmét, hogy székhelyeiken ismerjék el más hitbéli nézetek létjogosultságát, és munkálják velük együtt a gazdasági, társadalmi és faji igazságosságot.

3. Elvetjük mindazokat a kísérleteket, amikor más vallások tagjaira „célozgatnak” evangelizáció során, amelyből hiányzik Krisztus szeretete és megbecsülése. Jóváhagyjuk a törekvéseket a tanúságtételre, hogy más nézetű embereket ne bolygasson senki.

4. Hisszük, hogy a különböző világvallások istentiszteleteinek integritása – beleértve a sajátunkét is – tőlünk közös, humanitárius együttműködést igényel másoktól. A vallások közötti (inter-faith) különleges közös istentiszteletek ennél fogva nem kisajátíthatók és félreérthetők.

5. Elutasítjuk a kényszert a szinkretizmus terén.

6. Felhívjuk gyülekezeteink figyelmét, hogy kezdjenek evangelizálni, melyben térjenek ki a következőkre:

7. Vállalkozzanak értelmes dialógusokra, ahol auten-

tikus személyek között érdemi beszélgetéseket lehet folytatni, hogy proklamáljuk Jézus Krisztus szeretetét a megváltásról, amelyet csak nála találhatunk meg egyedül.

Mert mi hiszünk Jézus Krisztusban, Isten egyetlen kinyilatkoztatásának közvetítőjében. – Zárul a brit testvériség írása.

Mindezt a Nagy-Britanniai Baptista Unió (Didcot, oxfordshire-i) szervezete írja a kilencvenes években kiadott keresztyén tanulmányok alapján (Inter-faith relations in the Decade of Evangelism). Miközben több oldalról tapasztalja a külmisziói munka elutasítását, vagy egy betelelési szándékot olyanfajta keretbe, ahol a világ minden vallásosságát egyetlen hatalmas csészében „turmixolják össze”.

Belátva azt a kötelességünket, hogy a világ baját áldozatainkkal gyógyítanunk kell, nem feledkezhetünk meg a legnagyobb bajról és minden baj okáról, a bűnről. A bűn veszélyének megismertetésére, a szabadulás útjának megmutatására kizárólag az evangelizáció alkalmas. Ez nem a gögös farizeus szájának jártatása másokra mutogatva, hanem a legjobb megoldás, hogy a bűnös ember megváltozzon. Úgy jut el az igehirdetés hitből hitbe, hogy a hirdető maga is bűnös volt, de megszabadult a bűneitől. Ebből kiindulva mindenki más új életet kezdhet Isten Lelke segítségével. Így jut egészséges megtisztuláshoz a társadalom. A jelenlegi katarzis elősegíthet egy megújulást. Elmaradása nemcsak az egyházak, templomok, papi egzisztenciák végleges megszűnését kockáztatja, hanem a mai ember teljes fennmaradását. A sötét jövőben felmagaslik az egész emberiség pusztulásának réme. Az elvadult ember nemcsak a környezetében a védett virágokat szaggatja le, embertársaira is veszélyes.

Megalkuvás és szinkretizmus

Isten neve arabul Allah. Buddha minden jó szándékú embernek felajánlja a nirvánát. Jézus Krisztus elismert próféta az iszlám szerint. Magyar szentjei is vannak a buddhizmusnak. Mindegy, hogy egy szerény, visszafogott életű férfi keresztyén volt-e vagy zsidó. Szerintük imádkozik az is, aki medítál, csak éppen nem gondolkodik. Mivel minden baj abból ered amúgy, hogy vannak még gondolkodók, valami után vágyakozók. Így aztán a gondolkodó emberre már nincs semmi szükség. A gondolkodás a kiváltságosok privilégiuma maradhat.

A fenyegető terrornál „élhetőbbnek” tartják sokan a tárgyalást vagy a kompromisszumot. Aki tárgyal, az él még; aki harcol, nem valószínű, hogy életben marad. A tárgyalás megfigyelésre ad alkalmat. Csak a halálmenetben nem nyílik kilátás a jövőre. Akit a biztos győzelem reménye nem fűt, az hajlandó minden tárgyalásra. 2001. szeptember 11-e óta sok amerikai államférfi szívesen belemenne tárgyalásokba és kompromisszumokba. Az iraki és afganisztáni fegyveres kalandjuk óta mind jobban erősödik a szándékuk.

A kompromisszum, mint egyetlen életmentő lehetőség, az egyházak történelmében régóta a szinkretizmus felé hajlik. Ez egy politikai, polgári vagy éppen hivatalos törekvés arra, hogy az egymással versengő halálos ellenségek elfogadható egyezsége, esetleg kölcsönös engedmények árán tartós békére jussanak. Ezzel megelőzhető a fanatikus tömegek durva föllépése, újabb fenyegetőzése, és legalább átmeneti fegyvernugvás érhető el.

A világtörténelemben számos szinkretista vallás létezik. Egyikük a hazánkban is működő bahá'í közösség. Nem

kevesebb mint hat vallásfelekezet (zsidó, keresztyén, krishna, buddha, zoroaszterista és iszlám vallás között) törekszik meg egyezésre. Az izraeli Kármel-hegyen pompás templomot és világgözpontot létesítettek. Vannak vallástörténészek, akik egy iszlám, mások egy zoroaszterista szektának tartják, és a XIX. századból eredeztetik. A csodálatosan szép izraeli palota láttán az ember hajlamos arra gondolni, hogy a „kilencedik világvallás” el is éri célját, aminek a felsorolt kultúrák közötti évszázados gyűlölködés megszüntetésében értékelhető eredménye van. A békesség érdekében tényleg törekszenek minden vitás pontot csendesíteni és kiemelni, hogy valamennyien egy istenséget imádunk.

Zimbabwe dél-afrikai ország, amely függetlenségét alig 30 éve nyerte el. Az egykori Salisbury, ma Harare városában különös igényt teljesít folyamatosan az ottani keresztyénség. A keresztyének közül jelentős szerepet visznek a metodisták, baptisták és a mennoniták. A lakosság ritkán tapasztalható mértékben egységes, csak bevándorlók képeznek szerény nemzeti kisebbséget. A vallási megosztottság a körülbelül tízmillió országban fele részben keresztyén, másik felében természeti vallások követője, a kisebbik félhez tartozik az iszlám mindössze 1–2%-kal. Együtt ünnepelnek a keresztyének a természeti vallásokkal és a muszlimokkal, de ennek ára, hogy senki semmilyen összefüggésben nem említheti Jézus Krisztus nevét. Az ünneplés egy-két afrikai eredetű szó szakadatlan ismételtetéséből, dobolásból, táncból, esetleg zenéből áll. Mindenki örül, látszólag vidám és elégedett. Ez a három liturgiai tevékenység aztán kielégít mindenkit. Itt is érvényesül, hogy mellőzzék a gondolkodást, merüljenek el a révületig vagy a személytelen lelkesedésig, csak ne gondolkodjon és ne vitatkozzon senki. A viták egyébként sem hoznak pozitív eredményt, annál inkább a későbbi gyűlölködés magját vetik el.

Egy másik, egyházak között működő szinkretista csoportot 1921-ben *Simon Kimbangu* beszédeire hoztak létre. Mivel magukat keresztyénnek tartják, állítólag az Egyházak Világtanácsa (WCC) tagjai közé vették föl a kimbangistákat.

Mindezen a számunkra ismeretlen szinkretista vallások közös vonása a törekvés, hogy megelőzzék a domináns világnézet erőszakos, elnyomó föllépését. A nemes gondolat már számos elmében megszületett. Európában a leginkább érintett ország Nagy-Britannia, ahová a Commonwealth államaiból igen sokféle ember jutott be és talált magának megélhetési lehetőséget. Csakhogy Nagy-Britanniában elképzelhetetlen a világnézeti sokféleség közös nevezőre jutása, így tart tovább a küzdelem, és egyre félelmetesebb a harc. A társadalom a terrorizmus rettegésében él. A tomboló gyűlölettel tiltakozó Ázsiában arra senki sem gondol, hogy minden tragikus támadás ellenére egyetlen ázsiai vallást sem tiltottak be Európában. Senkit nem üldöznek azok közül, akiknek hit-sorsosai magukra robbanó eszközöket kötöznek föl, hogy öngyilkos merényletet hajtsanak végre.

A külmiszió szolgálata

Az eszmék, tanok, izmusok és vallási meggyőződések közötti harcban kibontakozódnak látszik egy jelentős lehetőség, amiért oly igen sokat küzdött az evangéliumi keresztyénség. Erre a pozitív lehetőségre szinte senki sem számít. Választhatóvá vált a vallásosság. Az ember nem születési jogon kap vallást, egyházi tagságot, mivel következmény nélkül dönthet másként is. Aki viszont választja, sokkal

szorosabb kötődéssel és elkötelezettséggel áll saját döntése mellé, mint talán önmaga is képzei. Az emberek széles körű tájékoztatására, a Szentírás igazságairól szóló nyílt bizonyosságtételre a választott vallások népesednek. A választáshoz azonban tájékoztatás kell.

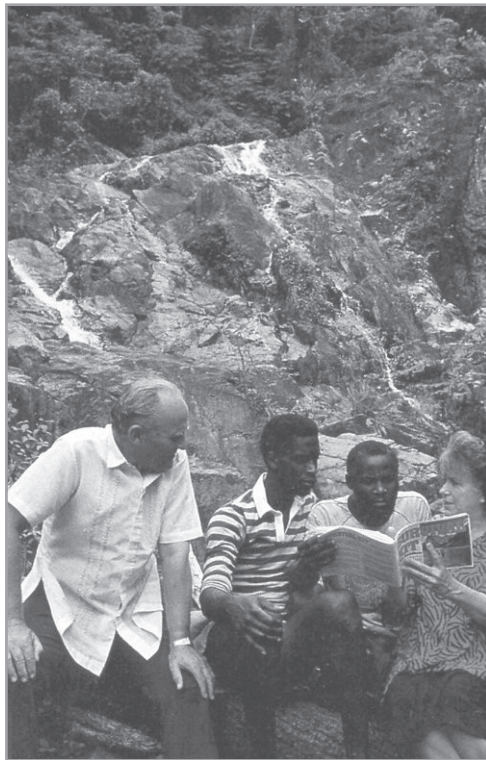
A Nagy-Britanniai Unió fenn kívánja tartani külmisziós munkáját, és nem akar humanitárius segítségnyújtást gyakorolva csupán segíyezni Afrikában. Mindezt az evangélium hirdetésének feladása árán. A külmiszió felhagyásával elképzelhetetlen, hogy idővel lesz bárki, aki még gyakorolni fogja a Krisztustól tanult jótékonyt. Nincs olyan ember, aki szánna a szenvedőt, bár Jézus Krisztust semmibe nem veszi. Nem várható egyházi segíyezés, ha eljön a szekularizáció teljes diadala, és bezárják az utolsó templom kapuját. A legapróbb civilizációs eredményeket sem közölheti a művelt ember azokkal, akiket a nyomor megfoszt a tanulástól, hacsak nem működnek az áldozatos életű misszionáriusok.

Még a „déli baptisták” (SBC) kimeríthetetlennek vélt anyagi lehetőségei sem képesek kielégíteni az egyre növekvő – sőt rohamosan növekvő – szükségét. Ezért mind a betelepülők között létesített centrumokban és tengeren túli területeken folytatják az evangélium hirdetését és párhuzamosan a jótékonykodást. Oly hihetetlenül magas ezeknek az akcióknak a költsége, hogy eléri az összeg egyes országok felhalmozott államadosságát. Önkéntes szakembereket küldenek szét a nagyvilágba, hogy tanítsanak gyermekeket, gyógyítsanak, gondozzanak aggokat és betegeket. Az önkéntesek saját erőforrásaikkal járulnak hozzá működésük költségeihez annyi ideig, ameddig nélkülözhetők az otthoni munkájukban. Ez kétségtelenül sok feltételtől függ, de ők bíznak Isten segítségével, és képesek azt is vállalni, hogy hazatérésük után az esetleg elvesztett engesztenciájukat rugalmasan pótolni tudják. Ezt már nem magyarázza meg a kalandvágy, csak a keresztyén áldozatkészség.

Az SBC Külmisziós Szövetség Richmond virginiai központjában mint Nemzetközi Szolgáló Testület keres az egyetemeken 21 évnél idősebbeket, Isten hívó szavától motiváltakat, hogy vállalkozzanak legalább egy évi szolgálatra a külmiszióban. Tanítók, ifjúsági és gyülekezeti lelkészek, ápolónők, informatikusok, logisztikusok, mezőgazdasági szakemberek, műszaki vagy bármilyen szinten képzett egészségügyiiek jelentkezését várják. Mindenkit, aki hajlandó másoknak önzetlenül és áldozatkészen áldásos ismereteket vagy eszközöket átadni.

Ilyen feladatokra mai magyar állampolgár igen ritkán vállalkozhat. A Külmisziós Szövetség azonban megadja annak lehetőségét is, hogy bármelyikünk támogassa a külmisziót. A szükség igen nagy, és ne hivatkozzunk a magunk szűkös lehetőségeire, hanem kérjük Isten segítségét imádságainkkal! A közbenjárói imádság csodálatos élményt ad, és a hívő embereket eredményekkel gazdagítja.

Az Európai Külmisziós szervezetünk vezetője, *Christoph Haus* kijelentette: „A külmiszió jót ad a világnak!” A német Paderborn és Berlin gyülekezeteiből kilencen indultak Sierra Leonéba, az afrikai államba, ahol hazánkból *Füredi Kamilla* testvérünk már hosszabb ideje külmisziói feladatokat végez. Hosszú gépkocsiúttjukra egy kisbusszal indultak, amelyen ékeskedett: „Kulcs az imádság”. Sierra Leonében az EBF/MASA egy szemkórházat tart fenn egyetlen orvossal és több ápolóval. Az értékes tapasztalatszerzésre egy folyón

A „déli baptisták” afrikai emberekkel

köszöntötte őket. A faluban az uralkodó vallás az iszlám. „De a gyülekezet ma is él.” A sokféle nehézségen túljutott emberek Sierra Leonében „nagy hitpróbákat értek meg, most azonban bizakodva néznek előre Jézus Krisztus felé” – írja *Albrecht Gralle* külmisziói beszámolójában.

Makeni Sierra Leone harmadik városa, ahol *Füredi Kamilla* él. Iskolás gyermekek érkeztek onnan. Abban az iskolában vakokat tanítanak. A gyermekek úgy ismerték meg a német külmiszió barátait, hogy kezükkel megsimogatták őket. A vendégeknek élményt adott a gyermekek simogatása. Tanítónőjük legszívesebben egy egész hétre fogadta volna az európaiakat.

Van megoldás!

A bibliai kortörténet arról ad tájékoztatást, hogy nem a dominancia jegyében keletkezett a keresztyénség. Jézus Krisztus és elhívott apostolai közül senki nem volt társadalmilag elismert felekezeti helyzetben, sőt még azt sem mondhatjuk, hogy tudatos keresztyének lettek volna. Nem is használták ezt a szót. Amikor az Apostolok cselekedeteiben először fordul elő a keresztyén („chrisztianosz”) szó, akkor és ott egy multikulturális környezetben élt a gyülekezet. Nehéz lenne a történelemnek barátságos, befogadó társadalomnak tartani azt a korszakot. El sem hinné senki, aki tud valamit az első három évszázad megszámlálhatatlanul sok keresztyén mártírjáról és a császári Róma üldözéseiről. Csak Nagy Konstantin rendelete után (Milano, 313) vált a Római Birodalomban a keresztyénség államvallássá.

Azután sok évszázadon át keresztyén/keresztyén korszak következett. Kétségtelenül voltak sokan, akik visszaéltek a körülményekkel, de Jézus Krisztus tisztelete, tekintélye az egyházon belül nem volt kérdéses. A szkepszis, majd a gúnyolódás és az antiklerikalizmus a XX-ik században lépett hatalomra és hozott létre egy Isten nélküli társadalmat. Hogy hová jutott a teljesen szekularis és vallásellenes állam, azt ma

v a s á r n a p
istentisztele-
tre utaztak
Lunsar tar-
t o m á n y b a,
Nonkoba fa-
luba. A hosz-
szú csónakot
egyetlen fa-
törzsből váj-
ták ki, amin
az utasoknak
mindene el-
fért, termé-
szetesen az
autóbusz ki-
vételével. Az
es ő r d ő b e n
gyalog tettek
meg egyórá-
nyi utat, ami-
kor a faluhoz
értek és a
missziós is-
kola száz
kisgyermeke

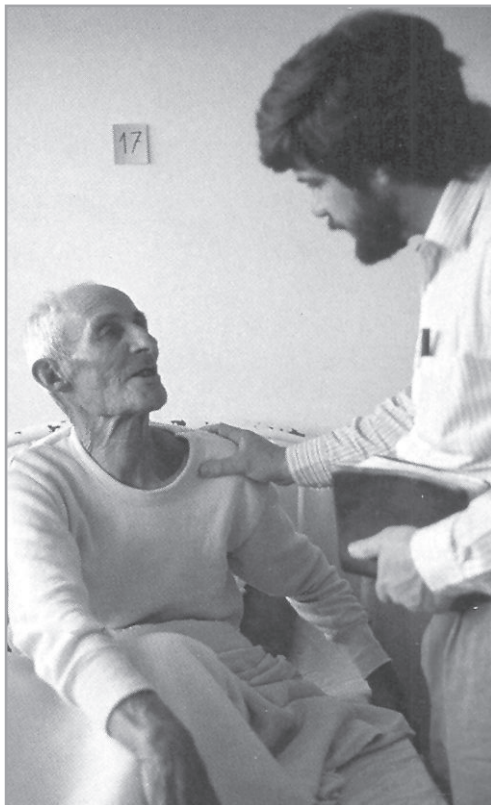
már mindenki tudja és érezteti önmagán.

A templomlátogató keresztyén egyház szintén a történelem rostájába került. Már az ezredforduló előtt évtizedekkel összefogtak a protestáns és az evangéliumi keresztyének. Nagy célt tűztek maguk elé, hogy krisztianizálják azokat a népeket, akik egyetlen szót sem hallanak

egész életükben Jézus Krisztusról. Ezt a mozgalmat testesítette meg a „10/40-es ablak” és az „Ad 2000” missziós terv hatalmas igyekezettel, anyagi és humán befektetésekkel. Az eredményeiről semmilyen összefoglaló jelentés nem került elő. Csak következtethetünk arról, hogy létrejött egy harmadik mozgalom is: „Kétezer után”. Készült egy felmérés a föld lakosságának vallási sokféleségéről. Ez arra alapszik, hogy törekedtek mindenkinek személyes nyilatkozata alapján megállapítani a viszonyulását a valláshoz, illetve egy adott felekezethez. Mennyiségileg meghatározták a világvallások és az őket motiváló kisebb felekezetek irányzatait. Kétségbeesett és harcias erőlködésekről szereztek tudomást, ugyanakkor fölfedezték a világvallások közötti eltérések ellenére a feltűnő azonosságokat. A sokféleségből olykor előtűnik, mint a nap sugara a legsötétebb viharfelhők közül, egy-egy döbbenetesen azonos gondolat. Egy közgazdász mellékesen arról is beszámolt, hogy a megkérdezett emberek közül lényegesen többen mondták, hogy magánéleti kérdéseikben inkább a Bibliához fordulnak tanácsért, mint a Koránhoz.

„Ha Isten megengedi nekünk kegyelmesen” (például ez az egyik közös gondolat). Vajon mi hozhat a szenvedő emberiség meg-

számlálhatatlan sebére gyógyírt a jövőben? Van-e segítség a szármalmas helyzetben tengődő népek számára? Remélhetünk-e áldást, gondjainkra megoldást a jövőtől?

Britanniai önkéntes orvos-misszionárius idős ázsiai embert vigasztal

Milyen a keresztyénség és Jézus Krisztus követőinek sorsa? Hiszen a világ két és fél száz független államában egyre több az intolerancia, az embert tudatos rabszolgasorba süllyesztő intézkedés és a számukra idegen keresztyének üldözése. Azt gondolom, hogy kortársaim körében abszurdum a keresztyén jövőkép. Van társadalmi, nemzeti, gazdasági és vállalati jövőkép. A pártok foglalkoznak a jövővel, a tudósok a futrológiával. Jósok kábitják valamilyen illúzióval a türelmüket egyre vesztő embereket. A politikusok ígéretnek, és a hatalmi elit kapkodva hozzáfog kiszipolyozni a maga számára a maradékot.

A keresztyén egyháznak bátrabb és konkrét támogatást kellene adnia azoknak, akik megpróbálnak becsületesen megállni a hitben, bár köznapjaikban minden zugból rájuk támad a kísértés. Milyen értékrend alapján hozzuk napi döntéseinket? Mikor látja be a társadalom elitje, hogy ha felelőtlenül viselkedik, nemcsak egy újabb választási ciklust kockáztat, hanem könnyelműen eljátszhatja a hazáját. Nem marad parlament kedvenc intrikáikra, de nemzet sem, amelyikből hasznot húzhatnak.

Tényleg testvériesen törődünk-e mi egymással, vagy minden idegszálunkban csak falánk önmagunkat igyekszünk tömni? Már meghaladta képzeletünk határait a beáramló rossz hírek tömege. Képtelenek vagyunk ezeket feldolgozni, felfogni és megfelelően kezelni. Mint az áradatban sodródó menekülők, csapódunk és süllyedünk. A folyamatok következményei alapján a tapasztalati valószínűség más jövőt nem sejtet előttünk, mint egy monumentális katasztrófát. Igazuk lehet azoknak, akik azt vallják, hogy egyáltalán már teljesen felesleges, jobb is nem gondolkodni? A természeti csapások egyre fokozódó intenzitása és növekvő gyakorisága, a gazdasági csődök, az emberi brutalitás, a gyermekek bűnözése, a felnőttek önzése, kegyetlensége rendkívül riasztó. Sőt, borzasztó gyorsan növekszik. Nincs törvény vagy éber önkritika, ami megakadályozhatná a romlást. A társadalmi reformok felkavarta zavaros folyam le fog valaha tisztulni? Vagy mindig lesz a mélységesnél egy újabb és sokkal mélyebb; a nagyon rossznál még sokkal rosszabb? Az elviselhetetlen körülmények exponenciális fokozódása a minden képzeletet felülmúló kolosszális csőd felé mutat. Belefáradtunk a követhetetlen drámák végtelen sorozatába. Mikor lesznek már felhőtlen, boldog napjaink, emberek?

E sok kínos kérdésre a válasz szerintünk nem lehet vitás: A megoldás Jézus Krisztusba vetett evangéliumi hitünkben található. A tengeren és viharon úrrá váló Üdvözítő képes csendre inteni a háborgó világot. Csak a Békesség Fejedelme hoz számunkra igazi békességet. Őrizkedjen attól – ha még lenne egyetlen olvasóm –, hogy kétségei támadjanak Jézus Krisztus ereje felől! Nem vesztes ügy mellé álltunk, amikor mellette döntöttünk. Az Úrba vetett hit nem fikció, hanem szilárd valóság. Helyáll és működik a mai zavaros örvények, áramlatok fokozódó sodrása között is.

A Nagy-Britanniai Baptista Unió emblémája

A Déli Baptista Konvenció Külmisziói Szövetségének emblémája, Richmond (Virginia)

Kapitány Zsolt

A lelkipásztor és a gyülekezetvezető kapcsolata a baptista gyülekezetekben (3.)

(Folytatás az előző számból)

IV. A lelkipásztor és a gyülekezetvezető interperszonális kapcsolata

„Az emberek közötti interakció nagyrészt üzenetek szabályozott cseréjéből, más szóval kommunikációból áll.”¹ A következőkben az emberi kommunikáció legfontosabb jellemzőivel szeretnénk foglalkozni.

Általános értelemben a kommunikációt úgy fogalmazzuk meg, mint információk átvitelét egy feladótól egy címzettnek. A kommunikációnak² négy fontos elme van 1. a feladó, aki az üzenetet adja és kódolja is azt, 2. az üzenet, ami közvetítésre kerül, 3. a csatorna, amin keresztül az üzenet közvetítésre kerül, 4. a vevő, aki dekódolja az üzenetet. Még egy lehetséges ötödik elemet is meg kell említeni, ez pedig a zaj, mely az üzenet átvitelét negatívan befolyásolja.

A társas kommunikáció olyan kétirányú dinamikus folyamat, amelyben az üzenetek mindkét irányú küldése és a partnerek figyelme együttesen jelen van.

A) Interperszonális kommunikáció

A lelkipásztor és a gyülekezetvezető közötti kapcsolatot egy interperszonális kapcsolatnak tekinthetjük, melyben két személy van jelen. Kettejük kapcsolatát azonban nemcsak a két személy, hanem sok egyéb tényező is befolyásolja.

Az interperszonális kommunikáció (személyközi kommunikáció) egy tranzakciós folyamatként értelmezhető a legjobban, melyben a felek egymással kapcsolatban vannak, s maga az akció, cselekvés, egyszerre ok és okozat is.

Em Griffin a következőképpen fogalmazza meg az interperszonális kommunikációt: „az interperszonális kommunikáció ... egy kölcsönös megszakítás nélküli folyamat, melynek során beszélgetőpartnerünkkel verbális és nonverbális üzeneteket váltunk annak érdekében, hogy mindkettőnk elméjében létrejőjenek és megváltozzanak bizonyos képzetek”.³

A következőkben az interperszonális kommunikáció összetevőit kívánjuk bemutatni.

B) Önismeret

Az önismeret, önmegismerés egy olyan önmagunkra irányuló lelki folyamat, amely során megismerjük személyiségünk tulajdonságait, képességeit, szándékait, érzelmeinket, gondolatainkat és mindezek együttes működését. Az önismeret elemei: az énkép (identitás és önbecsülés), valamint a motivációk.

1. Az énkép

Az interperszonális kommunikáció önmagunk megértésével kezdődik. Isten megadta az embernek azt a képességet, hogy önmagát kívülről szemlélje, és eltűnjön

azon, hogy milyen is valójában. Az énkép megértéséhez két tényező szükséges: az identitás és az önértékelés.

Identitás

Identitás alatt a saját magunkról kialakított belső képet értjük. Ez a kép lehet teljesen tiszta, de lehet homályos, árnyalt is. A helyes identitás magában foglalja mind a jó, mind pedig a rossz tulajdonságok ismeretét.

Egy ember identitását a magának tulajdonított szerepek, pozíciók, csoportban való részvételek alapján tudja leghelyénvalóbban meghatározni.⁴ A helyesen értelmezett identitásnak legalább két haszna van, az egyik, hogy az identitás meghatározása által a személy egyedinek és különlegesnek érezheti magát, másrészt a helyes identitás azt is tudatosítja bennünk, hogy mit várhatunk magunktól. Ezáltal a jövőbeni bizonytalanság is csökkenthető.

Ha egy ember tudja, mit várhat magától, akkor a bizonytalansági tényezők száma csökken, s így a kapcsolataiban jobban tud összpontosítani mások cselekedeteinek helyes értelmezésére és az őt körülvevő körülményekre.

Abban az esetben, ha nincs tiszta, helyesen értelmezett identitás, annak az lehet a következménye, hogy a személy bizonytalanul vagy éppen túl biztosan, félelemmel teli vagy vakmerően közelíti meg az őt körülvevő világot.

Egy ember életében vannak bizonyos életszakaszok, amikor az identitás elhomályosodhat.

Egyik ilyen kor a serdülőkor, mely a felnőtté válás kezdete. Változások a testi fejlődésben. A gyermekkori életmód feladása. Pályaválasztás, szerepek választása történik ekkor.

A másik identitást megpróbáló kor a felnőttkortól az időskorba átívelő időszak (45–55 éves kor). Erre az időszakra az aktív készülés az öregségre, szembesülés az élet eljövendő lezárásával, a halállal, és visszatekintés az életpályára jellemző. Természetesen nem csak ebben a két korban lehetnek identitást befolyásoló történések. Identitászavart okozhat még a házasság, gyermek születése, gyermekek elköltözése otthonról, költözés, halál a családban. Az identitászavar az ember önmagától való elidegenedését is eredményezheti. A túlfokozott stressz is okozhat elidegenedést, melynek következménye lehet a cselekedetekben való tétovázás és a lassabb reakciók.

Az identitásra nem úgy kell tekintenünk, mint egy rögzített vagy merev dologra. Az identitás lassan változik, ahogyan az életkörülmények változnak. Azonban az identitásváltozás olykor lehet hirtelen vagy drámai is.

Maga a Krisztushoz való fordulás is egy ilyen drámai változást jelent (2Kor 5,17 – „Ezért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az; a régi elmúlt, és íme: új jött létre.”).

Em Griffin három egyszerű módot ajánl arra, hogy egy személy saját identitását megismerhesse, tudatosíthassa:

Ki vagyok én? – egy 15 pontból álló felsorolás készítése arról, hogy mit gondol magáról. Készítsen magáról egy fel-

sorolást arra a kérdésre feelve, hogy „Ki vagyok én?” A felsorolásban szerepek, betöltött pozíciók, jellemező tulajdonságok legyenek!

Figyelje meg, hogy a válsághelyzetben hogyan viselkedik, milyen magatartási forma a jellemző!

Vegye számba azokat a csoportokat, ahova tartozik! (Egy csoporthoz való tartozás valamilyen felfogással, hittel való azonosulást, szimpátiát jelöl.)

Mint minden interperszonális kapcsolatban, így a lelkipásztor és a gyülekezetvezető kapcsolatában is fontos szerepet játszik az énkép, benne az identitás és az önbecsülés.

Fontos, hogy a lelkipásztor és a gyülekezetvezető is tudja, hogy milyen identitással rendelkezik. Tudja azt, hogy milyen szerepeket lát el a mindennapi életben, közéletben, gyülekezetben, a családban. A gyülekezet vezetőinél fontos, hogy tudják, milyen szerepek taroznak az ő életükhöz, s az is megkívántatik, hogy tudják, ezen szerepek milyen kockázatokkal, felelősséggel, tudatossággal járnak.

Fontos, hogy a lelkipásztor és a gyülekezetvezető személyes identitását ne csak a gyülekezetben betöltött tisztsége határozza meg.

Néhány példát szeretnénk felsorolni, hogy milyen szerepeket tölthet be egy személy: férj, apa, keresztyén, gyülekezetvezető, lelkipásztor, képviselő-testület tagja, énekkarvezető, középiskolai tanár, hegymászó egyesület tagja, író stb.

Ha egy személy identitását túlzottan is egy identitáselem határozza meg, akkor attól az egytől nagymértékben függ. Ha ez egy szerep, tisztség vagy pozíció, akkor ha ebből kibillen, saját identitása is kibillen. Éppen ezért fontos, hogy a lelkipásztor és a gyülekezetvezető identitása megalapozott legyen, több pilléren álljon.

Megalapozott identitás nélkül kettejük kapcsolatáról nehezen feltételezhető, hogy harmonikus, eredményes, egymást segítő kapcsolat. A helyes identitásnak elsődlegesen a legszélesebb alapon, Krisztuson kell állnia!

Vezetői szempontból, nem hanyagolható el a baptista, a helyi gyülekezeti és a szolgálati identitás sem.

Önbecsülés

Az identitásra úgy tekinthetünk, mint egy definícióra, mely valamit, valakit meghatároz, tényekről beszél és nem érzésekről. Az önbecsülés az ember saját magához való viszonyulása. Legegyszerűbben abban a kérdésben mutatkozik meg, hogy „Szeretem-e magamat?”.

Minden embernek vannak pozitív és negatív magáról alkotott tulajdonságai, úgymint szorgalmas, befelé forduló, manipulatív, kompetens,

versengő, segítőkész stb. Az ilyen tulajdonságokat négy kategóriába sorolhatjuk, melyeknek hasonló jelentőséget kell tulajdonítani a szilárd önbecsüléshez.

Morális értékítélet: A magas keresztyén önbecsüléssel rendelkezőknek bízniuk kell abban, hogy Isten helyesli értékítéletüket. Jézus Krisztusnak és a benne levő megbocsátásnak köszönhetően a keresztyéneknek egyedülálló lehetőségük van arra, hogy megtapasztalják, hogy erkölcsi értékítéletük helyes. Isten kinyilvánította, hogy értékesnek találja őket.

Kompetenciatudat: Annak a tudata, hogy a személy alkalmas egy feladat elvégzésére. Egy személynek bizonyos területeken lehet kompetenciája, de nem mindenhol. A kompetenciatudatot csak részben határozzák meg a képességek. Saját és mások elvárásainak a szintje szintén befolyásolja a kompetenciatudatot.

Szabad akarat érzése: A szabad akarat döntő eleme az énképnek. A szabad akarat arra ad lehetőséget, hogy tudjuk, megváltoztathatjuk az életünket.

Összhangéret: Hosszú távú következetes viselkedést jelent, teljesség érzését az életben.

Mint fentebb láthattuk, az énképet az identitás és az önbecsülés adja meg. Az identitás megadja a saját magunkról alkotott képet, az önbecsülés pedig azt, hogy ehhez a képhez hogyan viszonyulunk. Egy gyülekezet lelkipásztorának és gyülekezetvezetőjének fontos, hogy helyes önbecsülése legyen, mind a tagok előtti személyes példa, mind pedig a kettejük közötti harmonikus kapcsolat miatt. *Robert S. McGee* a „Fontosság keresése” című munkafüzetében részletesen kifejti, hogy a keresztyén ember számára melyek azok a szilárd alapok, amelyekre önbecsülését helyezheti.

Négy hamis hiedelmet, melyekre a keresztyén ember önbecsülését helytelenül építheti, valamint négy helyes alapot említ, ezeket itt csak vázlatosan közöljük.

A helyes énkép érzelmi biztonságot nyújt. *Maurice E. Wagner* a következőket mondja a helyes énképről:

Hamis hiedelem	Isten igazsága
<i>Teljesítménycsapda</i> – kudarctól való félelem. Bizonyos szintet el kell érnem, hogy jól érezzem magam.	A megigazulás miatt Isten tökéletesen megbocsátott, és teljesen gyönyörködik bennem. Nem kell többé félnem a kudarctól (Róm 5,1).
<i>Elismeréstől való függés</i> – a visszautasítástól való félelem. Szükségem van bizonyos emberek elismerésére, hogy jól érezzem magam.	A <i>megbékélés</i> miatt Isten mindenestül elfogad. Nem kell többé félnem az elutasítástól (Kol 1,21–22).
<i>Felelős keresés</i> – mások és önmagunk hibázatása. Azok, akik vétkeznek (önmagamat is beleértve), nem méltók a szeretetre, és megérdemlik a büntetést.	A <i>kiengesztelés</i> miatt Isten mélységesen szeret. Nem kell többé félnem a büntetéstől, vagy másokat büntetnem (Ef 4,32).
<i>Szégyen</i> – vagyok, aki vagyok, nem tudok változni, reménytelen eset vagyok.	Az <i>újjáteremtés</i> miatt vadonatúj teremtés lettem, Krisztusban tökéletes. Nem kell többé átélnem a szégyen kínját (2Kor 5,17).

1. táblázat – Négy hamis hiedelem és négy helyes alap

„Ha énképünk a valóságnak megfelelő, akkor jól érezzük magunkat a bőrünkben, és tartós lelki nyugalomra számíthatunk. Amikor egy probléma felmerül, teljes erőnkkel próbáljuk megoldani. Jóllehet időnként bosszankodunk, szorongunk, félünk, büntudatunk van, ellenségesen viselkedünk, mint bárki más, helyes énképünk biztosítja, hogy belső tartalékaink segítségével mindig visszatérhessünk a békés egyensúly állapotába.”⁶

Mindenki életében, így a lelkipásztor és a gyülekezetvezető életében is lehetnek válságos időszakok, de aki helyes énképpel rendelkezik, akinek érzelmi biztonsága van, az jobban és hatékonyabban tud a problémákhoz, nehézségekhez viszonyulni. Ennek következtében egymáshoz is.

2. Motiváció

A motivációk és indítékok tisztázása segít a hatékony kommunikációban. Az emberben benne rejtőzik az az elfojtathatlan szükséglet, hogy életének jelentőséget, célt és értelmet adjon. Ezt a szükségletet Isten helyezte el az emberben. S ezek a szükségletek csak Istennel való kapcsolatban válhatnak teljessé.

Az ember életében Em Griffin⁷ szerint háromféle motivációs szükséglet lehet jelen:⁸

Feladatmegoldás teljesítmény iránti szükséglet

Kapcsolatteremtési szükséglet

Hatalom szükséglete

A lelkipásztorban és gyülekezetvezetőben is megvannak a személyükre jellemző motivációk.

Feladatmegoldás / teljesítmény iránti szükséglet:

Ennek a motivációnak az az alapja, hogy a személy valamilyen célt elérjen. Az elkezdett munka be legyen fejezve. Erős vágy van arra, hogy a dolgok a személy aktív részvételével jobban menjenek. A következőkben szeretnénk néhány példát bemutatni, hogy melyek lehetnek azok a tevékenységek, hozzáállások, amelyek egy vezető feladat megoldási szükségletére utalhatnak:

- gyülekezeti költségvetés elkészítése,
- csoportok céljainak meghatározása (például vasárnapi iskola, ifjúsági csoport),
- bibliai ismeretek átadására tervek készítése,
- építkezés, felújítás szorgalmazása,
- segítség rászorultaknak,
- hírlevelek, gyülekezeti tájékoztatók készítése, terjesztése,
- különböző programok szervezése, pontos lebonyolítása stb.

Kapcsolatteremtés iránti szükséglet

Ennek a motivációnak az az alapja, hogy a személy tudatában van mások érzéseinek, és a saját reakcióit is ismeri. Szeret emberek között lenni, osztozni örömeikben, bánatukban. Nem akar kimaradni semmiből. Akikre ez a szükséglet jellemző, azoknak különösen is fontosak a következők:

- figyelem arra, hogy az emberek miként viszonyulnak egymáshoz a gyülekezetben;
- a szeretetet a gyülekezet fejezze ki a megbocsátásban és a kegyelem gyakorlásában;

- a gyülekezeti tagok között legyen bizalom, abban a tekintetben is, hogy nem beszélnek ki egymás dolgait;
- arra való törekvés, hogy mindenki meg tudja mutatni a saját személyiségének gazdagságát a közösség javára;
- annak a szüksége, hogy megértsék, ki mit miért tesz;
- annak a felelősségnek az érzése, hogy mindenki fejlődhessen a közösségben;
- imádság közösségi gyakorlása;
- szeretetvendégségek;
- közös programokon való részvétel (kirándulások, országos rendezvények).

Hatalomszükséglet

A hatalom gyakran negatív felhangokkal társul. Azonban a hatalom alapvetően az a vágy, hogy egy személy hatással legyen másokra. S ezt nem lehet negatívnak értelmezni. Ennek a motivációnak az az alapja, hogy a személy meg akarja változtatni a világot vagy a világnak egy kisebb részét, amely felett befolyása van. Kisebbségi nehézségek nem tántorítják el attól a szándéktól, hogy képességeit mások meggyőzésére használja. „Akiknek magas a hatalmi szükségletük, hajlamosak arra, hogy az evangélium hirdetésében lássák meg a keresztyén ember célját.”⁹ Ennél a motivációnál sokkal inkább a személyen van hangsúly, mint a másik két motiváció esetében. Akikre ez a szükséglet jellemző, azoknak különösen is fontosak a következők:

- evangelizációk;
- a személyes hatás ereje;
- újítások bevezetése (programok, szolgálati területek);
- régi hagyományok megőrzése;
- emberek bevonása a szolgálatokba;
- nyilvános szereplések;
- közügyekben való aktív részvétel.

A háromféle motiváció együttesen hasonló mértékben is jelen lehet egy személyben. Azonban az sokkal jellemzőbb, hogy az egyik motiváció erősebb, mint a másik kettő. Ha a lelkipásztor és a gyülekezetvezető tudatában van a saját motivációjának és a vezetőtársa motivációjának, akkor kapcsolatukban tudatosabban tudnak törekedni az egyensúlyra.

A különböző motivációk nem kell hogy ellentétre adjanak okot. Sőt éppen az egymás kiegészítésében lehet nagy segítség ez a különbözőség. Abban az esetben, ha a lelkipásztor és a gyülekezetvezető motivációja azonos, ez az egyik motivációs irány erősödését jelentheti. Ugyanakkor a különböző elgondolások is erősebben kiütközhetnek. Valamint, ha a két személy motivációja azonos, akkor tudatosan kell figyelniük arra, hogy a gyülekezet többi vezetője is kifejezésre juttathassa más motivációs igényét.

C) Mások megismerése

Az interperszonális kommunikációban önmagunk megismerése mellett a másik fél ismerete, észlelése szükségeltetik, hogy a kapcsolatot helyesen értelmezzük.

1. Fizikai észlelés és szociális észlelés

A fizikai észlelés és szociális észlelés között számos különbség van. Az egyik ilyen különbség, hogy a fizikai

észlelés a közvetlenül megfigyelhető „felszíni” tulajdonságokra vonatkozik (méret, szín, súly stb.), míg a szociális észlelés olyan tulajdonságokat érint, amelyek közvetlenül nem figyelhetők meg, hanem csak következtetni lehet rájuk (pl. intelligencia, jellem, hozzáállás stb.). A szociális észlelés sokkal bonyolultabb és összetettebb, mint a fizikai észlelés. A továbbiakban csak az észlelés kifejezést használjuk, de alatta szociális észlelést értünk.

2. Észlelés

A sikeres és eredményes kapcsolatok kialakításához, fenntartásához szükséges, hogy helyesen észleljük a másik embert. Forgács azt mondja, hogy „mások észlelése egyike a legfontosabb, ám ugyanakkor a legbonyolultabb feladatoknak, amelyekkel a hétköznapi életben találkozunk”.¹⁰ A másik ember észlelése a két ember közötti interakció fontos eleme. „Az észlelés nem pusztán abból áll, hogy megfigyeljük a másik embert. Az észlelés a következtetések levonásának, az ítéletalkotásnak, a konklúziókhoz való eljutásnak a folyamata; olyan folyamat, amely nemcsak címkézi az embereket, de meg is változtatja őket.”¹¹

Első benyomás

Az első benyomások maradandók. Az ember hajlamos, arra, hogy az első benyomásra nagyobb hangsúlyt helyezzen, mint amit később hall. Ennek az a következménye, hogy az első benyomáshoz csatoljuk a többi benyomást, és így észleljük az adott személyt.

Tehát ha valaki például első benyomásra közvetlen, és később kiderül róla, hogy van benne bizonyos fokú lustaság, akkor az első benyomás (közvetlenség) erősebben befolyásolja az értékítéletet. Tehát ebben az esetben: *közvetlenség + lustaság = oldottság* értékítélet születhet. Ha azonban fordított sorrendben történt, azaz előbb derült ki a lustaság, majd utána a közvetlenség, akkor minden közvetlen megnyilvánulás a lustaság, restség fényében kerül értelmezésre. Ennek következtében: *lustaság + közvetlenség = alattomoság*.

Az emberben van egyfajta elvárás arra nézve, hogy a második és a harmadik benyomás összhangban legyen az elsővel. S ennek értelmében az észlelés nem lesz tiszta.

A negatívum erősebben hat, mint a pozitívum

Egy személy észlelésében a negatívumok erőteljesebben hatnak, mint a pozitívumok. „Hajlamosak vagyunk nagyobb hangsúlyt fektetni egyetlen negatív benyomásra, mint egy csokorra való pozitívra.”¹² Ha valakiről sok jó információ derül ki, de ezek mellett megjelenik egy negatív, akkor a negatív információnak erősebb és dominánsabb hatása van, mint az valójában kellene hogy legyen. A barátságos hozzáállás azonban ezen javíthat.

Az érzések felismerése

A másik ember gondolatainak kitalálása nehéz feladat, és az emberek többségének nem megy jól. A másik hangulatát

azonban jobban érzékeljük, hiszen az arckifejezések, testtartás, hangszín világosan jelzik az ember belső érzéseit.

Az érzések észlelése egyénektől függően változó, a nők általában jobban felismerik az érzéseket, mint a férfiak. Azt is meg lehet állapítani, hogy akiknek nagyobb az empatikus készségük, azok pontosabban tudják az érzelmeket felismerni.¹³

Em Griffin egy kísérletet végzett 12 kedélyállapot észlelésével kapcsolatban,¹⁴ s arra a következtetésre jutott, hogy bizonyos érzelmeket könnyebb felismerni, mint másokat. Az érzelmeket négy kategóriába sorolta: kellemes, lehangoló, aktív, passzív. Az általa vizsgált érzéseket a 2. táblázat tartalmazza.

	Kellemes	Lehangoló
Aktív	Meglepetés	Félelem
	Boldogság	Düh
	Nevetés	Undor
Passzív	Szeretet	Ellenszenv
	Csodálat	Szomorúság
	Elégedettség	Unalom

2. táblázat – Az érzelmek észlelése

Arra a megállapításra jutott, hogy az aktív/lehangoló (ellenszenv, szomorúság, unalom) kategóriát messze könnyebb felismerni. A passzív/kellemes érzéseket (szeretet, csodálat, elégedettség) gyakran eltévesztik az emberek. De az is megtörténik, hogy unalomnak vagy ellenszenvnek értik.

Mindezek mellett meg kell jegyezni, hogy a másik személy észlelésének a pontosságát az észlelő pillanatnyi állapota is befolyásolja, mint ahogyan azt Forgács mondja: „az, ahogyan az észlelő az ítéletalkotás pillanatában érez, észrevehető hatást gyakorol észlelésének pontosságára”.¹⁵ Egy pozitív érzelmi állapotban levő személy, a kétértelmű arckifejezéseket sokkal pozitívabban ítéli meg, mint aki negatív hangulatban van. A negatív hangulatban levő sokkal negatívabban érzékeli a kétértelmű arckifejezéseket.

Mindezek fényében az emberi kapcsolatokban törekedni kell arra, hogy az aktuális hangulat tudatában értékeljük benyomásunkat.

Mások hibáztatása

„Hajlamosak vagyunk azt feltételezni, hogy a másoknak a valóságosnál nagyobb a cselekvési szabadsága.”¹⁶

Bizonyos helyzetekben különösen is erős a hajlam arra, hogy mások cselekedeteibe szándékosságot magyarázzunk. Például valaki azért szegény, mert lusta, vagy a sikernek a magyarázata a szerencse kell hogy legyen.

Más esetben pedig azt feltételezzük, hogy a másik személy amit tett, azt csak is önös érdekéből tette.

Éppen ezért bölcs dolog, ha csak megfontoltan és átgondoltan vonunk le következtetéseket a másik ember tetteiről.

Önmagunk felmentése

Egy személy amikor felelősöket keres, általában saját magával szemben jóval elnézőbb, mint másokkal szemben. „Hajlunk arra, hogy magunkról a legjobbat feltételezzük, és magatartásunkért a külső környezetet vagy a szépséghi-

báinkat okoljuk.”¹⁷ Ezzel a felfogással személyes szabadságunkat becsüljük alá, azaz azt, hogy a rosszat elutasítsuk és a jót válasszuk.

Következtetések

Az észlelésünket az értékek, motivációk, múltbeli tapasztalatok, előítéletek, elvárások mind-mind befolyásolják. S ennek következtében a másik emberről nem tudunk teljesen tiszta képet alkotni. A másik ember észlelésekor a következő előítéletek befolyásolhatják a helyes értelmezést:¹⁸

1. Feltételezzük, hogy mások is úgy viszonyulnak a világhoz, mint mi.

2. Elvárásaink erősen befolyásolják azt, amit valóban látunk.

3. Indokolatlanul nagy hangsúlyt fektetünk az első benyomásokra.

4. A negatív értesülések nagyobb hatással vannak ránk, mint a pozitív információk.

5. Könnyebb felismerni mások nemtetszését, mint elégedettségét.

6. Több szabadságot vélünk mások cselekedetei mögött, mint amennyivel valójában rendelkeznek.

7. Cselekedeteinkért kevésbé tartjuk felelősnek magunkat, mint amennyire a helyzet indokolná.

Ha mindezeket a befolyásoló tényezőket ismerjük, akkor abban az irányban indulhatunk el, hogy az észlelt személyt annak lássuk, aki ő maga, s cselekedeteit ennek fényében értelmezzük.

Akkor tudjuk a másik személyt helyesen észlelni és megfelelő következtetéseket levonni, ha meglátjuk, hogy a helyzetek és az emberek bonyolultabbak, mint azt elsőre látjuk.

Addig ne hozunk a másiról elhamarkodott ítéletet, amíg a másik személyt megfelelően nem észleltük! A gondolatok kitalálása helyett tanácsosabb kérdezni és figyelmesen hallgatni. Hagyni, hogy a másik őszintén elmondhassa mindazt, ami benne van.

Ehhez a témakörhöz meg kell említeni, hogy kísértés lehet a lelkipásztornak az előző lelkipásztorhoz való hasonlítás, s ugyanolyan lelki ajándékok feltételezése, elvárása. A lelkipásztor részéről pedig lehet az a feltételezés, hogy egy adott gyülekezettel, gyülekezetvezetővel is ugyanúgy kell bánni, mint az azt megelőzővel.

A következő szakaszban azzal kívánunk foglalkozni, hogy az emberi kommunikációban a verbális közlésnek milyen aspektusai vannak.

Jegyzetek

1 *Forgács József*: A társas érintkezés pszichológiája (Kairosz), 133. o.

2 A kibernetikai megközelítés szerint. *Em Griffin*: Bevezetés a kommunikációelméletbe (Harmat, Budapest, 2003). 36–38. o.

3 Uo., 52. o.

4 Uo., 24. o.

5 *Robert S. McGee*: Fontosság keresése (Search for significance) (Life Way Press, Nashville, Tennessee, 1993). Magyarul csak BTA-kéziratként érhető el.

6 *Maurice E. Wagner*: Vagyok-e valaki? (Harmat, Budapest, 2002). 28. o.

7 *Griffin*: Szerezzünk barátokat! (Harmat, Budapest, 2002). 54–56. o.

8 Az itt felsorolt motivációk az előző fejezetben közölt hamis hiedelmek közül némelyikkel párhuzamot mutatnak. Azt azonban újra megerősítjük, hogy az önértékelésnek nem ezekre kell alapulnia. A helyes önértékelésre építve az itt felsorolt motivációk jó célhoz vezethetnek, míg ha nincs helyes önértékelés, akkor ezek a motivációk téves útra vezetnek.

9 Griffin: Szerezzünk barátokat!, 64. o.

10 Forgács, 31. o.

11 Griffin: Szerezzünk barátokat!, 70. o.

12 Uo., 78. o.

13 Forgács, 39. o.

14 Griffin: Szerezzünk barátokat!, 80–81. o.

15 Forgács, 43. o.

16 Griffin: Szerezzünk barátokat!, 82. oldalán idézi *David Myerst*.

17 Uo., 85. o.

18 Uo., 86. o.

(Befejező közlés a következő számban)

A két farkas

Egy este az öreg cherokee indián mesélni kezdett az unokájának arról a csatáról, ami minden emberben zajlik.

Azt mondta: „Fiam, a csata két farkas között zajlik, akik mindannyiunkban ott lakoznak.

Egyikük a rossz: a düh, irigység, féltékenység, sajnálat, szánalom, kapzsiság, erőszak, önsajnálat, bűntudat, harag, kisebbség, hazugság, hamis büszkeség, felsőbbrendűség és az ego.

Másikuk a jó: az öröm, béke, szeretet, remény, nyugalom, alázat, kedvesség, jóindulat, empátia, nagylelkűség, igazság, együttérzés és a hit.”

Az unoka elgondolkozott egy pillanatra, majd megkérdezte nagyapját:

„És melyik farkas győz?”

Az öreg indián mosolyogva válaszolt: „Az, amelyiket eteted.”